

LUCEAFĂRUL

Anul VII. Nr. 9—10.

Sibiu, 1-15 Maiu 1908

SUMARUL

Oct. Goga	Prăpastie (poezie).
C. Sandu-Aldea	Dora Prigoreanu.
Victor Eftimia	Icar (poezie).
A. Lapeanu-Melin	Dela noi.
V. Demetrius	Sonet (poezie).
G. Marna	Expoziția anuală a „Tinerimii artistice”.
Ecaterina Pitiș	În codru (poezie).
Al. Ciara	Adăceri aminte.
B. Lăutarul	Din trecutul mazăcei noastre.
I. U. Sorica	Sară (poezie).
Caton Theodorian	Sângele Solovenilor.
Mihail Luncianu	La răvăsit.

O.C. și A. Tăslăuanu	Academia română. Synnöve Solbakken de Björnstjerne Björnson (trad.)
Dări de seamă . . .	Doă române (M. Sadoveanu, Însemnările lui Nic. Manea, C. Hodoș, Martirii). Teatra german (G. Hauptmann, H. Sudermann și E. von Wilden- bruch).
Cronică:	Dela Brașov. Conferințele dlui Dr. Valer Brănișce. Un martir al hărniciei. Dicțio- narul limbii române. Fram- seța cărții. Din Germania. Stiri. Posta redacției.

Ilustrații: N. Vermont, Cristos consolator. G. Murna, Făt Iramos. Ip. Strâmbulescu, În așteptare. Fr. Storek, Portrete. Kimon Loghi, Princesă bizantină. N. Vermont, Pe iarbă. Șt. Lachian, Peisaj. Ip. Strâmbulescu, Țigăncușe. N. Gane. G. Pătrașcu, În amarg (stadia.) D. D. Mirea, Stadia de copil. C. Brâncuș, Bust. C. Artachino, Desen. Membrii noi ai Acad. rom.: A. Bărseanu, Dăila Zamfirescu.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an	12 cor.	Ed. de lax	20 cor.
6 luni	6 "	" " " " " " " "	10 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an	16 cor.	Ed. de lux	25 cor.
6 luni	8 "	" " " " " "	13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Scoarțe pentru Luceafărul

price an cor. 2.—

Colectiile „Luceafărul“ complete.

Legătură elegantă în pînă.

Anul I, epuizat.		
Anul II, (1903)		40 cor.
Anul III, (1904)		30 "
Anul IV, (1905)		40 "
Anul V, (1906) Ed. simplă		16 "
Anul V, (1906) Ed. de lux		25 "
Anul VI, (1907) Ed. simplă		16 "
Anul VI, (1907) Ed. de lux		25 "

Toate colecțiile împreună ed. simplă C 130 ; ed. lux C. 145.

Colectii incomplete.

Sem. II, 1903, (nrele 9-23)	3 cor.
Sem. II, 1904, (nrele 11-24)	3 "
Sem. II, 1905, (nrele 11-24)	3 "

Cumpărăm „Luceafărul“.

Anul I. (1902), complet sau numerele: 2, 3, 6, 8, 9, 10. (In deosebi nrele **3** și 9—10.)
Anul II. (1903), 2, 4, 7 și 24.
Anul III. (1904), 2 și 5.
Anul IV. (1905), 1, 2, 4, 6, 8 și 10.

A se adresa administratiei noastre.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sab îngrijirea anai comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu.

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Prăpastie.

La geam mi se sbăteă orașul cu huietul fără popasuri,
Cu vrajba lui, războiul pâinii, îl deșlușeam în mii de glasuri
Și chiotul flămând al vieții vuidă la geamurile mele...
Eu ascultam pierdut la masă, și toate svonurile-acele
Smulgeau din inima-mi bolnavă șiragul slovelor trudite...
— Și cum pluteam așa 'n neștire, deodată, 'ncet, pe nesimțite
Nedumerit trecându-mi pragul un om s'a strecurat de-afară...
Un biet moșneag cu barba albă, frumos în portu-i dela țară...
El s'a oprit în prag o clipă... Mi-a zis apoi sfios pe nume
Și ochii 'ntrebători albaștri mă cercetau în fa' anume...
Jucă un zimbet de lumină pe fruntea lui brăzdată 'n crețe
Și când m'a cunoscut bătrânul, ca 'ntinerit, mi-a dat binețe.

Am îngropat alăta vreme de când eram noi împreună
Îmi învia o lume 'ntreagă cu vorba-i limpede și bună,
Alătea farmece uitate zimbeau din graiul lui cumințe,
Se fărâma o jale blândă în tremuratele cuvinte
Și povesteă încet moșneagul mișcându-și pletele cărunte...
— Spuneă de-un sat cu case albe, pierdut pe coasta unui munte,
De oamenii uitați acolo, pe cari îi paște nenorocul,
Cum li s'a stins nădejdea 'n sutlet și li s'a stins în vatră focul,
Cum numai mărăcini pe câmpuri le-a mai lăsat arsura verii,
Cum slujbe dau pe câmp plugarii și cum se vaieră oierii.
Spuneă de-o casă părăsită, fără stăpân de ani de zile,
Cum își îndoaie 'ncheietura acoperișul de șindile,
Cum vântul a 'ngropat fântâna, cutrierând ograda moartă
Și 'n ziua sfântului Ilie i-a frânt armindenul la poartă.
Și multe povesteă bătrânul... Spuneă de jalea băfăturii,
Cum și-a făcut o barză cuibul și are pui în podul șurii;
Mi-a spus că 'n țințirim la groapă doar' dânsul biet de se mai duce

22.00

Că picăturile de ploaie au șters porecla de pe cruce...
 Îi tremură încet cuvântul... Simțiam sfiala că-l apasă,
 Când m'a privit duos în față:

— „Te mai gândești vre-odată acasă“...

În ochii 'ntrebători albaștri, priveam eu fulgerat de clipă.
 Simțiam cum duhul altor vremuri de-asupra-mi bate din aripă,
 Vedeam cuprinși de 'nfiorare cum stau în fața mea păreții,
 Când mi se deslușesc aieva din neguri tainele vieții...
 Supus îmbrățișam moșneagul atâta de străin în casă
 Și chipurile din părete și lucrurile de pe masă
 Și toate cărțile pe poliți păreau c'ascultă și se miră
 Și mă privesc cutremurate de câte se destăinuie...

* * *

În urmă se sbăteă orașul cu svonu 'ntrecerilor multe,
 Se sbuciumau alături plopii de câte le-a fost dat s'asculte.
 Atâtea jalnice 'nțelesuri plâneau în frunza lor bolnavă
 Și pricepând atâtea taine tângia livada de otavă.
 Veneă din cer pe câmp amurgul... De pe înaltul unui munte
 Dură, din umbră și lumină, în drum o minunată punte;
 Simțeam cum bolia se 'nfioară, cum sânul-i uriaș tresaltă,
 Cum tremură înfrigurată sfioasa trestie de baltă
 Și stam înmărmurit, în cale, cu brațele încrucișate.
 Neștiutor priveam departe și ochii 'nchiși pe jumătate
 S'au umezit de arătarea acestui asfințit de sară:
 ...Vedeam pe șerpuirea albă în largul drumului de țară
 Un om bătrân ducând povara unei vieți nemângăiate
 Și soarele 'mpleteă cu aur argintul lui curat din plete
 Și cum urcă încet colina — schimbând cu mânilor toiagul,
 Cu barba albă de zăpadă — un sfânt mi se părea moșneagul...

Îl deslușeam tot mai departe. Simțiam, în clipele acele,
 Cum orice pas sfarm' o verigă din lanțurile minții mele
 Și, ca un făcător de rele, am tresărit de 'nfiorare
 Când mi l-a înghițit amurgul...

— Un fulger și-a deschis cărare,

Cutremurându-mi pieptul șubred. Sclipirea lui înfricoșată
 Mi-a luminat abia o clipă — și-am înțeles atunci, deodată,
 Prăpastia ce port în mine.

— Acolo 'n piept încātușate,

Sunt două suflete dușmane... Străveche ura lor se sbate
 Și mintea s'a trudit zadarnic o viață 'ntreagă să le lege...
 Obezile lor ruginite, tu mi le-ai sfărâmat, moșnege!
 Atunci scăpate din robie s'au ridicat într'o clipită,
 O luptă s'a încins grozavă din ura lor neadormită
 Și le vedeam, cum vor cu pumnii să spargă strâmta încăpere,
 Le auziam în piept strigarea... Cum glasul lor închis mă cere:

„Mă du departe, mai departe! La munți cu fruntea de zăpadă,
 Să sorb din freamătul pădurii ș'al ierburilor din livadă!
 Să mă 'nfioare tainic brazii, când tremură din aripi vântul,
 Dă-mi largul bolții înstelate și fă-mă frate cu pământul!
 Mă du departe, mai departe! În satul semănat sub munte,
 La casa cu ferești înguste... la piscurile largi cărunte.
 Mă du acolo 'n țințirumul, unde 'n poleiul alb al lunii
 Sub cruci de lemn slăbit de vremuri își dorm odichna lor străbunii!“

„Nu simți orașul cum tresare sub turnurile de aramă?
 N'auzi vârtelul lui năpraznic... nu-l simți pe nume cum te chiamă?
 Nu-l vezi în haina lui de flăcări cu veșnica-i neadormire,
 Cu sbuciumul atâtor patimi... atâtea sete de mărire?
 Suflarea lui de foc mă arde, iar glasu-i mă oprește 'n cale:
 În umbra zidurilor negre ai tors tu gândurile tale!“

Așa se frământă în mine strigarea lor neîntreruptă,
 Mi-au pusliit întreg avutul cei doi potrivnici prinși în luptă
 Și stam sărac în besna nopții cu ochii ațintiți în zare,
 Iar vântul, demon fără milă, părea că-mi râde 'n alergare:

Împins de visele deșerte, zadarnic drumul tău îl sui,
 Biet călător, în lumea asta, tu nu mai ești al nimănui!

Octavian Goga.

Dora Prigoreanu.

Ziua aceea de primăvară avea o strălucire deosebită, ce părea că vine dela un soare din alte lumi.

Văzând un cer atât de albastru, Dora Prigoreanu lăsa broderia pe masă și se duse la fereastră, ușoară ca un abur.

Desmierdarea primăverii pătrundea prin giumuri până la ea și tainica ei putere se simțea răscolind adâncurile pământului. O dungă de nori albi, ușori, deslănați, plutia spre miazănoapte, însemnând pe cer o parte luminoasă, un fel de „Drumul Robilor“, care apucat de strălucirea zilei tăia înălțimea albastră spre a scăpa dincolo de orizont, în nemărginirea unde era noapte.

Mugurii liliacului din fața ferestrei plesnau.

Cu vre-o trei seri mai înainte simțise Dora că vine primăvara. O simțise că vine, privind cum se răsfrângea lumina de lună pe una din treptele dela intrare, curgând ca o apă de aur.

Dar și atunci ca și în această aromitoare zi senină, prin sufletul ei trecu aceeași adiere de mahnire care o înfioră, precum înfioară un vânt prea rece albele flori gingașe de cireși.

Cum sta așa îngândurată, ea nici nu băga de seamă când intră Aneta Silișteanu, o femeie trecută de treizeci de ani, de statură mijlocie, uscățivă la față, cu doi ochi mici, spălăciți, neastâmpărați și răutăcioși.

Stătută câteva clipe 'n prag și văzând că fata nu-și ia ochii dela fereastră, se duse lângă ea și ridicând semeață capu 'n sus, întrebă oțărâtă.

— Da' ce, mamzel? Ce-mi stai așa pe gânduri? Nu cumva ești amorezată?

Fata tresări, se uită la ea și nu răspunse nimic. Simțind flacări în obraji și lacrimi în ochi, ea întoarse iar capul spre fereastră.

Neînțelegând această mișcare a fetei, Aneta își puse mâinile în șolduri și zise:

— Poftim! Acum mi se bosumflă dumneaei!

Dora îndreptă atunci spre ea ochii ei mari și albaștri, prin cari se străvedea seninul unui suflet neprihănit, și vreme de câteva clipe o privi fără a scoate vre-un cuvânt.

Aceasta înfurié cu totul pe Aneta, care isbucni:

— Ce te uiți așa la mine, nerușinato?

Fata înălbi la față și inima i se opri din bătae câțva timp. Apoi începă a-i svâcni sălbatec, bubuindu-i în coșul pieptului, svârlindu-i în cap un torent de sânge fierbinte care-i urlă prin urechi ca o vijelie. Împrejurul ei se făcu deodată un gol. I se părea că un vârtej năprasnic suptăia, sugăa aerul din odaie, învăluia lucrurile în nelămurire, le învărtețea, făcându-le să palească încet-încet, să se topească, să piară ca fumul.

Și în mijlocul acestui gol, ea singură — mai înaltă par'că.

Îi trebuia un cuvânt tare, un cuvânt care să rănească, să sfarme ca dinamita. Dar acel cuvânt nu-i venea pe buze și cu cât îl căuta, cu atât i se întuneca mai mult mintea.

Nu! Ea nu-l găsiă, nu putea răspunde injuriei ce o biciuise, nu va putea răspunde niciodată și va fi osândită să sufere mereu și să tacă.

Simți cum o îneca plânsul și căută să lupte împotriva lui, dar neputându-l birui, își acoperi fața cu mâinile și isbucni în hohote, ca un copil.

Iar ceeaaltă se uită la ea cu o privire înveninată și eși.

Plânse mult Dora Prigoreanu în ziua aceea și viața ei de până atunci i se desfășură în minte cum se desfășură o pânză de pe sul.

... O Duminecă de primăvară îi răsăriă mai luminoasă în copilăria ei.

Erau într-o pădure: ea, tatăl ei, Stefan Prigoreanu și mama ei Silvia Prigoreanu. Acolo eră liniște și lumină și vioarele. Ea alerga și se opriă lângă vre-o vatră, bătând din palme, fericită:

— Mamă, uite-aici o grămadă. Să le sărut?

— Sărută-le, Doro, sărută-le.

Ea îngenunhia ușoară, se plecă spre ele și părul ei bălan tănuia ca un vâl de aur sărutarea ei cu florile primăvăratece.

S'au întors acasă pe înserate, cu vioarele 'n păr, la pălării și în mâni.

Dar în urma acestei icoane luminoase veni o alta mai mohorită.

... Eră o serbare. Ea recitea o poezie și toată lumea o ascultă cu drag. Când isprăvi, toți spre ea s'o desmierde. Numai Aneta Silișteanu se îndreptă spre mama ei:

— Decât ai învăța-o fleacuri de-astea de poezii, mai bine ai deprinde-o să pue câte un ban la o parte.

Ea auzi și întrebă mahnită:

— De ce, mătușico?

— Pentru zestre, fata mea!

Dora nu înțelege atunci ce a vrut să spue Aneta, dar presimți că această mătușă a ei trebuie să fie o femeie rea, de care ea nu s'ar putea lipi niciodată din tot sufletul...

... Apoi o zi mohorâtă de toamnă i se desluși în minte. Tatăl ei stă întins pe o masă, alb la față, cu ochii închiși, cu brațele împreunate pe piept. În casă un miros greu de lumânări ce ard, de flori ce se vestejesc. Femei pe care ea nu le cunoștea, intrau în vârful picioarelor, se închinău, oftău, duceau câte o mână la ochi. Mama ei voia să plângă dar nu mai avea glas... Un popă cetea dintr-o carte, închinându-se din când în când. Și cuvinte pe care ea nu le putea înțelege pe atunci, răsunau în acea odaie, unde nu e nici bucurie, nici întristare ci numai viață fără de sfârșit.

Clopoțele unei biserici plângeau și ea se pomeni deodată în trăsură, numai cu mama ei, îmbrăcată toată în negru. Se făcuse mititică-mititică și i se părea că se poate strânge în ea, că se poate face cât un ghem, dar în mintea ei tot se mai lămureau însă foarte bine cuvintele acestea: „unde nu e nici bucurie, nici întristare ci numai viață fără de sfârșit”. Pe tatăl ei îl coborîră apoi patru oameni în groapă și mama ei își rupea hainele de pe ea... S'au întors dela cimitir pe la aprinsul lumânărilor. Fulguia rar de ninsoare și pe deasupra orașului sbură un stol de ciori. Acasă, mama ei luă pălăria, hainele răposatului și le sărută, plângea, fără să scoată nici un tipăt. Se da cu capul de pereți și când ea strigă speriată, se repeziă la ea, o strângea tremurătoare la piept și-i spunea cu vocea aceea răgușită care nu mai avea par'că nimic omenesc în ea:

— Puiul mamei cel fără noroc! Puiul mamei cel fără noroc!

... Pânza vieții ei se desfășură înainte. După doi ani de traiu amărît Silvia Prigoreanu se stinse și ea. Dora avea doisprezece ani atunci. Niță Silișteanu care fusese cel mai bun prieten și singura rudă a lui Ștefan Prigoreanu, o luă

în casă la el. Dar chiar de a doua zi mica orfană văzu că Aneta n'o poate suferi în casa ei și umbra de mahnire în care se învăluisese sufletul ei de copil, se întunecă mai mult.

Numai când unchiul ei îi cumpără câte o carte de bazme, norul de tristețe i se mai risipiă de pe față și ea trăia atunci zile întregi în lumea bazmelor.

Dar și în această lume o ajungea Aneta Silișteanu.

Odată îi adusesese unchiu-său o carte de poezii și-i dăduse și douăzeci de bani. Eră cufundată cu totul în urmărirea lui Fat-Frumos, când mătușă-sa o trimise să ducă o scrisoare la cutie. Se întoarse repede, rumenă la față, cu un buchețel de vioarele în mână:

— A venit primăvara, mătușică.

Aneta se încruntă la ea, o strânse de mână, o răsuci și o întrebă:

— Cine ți-a spus să cumperi flori? Cine ți-a dat bani?

— Unchiu Niță.

— Nu vreau să știu cin' ți-a dat. De ce ai luat flori?

Ea tăcu.

— Du-te fuga de le dă 'ndărăt și cere banul.

Ea se codi întâi, dar când văzu că mătușă-sa vrea s'o bată, porni fuga, plângând în buchetul de vioarele.

Cu mare greutate isbuti să primească înapoi cei zece bani pe acele flori înviorate cu lacrimi de copil oropsit...

... A crescut foarte sfoasă, foarte tăcută, foarte frumoasă.

Și cu cât se măria, cu atât suferea mai mult.

Cum a deprins să gătească, n'a mai eșit dela bucătărie. Ei îi părea bine de asta căci se gândia că răscumpără astfel adăpostul și mângărea ce i se dă. Dar faptul că eră zilnic certată pentru fiecru lucru de nimic îi amără sufletul plin de obidă ca marea de sare.

— Ascultă, Doro: să-mi zici „mamă” de azi înainte! — îi zise Aneta într'un rând.

— Mamă? — întrebă ea mirată.

— Da! Mamă! Nu-ți sunt ca și o mamă eu? Nu te cresc eu? Nu te 'mbrac eu? De ce să nu-mi zici „mamă”?

— Fiindcă nu pot, mătușică.

Ea spusese foarte simplu cuvintele acestea dar din pricina lor Aneta o dușmănia și mai

mult și nu știa ce să mai scornească spre a o umili și a o frânge.

Într-o dimineață ceru cafeaua în dormitor. Dora i-o aduse și plecă. A doua dimineață iar așa. Dar acum voia ca fata să stea lângă ea până bea cafeaua. A treia dimineață Aneta ceru iar cafeau fiind în pat. Și deoarece după ce i-o aduse, Dora vrea să plece, ea o opri:

— Să faci bine și să stai aci până beau eu cafeaua.

Abia atunci își dete seama Dora că această luare a cafelei în pat, nu e decât un prilej de a fi umilită și răspunse:

atunci nu aveau liniște căci mai la fiecare zece minute Aneta — care fugia ori de câteori începeau să vorbească — strigă, crâpând ușa:

— Da' lung sfat mai aveți! Duceți-vă la culcare. La spusele ei unchiul fetei răspundea în totdeauna cu un hohot de râs și cu cuvintele:

— Și pe nepoată-ta ești geloasă?! Să taci că te râd și curcile.

Apoi către ea:

— Uite-o: m'a 'mbătrânit cu gelozia ei.

Dora își aducea aminte că se făcea vâpae când îl auzia așa.

— Eu credeam că sunt nepoata, nu servitoarea d-tale.

— Ce ai spus? — întreabă furioasă Aneta.

— Am spus că eu nu sunt servitoarea d-tale.

— Așa?... Da' ce ești tu?

— Eu sunt fata lui Ștefan Prigoreanu.

— Lucru mare!

— Mare-nemare; eu sunt fata lui.

Galbenă și înveninată, mătușă-sa sări din pat:

— Cui vorbești tu așa?

Dora vră să răspundă „ție“, dar se pomeni plângând.

Și 'n ziua aceea se hotărî să spue unchiului ei tot amarul ce-i face Aneta. Dar Silișteanu nu veni în ziua aceea la prânz acasă și până seara fata îngropase și acest năcaz în adâncul ființei ei, ca într-o prăpastie din care nu se mai ridică nici un ecou.

Numai Niță Silișteanu îi vorbea ca un părinte și uneori scara sta cu ea de vorbă. Dar nici

Dar într-o zi mătușă-sa începă să-i vorbească mai blajin, ca și cum ar fi vrut să-și ceară iertare de toate necazurile ce i-a pricinuit.

— Așa, fata mamei, așa — zicea ea — să nu crezi tu că eu îți vreau ție răul. Am și eu toanele mele: tu nu le luă în seamă și nu te supără. Nu te supără că nu-ți vreau nici unul răul: nici eu, nici Niță. Barem ei: ai văzut bine că nu-ți zice nici „dă-te mai încolo“.

Atât i-a spus mătușă-sa în ziua aceea și ea n'a înțeles niciodată ce a făcut-o să-i vorbească astfel. I se părea însă că altceva ar fi vrut să-i spue Aneta, dar s'a oprit. Ce anume ar fi vrut să-i spue, aceasta n'o știa, n'o bănuia ea.

Un lucru i se lămurea mai mult în minte: din zi în zi era mai dușmănită și mai umilită. Ar fi vrut să plece, să fugă din casa asta în care înăbușă, în care i se părea că răutatea înbăcșiă aerul, eșă din pereți ca egrasia. Să se ducă! Ori unde! Ca lucrătoare, ca servitoare chiar!

Fata își șterse ochii și cercă să brodeze mai departe, dar măcieșul început se afundă într'un nor și ea nu-l mai văzû de lacrimi.

În același timp ușa dela intrare se deschise și Niță Silișteanu intră. Un om voinic, cu gâtul scurt, aproape chel.

— Dora!

Glasul lui sonor făcû să răsune toată casa de acest nume ca de o desmiardare.

Și după câteva clipe, un alt glas pițigăiat strigă:

— Tudora!

Eră glasul Anetei și fetei i se părea că vede

Vocea sonoră întreabă:

— Pe cine?

— Pe fata Silviei.

— Dora se aprinse la față și începû a tremura.

— De ce? — întreabă vocea sonoră.

— De ce, de ne-ce; nu vreau s'o mai văz în casa mea. Ai înțeles?

— Și eu te întreb iar: de ce nu mai vrei s'o vezi pe Dora în casa ta?

— Pentrucă m'am săturat. Nu e zi în care să nu mă supere. Și la urma urmelor ce datoare sunt eu să cresc pe fata Silviei?

— Ești datoare!

A. Muraru, Fată frumoasă

desprinzându-se din el o pală de răutate ce se împrăștiă prin toate încăperile. I-a zis Tudora și nu Dora cum e numele ei obișnuit, cum i-a zis în totdeauna până acum.

Când eși, unchiul și mătușa ei trecură pe lângă ea — cel dintâi răsându-i din ochi, cea de a doua încruntată. Îi văzû cum intră în dormitor și cum după câteva clipe Aneta deschise ușa:

— Du-te la bucatărie tu.

Ea se prefăcû a se îndreptă într'acolo dar o putere mai mare ca voința ei o întoarse spre dormitor și o înlănțui lângă ușa. Îi eră rușine să asculte astfel, la ușa, dar o curiozitate pe care n'o putea birui, o muncia, o făcea să creadă că va află o mare taină din convorbirea sau cearta ce va începe în curând.

Vocea pițigăiată începû:

— Să n'o mai văz, să n'o mai văz, să n'o mai văz în casa mea!

— Eu nu. Poate tu.

— Amândoi.

— Mă rog: nu vreau și ce?

— Vreau eu.

— Așa? Vrei tu?

— Da! Vreau eu.

— Și de ce vrei tu? Poți să-mi spui și mie?

— Nu!

— Ți-e milă de ea?

— Da!

— Văd eu că ți-e prea milă de ea. Ți-e mai milă de cât de nevastă-ta.

— Cum?

— Da! Ți-e mai milă de ea decât de mine.

— Iar începi cu prostii de ale tale.

— Ce prostii? Așa e. Cu cine vorbești tu mai mult: cu mine sau cu ea? La cine te uiți mai mult: la mine sau la ea? Să plece din casa mea, nerușinata!

Ca și cum o flacăra cumplită ar fi isbucnit

drept în fața ei, Dora își duse mâinile la ochi și șovăi de durere. În același timp ușa fû smucită, deschisă și trântită cu furie. Niță Silișteanu eșia spunând:

— Mă mir că nu ți-e rușine să te gândești la așa ceva!

Și dând cu ochii de nepoată-sa, el o întrebă răstit.

— Da' tu ce cauți aici?

Ea nu putu răspunde nimic ci numai se uită la el cu ochii plini de lacrimi, apoi fugi într-o odaie, își puse pălăria, îmbracă o haină mai groasă și eși, fără a spune ceva.

... Cerul se acoperise cu nori întunecați și pareă că se lasă din ce în ce mai jos spre a strivi furnicarul de pe pământ. Trecătorii grăbiau pe străzi și-și ridicau din când în când privirile în sus. Ea nu-i vedea, dar i se pareă că toți se uită întrebători la ea, că toți ghicesc rușinea în care se sbătea și care o însoția ca o flacără mistuitoare. Ea nu mai trăia decât prin durerea haină în care o cufundaseră cuvintele Anetei. În afară de această durere, nu mai există decât o ceață deasă care ștergea contururile lucrurilor și oamenilor.

Ajunsa în Cișmigiu își domoli mersul. Câteva picături de ploaie picară pe alee, sfărâind, părăind ca un foc de pir uscat. Abia atunci își ridică Dora ochii în sus. Pe cer alergau nori negri, ca niște fantastice vietăți din alte lumi. Ei isvorau din toate părțile, urcau pe cer, alunecau unii peste alții, se ciocniau fără nici un sgomot, ca niște grămezi de lână neagră...

„Nu cumva ești amoretată?”... Întrebarea aceasta fulgeră deodată prin mintea ei, luminându-i vâlmășagul gândurilor... „Nu cumva ești amoretată?” Așa o întrebasese Aneta și ea abia acum înțelegea din ce adânc de răutate a isvorit această întrebare. Dar, înțelegând, suferea mai mult. Ea căută să se gândească la altceva și își ridică iar ochii la cer. Dar se pomeni gândind: și cerul e trist ca și mine. Cercă să se uite la trecători dar nu putu: i se pareă că toți se uitau la ea foarte ciudat. Și ca un om, care după ce a cercat și n'a isbutit să ocolească o vultoare, se aruncă drept în ea cu curajul pe care i-l dă desnădejdea, tot așa și ea se lăsă pradă rușinii și durerii ce o chinuiau.

Abia acum înțelegea ea pentru ce o făcea Aneta să sufere.

Nu eră sgârcenia ci gelosia ei. „Geloasă pe mine”! — se gândi ea și fața i se strâmbă ca și cum ar fi băut o băutură amară și sălcie.

Câteva picături reci o atinseră pe mână și ea iuți instinctiv pasul.

În mintea ei înfierbântată răsări deodată un gând foarte ciudat: i se pareă că din urmă o gonii o apă mare, amenințând să o înghiță și apa aceea nu eră decât răutatea omenească. Acest gând o chinuă câțva timp atât de mult, încât o făcu să se uite de mai multeori în urmă.

Vântul suflă din ce în ce mai tare, împrăștiind norii cei negri, aducând alții suri...

Dora grăbiă la mers, deși nu știa unde se duce. Știa numai că fiecare pas o îndepărta de Aneta și aceasta eră de ajuns spre a o face să meargă înapoi.

În mintea ei răsunau și acum cuvintele mătușei sale: „să se ducă, să se ducă din casa mea, să plece, nerușinată”! Ele răsunau în mintea ei, răsunau împrejurul ei, ca o pală de cântec răutăcios pe care-l cântă până și vântul. Și cuvântul acela de „nerușinată” îi ardea inima ca un fier roșu, îi împrăștiă flacări prin toate măduarele. Pentru a-l goni din mintea ei, ea asculta huriulul trăsurilor, vuetul tramvaielor, huetul lumei trecătoare, sbârnăitul drăcesc al automobilelor. Dar toate aceste sgomote se amestecau într-o simfonie ciudată, în care rezeniau ca un leit-motiv, cuvintele acelea ale rușinii și durerii ei: „să plece, să plece, nerușinată”!

... Se opri deodată în loc și-și duse batista la ochi. Cine ar fi văzut-o, ar fi crezut că-i dase ceva în ochi. Adevărul e însă că ea plângea de-a binelea, dar biciuită de rușine se prefăcea că se căsniă să-și scoată ce-i intrase în ochi.

Plângea și se gândia că ar fi cel mai mare noroc să cadă moartă deodată și să se ducă lângă mama ei...

Dar până a n-o cobori în mormânt s'o ducă cineva la Aneta și să-i spuie așa: „I-ai zis să se ducă și iat-o: s'a dus. N'ai vrut s'o mai vezi: uită-te bine la ea încă odată căci n'o vei mai vedea.”

... O luase acum pe Calea Victoriei și se opriă pe la vitrine. Trecătorii se uitau la ea foarte curioși, par'că și-ar fi zis: „noi nu știm cum să mergem mai repede și ea stă pe la

vitrine! Ba unul se uită la ea foarte lung, foarte stăruitor, cu ochii lui negri și șășii. Parc'ar fi vrut s'o întrebe: ce e cu D-ta, domnișoară? Ea porni, dar băgă de seamă că acela veniă după ea. Se opri la o altă vitrină și se opri și el. Atunci fetei i se făcù frică și înălbi. Necunoscutul observă poate și plecă. Dar peste câteva minute fata se întâlnește iar cu el. Și cum nu-l băgase de seamă decât tocmai când trecea pe la dreapta ei, ea îl văzù din profil și zări că ochiul lui drept, împins până la coada ochiului, o privi fix. Ochiul acela negru, mare, lucitor, care putea fi mișcat cu atâta ușurință, o făcù să tresară. Văzut așa din lături, nu mai semănă de loc cu un ochiu omenesc.

Și deoarece se înseră și începuse a plouă din ce în ce mai tare, fata iuți pasul. Rarii trecători abia se mai vedeau de supt umbrele și câte-un birjar strigă din când în când: „gata, boerule!“.

Sgomotele conținiseră deodată, înecate în răpăitul ploaiei ce curgea

de sus. Prin burlane șiruia spumă albă, care se răsfiră pe șuvoalele de apă ca o dantelă de rețea.

Biciuită de ploae drept în obraji, ostenită, amărâtă, Dora Prigoreanu siliă la drum, ca și cum ar fi știut că merge la un adăpost sigur. Apa îi răsbătuse prin haine și i se prelingea pe piele. De vre-o două ori vrù să se oprească supt niște ganguri, dar acolo erau alții și ea se rușină. Un fior de frig o făcù să tremure din tot trupul și să-i clănțane dinții în gură.

Și mai lămurit ca ori când, ea auzi iar cu-

vintele: „să plece, nerușinată!“... Dar acum putea plânge fără rușine, căci lumea ar fi crezut că ceea ce-i lunecă pe obraji nu e altceva decât ploaia.

Îi eră frig și ar fi intrat undeva de-ar fi avut câțiva bani în buzunar. Dar ea știă bine că n'are nici unul... La o vitrină de cofetărie se opri, fără să știe de ce. Privi câteva clipe și porni iar, dar atunci acelaș necunoscut îi răsări

înainte, privindu-o tot cu coada ochiului drept, cu acel ochiu care i se părù acum și mai groasnic. Un tipăt de spaimă i se ridică și-i muri în gât... Cine eră acest necunoscut și de ce o urmăria el așa?... O clipă-două fu aproape să cadă. Apoi, uitând că n'are nici un ban în buzunar, ea se întoarse și intră în cofetărie, căci i se uscaseră gura de sete. Mușteriii și chelnării se uită foarte ciudat la ea, văzând cum îi răură apa de pe haine.

Cerù un păhar de apă și pe când îl bea, ea văzù cum acel necunoscut care rămăsese afară,

făcù un mic semn cu mâna și cum un sergent de stradă s'apropiă de el. Necunoscutul îi spuse ceva, sergentul dădù din cap, se uită odată înspre cofetărie, duse mâna la chipiu și plecă.

Ea scăpă din mână păharul și făcù: „ah!“ pe când obraji îi ardeau vâpae.

Văzând-o atât de încurcată, stăpânul cofetăriei îi zise:

— Nu-i nimic, domnișoară! Nu se trage sărăcia dintr'un păhar spart.

— Dar n'am...

Ea nu putù spune că n'are bani.

Ip. Strâmbulescu, In așteptare.

— Nu e nimic. Nu cer nimic. Doriți poate un ciai să vă mai încălziți?

— Nu! Nu! Mulțumesc — făcu ea și eși din cofetărie fără a zice bună seara, pe când un client făcu stăpânului un semn care voia să spună: „nu-i în toate mințile.“

Ajunsa în stradă, începă să tremure de frig. Părea că o mână rece și puternică o strângea de ceafă, și alunecă de-alungul șirei spinărei până în dreptul șalelor, înghețând părțile ce frământă. Dintii îi clănțăneau în gura, deși ea se căsnia să ție falcile încheștate. Apucase pe o stradă, la întâmplare, și mergea iute sub șuvoaiele de ploaie. Luminile rarelor felinare se oglindeau în băltoacele de pe pavaj, rupte în mici puncte de foc de picăturile de apă ce stricau fața acelor cioburi de oglinzi.

La un colț, un om sta supt o umbrelă. Ea sili să ajungă mai repede la el spre a-l întreba pe unde s'o apuce spre a eși în Calea Griviței... Dar când ajunse la el, ea văzu că era tocmai necunoscutul acela cu ochii negri și șășii, care o urmăria... Se uită la ea tot cu coada ochiului și acum, dar ochiul drept i se pără ei uriaș și drăcesc...

Atunci o spaimă de nedescris i se înfipse în suflet și răsuflarea i se curmă o clipă. Trecu de el și ascultă cu băgare de seamă spre a vedea de se ia după ea. Nu auzi nimic, dar nici nu putea auzi nimic din pricină că tâmpile ei vuiău, pocnău, șuerău...

Picioarele-i tremurau, hainele-i ude se îngreuiaseră pe ea, pălăria i se înmuiase de tot, părul îi scăpătă de supt piepteni și capu-i ardea. Din figura necunoscutului aceuia nu mai trăia acum pentru ea decât un ochiu, un ochiu mare, negru, lucitor, care o privea fix. Ori încotr'o întorcea capul, tot îl vedea. Iar dacă închidea ochii câteva clipe, atunci el i se deschidea par'că în cap și creștea, creștea groaznic...

Ca să scape de această vedenie, ea căută să citească numerele dela case. Multe din ele erau acoperite cu vâpsea, sau cu var și nu se vedeau, iar dintre cifrele celor ce se vedeau,

răsăria același ochiu ce o prigonea, cu privirea lui fixă, neomenească, fioroasă...

Ea n'ar fi putut spune cât a rătăcit în seara aceea pe străzile Bucureștiului. Știa numai atât că deodată simți că nu va mai putea merge, că va cădea jos, ca un biet dobitoc de povară, nemâncat, doborât de osteneală, bătut crunt de stăpân. Și acest gând o făcu să se îndrepte spre casa lui Silișteanu. Ținea să-l vadă înainte de a cădea și să-i mulțumiască pentru binele ce i-a făcut.

... Ploaia contenise acum, dar se scornise un vânt rece care-i tăia obraji, îi flutură rochia, făcea să tremure flacărele felinarelor... Și nici un trecător pe stradă...

... Singură!... Singură!... Acum simția bine că e singură.

Dar umbra ei fugia înainte, aci crescând la fiecare pas, aci pierind deodată. Și ea băga de seamă că umbra ei plutia din când în când peste alte umbre ce stărnău pe stradă: fiecare felinar proiecta supt el un pătrat cu laturi de umbră din ale cărui colțuri porniau, în prelungirea diagonalelor, patru șășii de umbră ce se perdeau în partea neluminată...

Și par'că și cerul avea o înfățișare deosebită. Un covor de nori, rupți ca niște sloi, îl acoperea. Dar luna care îi lumina pe deasupra arunca printre spărturile lor niște dungi de lumină care-i făceau să seamene cu o catifea cu „ape“...

... Ajunse acasă și bătă în geam...

— Unchiule!

Un val de vânt o făcu să șovăie și să tremure vargă. Pe ochi i se lăsă o perdeă de întunec, pământul pără a se cutremura, apoi începă a i se învârti supt picioare și ceva nespuse de greu și de întunecat începu să se surpe la urmă peste ea, căzând din toate părțile, cu un pârăit și o bubuitură îngrozitoare.

— Unchiule! — mai zise ea — nu...! — și se prăbuși ca un mototol de cârpă neagră sub fereastra casei lui Niță Silișteanu...

(Va urmă).

C. Sandu-Aldea.

ICAR.

Trecut-au veacuri după veacuri,
Din noaptea când murind, Isuse,
Intruchipai o lume nouă
Pe groapa unei lumi apuse;
Când sângele de subț cunună,
Curgând pe fața ta ușor,
Te mângăia, ca mâna caldă,
Ca mulțumirea tuturor...

În urma ta, venit-au alții,
Vestind o nouă 'nvățătură
Și, ucigând înșelăciunea
Făgăduinții din scriptură,
Au ridicat în mâini făclia
Simbolului adevărat
Și ți-au strigat: „Isuse, vino,
Că 'n orice om e un Pilat!

Eră atât de dulce umbra,
Ce ne-ai lăsat-o tu, Isuse!
Ne legănau atâtea vise,
Când altele erau răpuse;
Domnia lumii viitoare
Tu singur ne-o făgăduiai,
Urmașii lui Adam în tine
Visau al veșniciei rai...

Dar azi, când adevărul arde
Topind în suflele avântul,
Când glasul său ne tot șoptește
C'al nostru e numai pământul,
Când cerul — boltă ferecată
A temniței ce geme jos —
E numai visul altor vremuri:
Fermecător — dar mincinos, —

Eu tot mă 'nalț spre fericirea
Visată 'n zările senine
Și simt învățătura-ți toată,
Neconștient sporind în mine,
Și sbor mereu... mereu spre tine...
O clipă doar sunt fericit...
O clipă numai...
...Ce făclie
Aripile mi le-a topit?

Victor Eftimiu.

Fr. Storck, Portrete.

Dela noi.

Pe prispă.

Părintele Miron a ieșit afară, pe prispă, să se mai ușureze. Că iarna asta nu eră să se mai sfârșască. Și, Doamne, cât chin îngrămădește pe spatele omului bătrân, o iarnă!

De când tot așteptă, Dumnealui, să se limpezească cerul deasupra pădurii, să încete ploile și mohoreala și să se ridice sfântul Soare, sus, peste coperișul bisericii, să-și trimită razele, printre crengile frăgarilor desfrunziți în toamnă, luminând crucea ferestrii de cătră curte. A avut destul necaz, biata noră, mutându-i, în toată ziua, scaunul greu, de stejar, când la fereastra din fundul casii cătră răsărit, când la ceea din dreapta cătră miază-zi, de-i venia cu greu și ei, săraca, că trebile o încurcau de nu-și mai vedeă capul.

— Doamne, tată, încă nici vremea nu-i să vină primăvara și Dumneata nu mai ai pace.

— Tu nepoată, lasă-mă să o aștept barăm, că trec zilele mai ușor. Nădejdea, draga moșului, ține lumea...

Și nora cumintită îl sprijinea ușor prin casă. Apoi, popa Miron rămânea potolit în scaun, cu ochii la lumina de afară.

Astăzi, în sfârșit, s'a ridicat un soare frumos peste frăgarul dela biserică, s'a rumenit și ochii ferestrii de cătră curte și pe ușă a răzbit, în casă, o undă subțire, de aer cald, reavăn. Ba, Ionică, nepoțelul cât un șomoiaș, sare bătând în palme, în jurul bunicului, spunând în gura mare, că el a văzut »un flutule«...

— Mic, moșule, și mând/ă, da, tale mând/ă. S'a pus pe cumpăna fântânii și a sbulat.

Iar nora a trebuit să scoată, pe prispă, scaunul vechiu, de stejar.

Și barba părintelui Miron curge în vălurile multe, pe crucea pieptului la vale și lumina soarelui o învăluie în o cernere mărunță, de argint. Dumnealui stă, așa apăsător de spate, cu mâinile pe genunchi. De supt dunga frunții se desprind două lumini potolite, încălzite de o mulțumire nouă și crețele obrazului, asprite de zile multe, se înmoaie lin... Și tresaltă ușor, uneori, barba albă a moșului.

— Doamne, Doamne, bună-i lumina! Bună tare. Lumina...

Și lumina vine multă, caldută, dulce, cuprinde trupul bisericii din vecini, învăluie casa popii și satul tot, desamortind viața ascunsă, adormită, tânără, întărind, vărsând nădejde nouă, premeneală, pretutindeni.

Ochii moșului, — tari, limpezi încă, ca 'n tinereță — cuprind toate și fruntea largă strălucește în bătaia razelor tinere... Se uită, părintele Miron, se uită mult, ... mult și clatină rar din cap.

... Uite, în față, biserica cea nouă, grea, de piatră. Ferestrele clipeșc din ochiurile largi, argintate. Și crucea, în vârf, cum strălucește! Da-i sus, tare sus... S'a oprit o țarcă rătăcită, pe brațul drept; — își ciugulește un picior. — Biserică odată! Da', vezi că, s'a și trudit fecioru. Om în toată legea. Fala satului. A zis protopopu', mai astă-toamnă, a zis multe, ... da' bine-a zis.

— Dumneata, de acum, moș Miroane, poți închide ușor ochii. Fecioru' D-tale, cinstea tracutului, Satu' D-tale, fruntea varmeghii...

Bine-a zis. Da' uite, melinii de pe lângă gardul bisericii, par'că s'au muiat în apă de vârf... Tot noduri. Muguresc. Îi clatină vântu cel dela miază-zi. Și înfloresc acuși. Cum râde curtea bisericii când sunt înfloriți, ... și cum miroasă!...

— Bună-i lumina! Limpezește toate. Și simți că trăiești și tu, așa mort pe jumătate...

... Săracă biserica cea veche, cât îi e de flendurit coperișul! Și crucea i s'a plecat într-o parte. S'a ghemuit, acolo, în colțul ei, supt cei doi frăgari, tovarăși buni, că o cuprind pe după cap frățește, ... s'a ghemuit, săraca. Uite, barba sfântului Ioan Zlataust, de pe clopotniță, nu se mai cunoaște. Nu-u-u!... Arhanghelul Mihailă, dela ușă nu mai are o aripă. Săraca biserică. Nici paserile nu trag, să se mai pună pe turnul ei. Vrăbiile își fac cuiburile în clopotnița cea nouă... T'a trecut vâleatu. Că și mie mi-a trecut. Ne-a trecut la amândoi! Am mai rămas noi, pe lumea asta nouă, ... noi amândoi, — și gorunul din capul cimitirului. Gorunu lui Șofron diacu. Nume rămas din bătrâni. Și gorunu crescut acolo, cine știe, poate, de când fi lumea.

Se vede peste șura clopotarului Vasile. O pădure de crengi. Vara dau umbră bună. Ce mai umbră!... Dumnezeu să-l ierte pe Șofron diacu. Spunea tata, că hodinește la rădăcina gorunului. Cine-a fost Șofron diacu? Un om care a lăsat un nume, ș'o poveste poate. Gorunul o știe, dar el nu o spune nimănui. Doar vara, în amurgurile limpezi, își leagă frunza deasă în un susur domol, dulce, ca o pricează lină, pe cum cântau bătrânii noștri.

— Hm, și iată, s'a trezit și el moșneagu, la suflarea primăverii. Își clatină pădurea de ramuri. Îl înviorază soarele. Soarele, soarele...

— Și printre tufele de melini de lângă biserica cea veche, vine o clipire sfioasă... O trimite un ochiu de fereastră din perețele de bârne negre. S'a trezit și ea, săraca, tovarășa mea pe lumea asta nouă. Mai bătrână și ca mine, dar soarele tot o mai desamortește. Poate mai avem zile.

Numai pe săraca preoteasa, n'o mai trezește nime... La capătul veacului ne vom trezi o toții, când vor suna buciumele arhanghelilor în cele patru colțuri de lume. Până atunci hodinească în pace. Hodinească cu dreptii.

... Ar mai fi trăit, poate, ar mai fi trăit, să nu fi dat valu ăla peste noi. Cumplit val. Să se omoare om pe om! Și prăpădenie multă, Doamne, ea la ziua de apoi!... Până am pus și noi, cu nădejde, mâinile pe topoare și pe coase și ne-am adunat în loagăre. Cât m'a rugat Dochîța, săraca, când am plecat la loagăru lui Arsente, de vale, la Bălgrad, să n-o las așa pustie, cu copiii, pe potop cumplit! Și se rupea inima în mine, da', vezi că mă mână o altă putere de sus și m'am dus, că trebuia să duc satu. Și Arsente aștepta. M'am dus.

Și când m'am întors, cu lancea tocită, cu fire albe în barbă și am stat numai o vară, o toamnă, și o iarnă, — clopotnița mai avea cei patru uștiori de zăstăm, negri, îndurerăți și biserica, afumată și ea, fără coperiș, — preoteasa Dochîța în tinda bisericii, supt cruce cioplită în pripă. Au ucis-o păgânii, chienteșii... Săraca. Voia Domnului. Pe urma ei mi-a rămas o mângăiere, ba, două mângăieri. Toader și Anica. Mângăiere dela Domnu, care mi i-a cruțat... Ei mi-au luminat sufletul. Mi l-au luminat ca o primăvară, ca zece primăveri... ca toate primăverile! Toader fala bisericii celei nouă. Anica protopopeasă.

... Săraca Dochîța, ar trăi și ea și ne-ar încălzi primăvara sufletele, șezând amândoi, aici, pe prispă, alături... Și am lăcrimă amândoi, — ea ar lăcrimă a bună seamă, că eră un suflet de sfântă pogorită pe pământ și aș lăcrimă și eu, — sub înviorarea razelor căldute ce vin de sus și sub înviorarea altor raze ce vin de departe, de pe cărările unei vieți trăite...

— Cât de frumos strălucește soarele!...

Ochii părintelui Miron se luminează tot mai tare într-o lumină limpede, caldă. Pleoapele subțiri se umezesc ușor și barba mare stă nclintită sub fața suptă, brăzdată de vremi.

Firea tresare, în jur, sub unda de viață ce o trimite văzduhul. Pomii tineri de prin grădini își scutură ramurile într'un avânt de sănătate descătușată. Năvălește viața pretutindeni.

... — Doamne, cum te alină sbucnirea sănătății, a luminei!

Măi, măi, pe șura noastră, vrăbiile țin sobor. Cum saltă pe piciorușele țapene și se răsucesc în toate părțile, ca niște copii sburdalnici. — Hm, se joacă ele până le dă Sfircioc al nostru de veste. Îi mare tâlhar Sfircioc... Ef îi fecioru-lui unu Mihai, un mătoi cât un noatin, sămânța veche, de pe la părinții preotesii, fie iertată. Când o da Sfircioc de ele, știu, că le strică sfatu. Dar el doarme, hoțomanu, undeva, la soare. L-a muiat și pe el căldura... Uite-l, colo, pe clăia cea de paie, întins, ca o pomeană țigănească. Par'că simte ceva, că împletește cu coada târcată prin aer.

— Aha, de acum țineți-vă blăstămatelor!

... Le mergea mai bine și bietelor vrăbii mai de mult. Unde se pomeneau șuri, mai acuma-ș cizzeci de ani numai, coperite cu țigle! Ce șuri, în curtea asta a noastră, mai de mult!... Pe un coperiș băgam paiele dintr'o vară ș'apoi un sat de copii avea ce sburătări la vrăbii verile dearândul. Erau mai ștregari copiii. Stricau ei multe ouă de vrăbie și prăpădeau mulți pușori, da' vezi că și șurile erau tot o gaură de cuiburi. Tatăl lui Sfircioc mai rar vedeă pui de pasere. Astăzi își fac, bietele de ele, cuiburile pe sub strășini, în poduri, prin colțuri ferite, că țigla cum s'o găurească? Și hoțomanu de Sfircioc îi gras ca un pepene...

— Te ușurează bine aerul ăsta deschis. Ușurează...

Vine și miros de pământ proaspăt, val subțire, curat, dătător de sănătate. Iasă plugurile la câmp. Se aude scârțâit de rotilă pe la poartă. Și părintele Miron tresare, domol, ca de-o veste mare.

Gligor Cristea trece cu plugul, afară, la ogor îndemnând boulenii tineri, sburdalnici.

— Noroc să dea Dumnezeu, moș-părinte.

— Să trăiești Gligore, fiul meu. Dumnezeu să-ți ajute 'n calea ta și să te binecuvinte. Scârțâie rotila și de acuma-i bine, bine Gligore. Când pleacă plugu, începe binele. Tot binele.

Pleacă plugu, plugu...

... Doamne, Doamne bun tată ești Tu! Cum îmbucuri Tu, lumea!... Trimiți primăvara peste firea înghețată, vlăguită și o îmbucuri; mângâierea peste sufletele îngurate, chinuite și le îmbucuri... Și bătrâneța o îmbucuri, Părinte! Bun tată ești Tu!...

Barba moș-părintelui rămâne tot neolintită multă vreme. Pe fruntea lată, lucie bat sfioase, două raze potolite.

În jur, în curtea largă, sbicită, pornește viața deabinele. Găinile mari, boghete, își prăjesc creștele pe lângă pereți. Cocoșul, crăișor în-drăznet, se avântă pe gardul din față și-și vestește mărirea într'un cucurigu yoinicesc, de răsună până departe. Ușa căsii stă deschisă, să năvălească sănătatea și preoteasa tânără se în-vârte după treburi ca o sfârlează.

A scăpat și Ionică la larg, da' să steie lângă bunicu, să fie cuminte. Dar ștregărașul și-a aflat repede tovarăși, o ceată de michiduți ca el și nu-i mai încape curtea bisericii.

Moșul chiar acuma a dat cu ochii de el. Vine sburdând, pe supt frăgari, cu mânuțele în vânt, cu căciulița pe ceafă.

— O ștregărașul moșului, ștregăraș. Te pupă moșu, numa să te apuce, te pupă sufletele...

Ionică, răsare în porțiță cu obrăjorii roșii, durdulii. Deapănă des din piciorușele de-o șchioapă. Ochii îi ard în pară de lumină.

— Moșule, un flutulel, un flutulel moșule!...

Și între degetele grăsuțe strânge două aripioare roșii, învrăstate.

Fața moșului se înseninează tare.

— Adu-l, drăguțule, la moșicu... adu-l, să-l sărute.

Și mânil, uscate, ale moșneagului, se întind după sănătatea și viața de alături, după fluturaș și după Ionică...

Băiețelul se apropie într-o svăcnire de avânt copilăresc și se lipește de pieptul bunicului cu fluturul cu tot... Și căpșorul bălan rămâne câteva clipe îngropat în barba mare, albă.

— De ai trăi și preoteasa, săraca, să sărute și ea fluturulel, că mult îi mândru și scump și să te sărute și pe tine, pe tine, ... pe voi amândoi, fluturulei moșului!

A. Lupeanu-Melin.

Sonnet.

De-alătea mâni, care mi-au fost iubite
Și sufletul pe rând mi-l cercetară
Ca pe un lucru-ascuns, într-o cămară
În care scotocești pe dibuite.

Mi-e inima măhnită și amară,
Iluziile-mi mor îmbobocite,
Cuvintele îmi sunt învăluite,
Și ochii-mi nu mai pot privi 'n afară.

Și totuși să mă 'nalt până la tine,
— Deși 'nțeleg că nu mi se cuvîine, —
Îmi aripez ca un lcar simțirea.

Vei crede tu că inima mi-e nouă,
Că sunt curat ca boabele de rouă,
Că sunt primăvăratec ca iubirea?

V. Demetrius.

Expoziția anuală a „Tinerimei artistice“.

București, 20 Martie 1908.

S'a deschis în sfârșit mult așteptata expoziție a «Tinerimii artistice». Anii ei, puțini la număr, se pot socoti pe degete: sunt tot atâția cât și sufletele ce poartă Românul în piept. Nu credeți că aceasta e de bun augur? O confirmare stă în faptul pozitiv, că Societatea aceasta, ca un Făt-frumos către scumpa-i Cosinzeană, a pășit înainte și și-a întărit genunchii în mersu-i spre ideal — anul acesta mai mult ca oricând. Inspirată de sentimente mai generoase, ea și-a lărgit porțile și a primit la sânu-i un mai mare număr de membri profani — amatori și binevoitori — și totodată, cu ajutorul ministrului de culte, a isbit, chiar în sesiunea aceasta, să fie recunoscută din partea Camerilor ca persoană morală. Ceeace e un însemnat câștig în ochii publicului mare. Prin vaza și încrederea ce și-o dobândește astfel, ea își sporește drepturile și putința de a-și îndelunga traiul; izbândă atârnă acum de virtuțile ce vor ști să desfășoare artiștii noștri, cari nu alcătuiesc o asociație sau companie de interese particulare, ci o parte din avangarda mândriei și culturii naționale. Aiurea, fără îndoială, atribuțiile unei asemenea societăți pot fi micșorate, arta poate fi coborâtă chiar la rolul de slujnică a celor favorizați de soartă — la noi nu. Pe lângă menirea ei distractivă și recreativă, ea trebuie să ne educe sufletul și ochii, să inițieze și să pregătească publicul nostru, în mare parte încă naiv și neștiutor, spre a fi vrednic să intre în templul frumosului. E o religie, care are nevoie de preoți pricepători de înălțimea și sfîntenia ei.

De acest adevăr pătrunși, reprezentanții îndrituiți ai frumoaselor arte la noi, cantă să dea expoziției un caracter cât mai solemn și impunător. Și din fericire au în fruntea lor o preoteasă — în felul marinimoasei Ifigenii din Taurida — o patroană foarte nobilă și distinsă, de care ar fi mândră orice propagandă estetică din lume: e A. S. R. Principesa Maria, care nu asistă numai formal la festivitate, nu se mărginește numai să spue o vorbă de încurajare, ci se coboară între ei, reține pentru sine anumite lucrări de artă și ia parte chiar ca expunătoare printre simplii muritori. Și acest rol îl săvâr-

șește cu atâta grație firească, modestă, de sine înțeleasă și cu atâta pricepere și desinteresare, încât e peste putință să nu trezească puteri adormite sau descurajate, să nu puie oțel în voința celor afirmate, să nu stârnească altele noi și să nu le înțeleste pe toate la lupta nobilă și înălțătoare de întrecere pe tărâmul artei.

Nu-i fără înțeles dar, că numărul artiștilor la noi s'a prea înmulțit în anii din urmă. Catalogul numește 39 de expunători cu 185 de lucrări de artă. Dacă adăogăm la aceștia o seamă de artiști și diletanți cari nu figurează la expoziție, pricepem cât de mare e numărul lor într-o țară cu un atât de mic trecut artistic și mai ales cu un atât de restrâns public iubitor de artă. Cifrele sunt vorbitoare; mulțimea producătorilor presupune un public consumator și ne silește a corecta întru câtva părerea pesimistă a unora, cari nu vreau să creadă în «progresul acestei țări» ca și în «vitalitatea acestui neam».

Cuminte a fost că artiștii ce au organizat expoziția s'au gândit să cinstească memoria marelui lor înaintaș Grigorescu, expunând câteva pânze de-ale lui din posesia dlui A. Vla-buță și acoperind sub ele o coroană de lauri — lauri meritați de maestrul care, pentru întâia dată, a cântat și a îndumnezeit prin farmecul culorilor frumșele patriei sale.

Golul ce a lăsat în urmă-i acest maestru, netăgăduit lucru, e mare. Și mulți se întreabă, dacă generația de față sau cineva din această generație îi putea lua locul. Dorința e legitimă, dar întrebarea e rău pusă. E tot atâta ca și când te-ai întreba: Eminescu a murit, și cine îl va înlocui? Pe Eminescu nu-l poate înlocui decât Eminescu, un alter-ego pentru el nu există... Tot așa e și cu Grigorescu. Nici unul din generația actuală sau viitoare n'o să-l întrecă —, pentru motivul simplu, că nici unul n'o să facă ce a făcut el în felul său, nici unul nu se va identifica cu geniul său. Dar frumosul, fie el și național, are multe, nesfârșite concepții și forme, tot atâtea câte sunt și talentele creatoare.

Nu trebuie dar ca printre tineri să căutăm artiști asemenea lui Grigorescu sau grigorescieni, ci personalități, temperamente artistice; dacă

acestea există, compensația e destulă. Evoluția e ca și în literatură. După Alexandri și Eminescu a urmat o pleiadă de talente, cari, dacă nu au înlocuit și nu puteau înlocui pe acești corifei, dar au întregit, au lărgit opera lor, adăugându-i laturi cu totul necunoscute până la ei. Căci acesta e rolul urmașilor: nu înlocuirea sau repetarea trecutului, ci sporirea, îndeplinirea lui; și în genere desfășurarea multilaterală sau, mai bine zis, omnilaterală a facultăților producătoare ale unui popor. Și acest rol îl continuă

acum și generația nouă de artiști. Imitatorii direcți ai lui Grigorescu, din fericire, sunt prea puțini, și nici măcar vrednici de pomenit.

Din potrivă, dacă înfrâurirea lui se resimte pe ici pe colo în multe privințe, avem însă, în deobște, o varietate de talente, a căror neațarnare deolaltă și desvoltare de sine

și prin sine, ne conving despre tăria lor și impun respect celor mai pretențioși în ale artei. Înțelegem talentele mai mult sau mai puțin formate, și despre acestea ținem să vorbim ceva mai pe larg.

Un mare neajuns al expoziției este localul nepotrivit scopului pentru care a fost ales. Multe din operele expuse ar căpăta altă vază, dacă s'ar bucura de o lumină mai priincioasă. Făgăduiala ministrului de culte ne umple de bucurie, căci nădăjduim că în curând ea se va preschimbă în faptă și că deci arta românească va avea locașul ei vrednic de dânsa.

Secerșul artistic din anul acesta nu stă mai pe jos față de cele din anii trecuți. El nu cu-

prinde opere de primul rang, e drept; dar oicine va admite, că sunt între ele încercări cinstite, serioase și uneori chiar remarcabile.

Dar să lăsăm ochii noștri singuri să judece cuprinsul sălilor, așa întâmplător și fără nici un gând de clasificare.

Principesa Maria contribuie, ca și în trecut, cu lucrări de artă aplicată, cu o masă și un dulap, amândouă executate în pirogravură. Sunt două noi dovezi de ce poate

născoci și meșteșugi mâna. Ei harnică și măiastră și mintea-l îndrăgita de noutate. Sunt forme și linii cu stilizări de crini și mărarini, cari dau întregului idea de cumpăt și soliditate. Masa se vinde în folosul societății — o nouă manifestare a interesului și dragostei ce augusta artistă poartă «Tinerimii artistice».

Ștefan Popescu, pictorul

Kimon Loghi, Princesă bizantină.

nostru bine cunoscut, stabilit acum în Paris, ne trimite 13 pânze, cam de aceeaș factură și valoare, mai toate din domeniul peisajului, în care s'a deosebit și până acum și pentru care a fost medaliat la expoziția internațională din München. Năzuința sa însă nu-i să ne dea realitatea nemijlocită ca bunăoară naturalistul Verona și nici natura de combinație coloristică sentimentală, ca simbolistul Loghi, și nici schița pitorească a peisajului grigorescian, ci un peisaj, care, ce e drept, are ca bază reală natura, dar natura exploatată în vederea unui efect exterior. El stilizează, armonizează datele obiective, dar nu spre a ne dispune și a ne mișca inima ca Loghi, ci spre a ne cuceri ochii, dându-ne ceva din ființa

N. Vermont, Pe iarbă.

și parfumul frumosului. Aceasta înseamnă că el, fostul elev a lui Gysis, e un talent esențial decorativ, și e păcat că nu-și continuă studiile sale mai importante și mai originale din cu-prînsul artei româno-bizantine. Foarte interesantă e pânza sa »Moș Ilie din Răducești«. E un tip de țaran român bine ales. Pe obrazi-i supt și osos, dar încă vânos și resistent, cetim bunătațe, blîndetă, resignare, dar nu umilită. E cu adevărat Moș Ilie, omul așezat și de treabă, limpede la cap și simpatice; în totul un bătrîn din eposul vremii apuse, dar tipic ca român. Toate trăsăturile, toate detaliile — chiar și țepușele albe ale bărbii nerase — sunt redată cu scrupul. Dacă tipul e real, îi lipsește însă viața intensivă, hotărîrea și vigoarea colorii și desemnului, care-i necesar spre a-l face de sine stătător. Tonurile învăluite și reci și sficiunea modelării îi iau par'că prezența corporală și ne fac să-l socotim mai puțin ca portret decît ca un fragment al unui panou decorativ.

O diferită tîlmăcire a naturii observăm la peisajele lui Gheorghe Pătrașcu, care-i de asemenea un temperament cu adevărat artistic.

E drept că și el nu-și lasă personalitatea absorbită de lumea de afară, dar felul său de a vedea, izvorît din propria-i simțire, e cu totul altul decît al celorlalți colegi ai săi. El nu caută amănuntele, ci întregimea, și aceasta sub înrîurirea unor anumite efecte de lumină; de obicei alege amurguri și toamne, zile închise înainte sau după ploae cu destulă ceață și umbră, căci în ele găsește expresia potrivită a stărilor sale sufletești. Viziunile sale sintetice, »impresiile« sale, cum le zice el, nu sunt superficiale; au adîncime și chiar poezie, dar o poezie posomorită

și chiar dureroasă. În dosul fiecărei priveliști ce ne dă s'ascunde par'că o tragedie. Uită-te la »Peisaj de toamnă«, una din cele mai reușite compoziții, și vezi cum se îngrămădește și se frîmătă masa enormă a norilor de plumb! Inima omenească suspină și se frînge sub povara lor, presimțind toată mizeria lungă și amară a iernii care s'apropie. Aceeaș filozofie sumbră se revarsă peste »Casa din Câmpulung« și peste pustia »Casă boierească«. Un înțeles oarecum simbolic înfățișează din acest punct de vedere

St. Luchian, Peisaj.

fata de »Pe prispă«; silueta ei plastică e încremenirea unei ființe, care urmărește cu îndărătnicie un gând sau visează ca după o nenorocire. Visul ei e un coșmar. Pictorul ne mai dă două »Impresii de târg«; bălțatura târgului e bine redată prin pictura sa de pete.

Ipolit Strâmbu reprezintă o altă latură a impresionismului. El se ocupă cu redarea sinceră și conștiincioasă a naturii și mai ales a efectelor de lumină. Și aici se arată uneori vrednic de atenție. Cine vrea să se convingă, să arunce o privire la cele câteva pânze mai mici ale sale (»Fata cosând«, »In așteptare«, »Studiu în plin aer«, »Fructieră cu mere«). Compoziția sa mai mare »In fața oglinzii« e o încercare nereușită. Aranjamentul e defectuos, colorile sunt cam crude. Asta e o dovadă că pictorul nu și-a găsit calea. Noi l-am sfătuit să părăsească problemele luministe inspirate de rafinăria stofelor de mondene și să se consacre lumii sale proprii mai simple și sănătoase de păstori și țărani, unde suntem siguri că, dacă va lucra fără inspirații străine, paleta sa, ajutată de multa sa știință de desen, ne va da lucruri vrednice de Grigorescu.

Un loc aparte printre pictorii noștri ocupă Artachino, al cărui panou e compus din 13 picturi, mai toate vederi de stradă sau de mahală din Sofia, unde d-sa lucrează la decorarea bisericii române. Omogeneitatea lucrărilor sale vorbește de o personalitate artistică recunoscută de mult și pe care n-o putem trece cu vederea. D-sa se mărginește la înfățișarea clară, exactă și rece a naturii, nu însă în felul lui Strâmbu, ci mai mult ca o masă materială, plastică, interesantă prin sine însăși și prin aspectul armonios al întregului. Pentru aceasta îi e de ajuns o gamă simplă de colori neutre, printre cari preferă mai cu seamă pe cea cafenie-galbenă sau lemnie, ceea ce dă plăsmuirilor sale o rigiditate cam neplăcută, dar compensată prin îndemânarea-i tehnică cu care prinde efectele naturale (bunăoară zăpada și nuanțele ei rezultate din călcare, umezeală și umbră).

Un tălmăciu nu mai puțin harnic și isteț al naturii e pictorul Vermont, care-i atât de cunoscut publicului prin meritoasele-i lucrări anterioare.

Puținul ce expune acum e alcătuit mai mult din schițe, în cari însă nu e greu de-a recunoaște mâna unui maestru cu îndelungată ru-

tină. D-sa are compoziția cea mai mare în expoziție: »Christus consolator«. E un reflex de artă apuseană, dar însemnată prin studiul îngrijit al caracterelor, prin construcție și desen; poarta mare arcuită din fund, de unde curge mulțimea spre a se grupă în jurul lui Hristos, mărește caracterul monumental al lucrării.

Despre Kimon Loghi am vorbit în altă parte mai pe larg și nu mai vreau să stăruiesc aici. De altfel d-sa nu ne prezintă acum decât numai două pânze noi, »Primăvară« și »Adieri de primăvară«, care fac parte din noua fază a picturii sale, fază de maturitate și deplină emancipare.

Amândouă sunt de un efect coloristic, care ne răpesc ochii și ne sugerează ritmuri de o delicioasă poezie lirică.

Luchian continuă cu pictura florilor, cu aceeași sânguină și știință ca și până acum. Oarecari semne de oboseală și repetiția ce se observă la el ne ispitește să credem că talentul său și-a dat cuvântul din urmă.

Grant ne dă un buchet variat de acvarele, din care unele ne sunt cunoscute dela expoziția sa personală de astă toamnă. Sunt lucrări pline de viață și dragălașie. Artistul trăiește cu drag într-o bogată lumină de primăvară. Soare și flori, belșug vegetal, cu vederi de case țărănești sau colțuri de pământ rupte dela țară cu caracter specific românesc — iată tema favorită a lui Grant. In această privință e un Grigorescu, care însă nu se sfiește de realitate, și de aceea nici nu se satură detaliindu-o. Maniera sa e nobilă, dar minuțioasă și rece. Voiți să vă convingeți de idila și poezia reală din care se hrănește sufletul ales al pictorului? Stați un moment în fața acvarelelor sale, »Râul târgului Câmpulung«, »Lenevia«, »In pridvor«: în toate-i parcă răsrânt cântecul de veselie al unei ciocârlii bete de senin și de raze.

Mai vine apoi un rând de pictori, din cari abia unii să ivesc ca individualități deosebite. Printre ei putem citi pe I. Steriadi, cu vederi de orașe spaniole, pe Mărculescu cu scena sa de interior »La Pian«, care ne descopere unele calități de factură, pe Mütznér cu »Toamna«, în care câmpul cu vegetația sa nu sunt lipsite de adevăr, și în sfârșit pe Căpidan cu un profil draguț de femeie.

Printre desemnători, afară de bune gravuri

de străinul A. Poitevin, putem cită pe Al. Popini, un ilustrător român aflător în Londra, cu o distincție împrumutată din mediul în care trăiește, dar uneori greșit ca desemn; precum și pe A. Murnu, care pe lângă o acvarelă cu portretul pictorului Vermont, mai expune o compoziție intitulată »Făt-frumos«.

Mult fătăduitor pentru plastica românească e Const. Brâncuș. D-sa trimite din Paris două bronzuri ce reprezintă busturi de copil, din care unul e numai un eboș. O mai mare sfidare a pedantismului și academismului nici că s'a pomenit la noi. Grainul său plastic e împrumutat deadreptul dela Rodin: tratare pitorească și patetică a figurilor, spontaneitate și intensitate de viață ca la artistul francez.

Oscar Spaethe, al cărui progres vădit l-am constatat altădată, se susține în avântul său: Cele două bucăți nouă ale sale, »Dor« și »Portretul dlui T. Fr.«, ne arată deplină stăpânire a formelor și adâncire psihologică.

Cele câteva medalioane și statuete de bronz expuse de Fr. Storck sunt dovezi sigure de lucru îngrijit și corect. Sunt eșantiioane prea puține și mărunte pentru a încerca pe baza lor să caracterizăm mai deaproape opera artistului.

Încercări vrednice de amintire pe acest teren ne mai îmbie dl Mirea și D. Paciurea; ele sunt mai mult sau mai puțin cinstite copii după natură, dar nu prea au sânge. Avem toată nădejdea că Paciurea o să ne dea lucruri mai bune în viitor.

G. Murnu.

În codru.

„La tine via, la tine iară,
Părinte pacinie și 'nțelept!
Invins, mă 'ntore din luptă vieții
Și port atâtea răni în piept.

O clipă lasă-mă, ca 'n vremări,
La sânu-ți drag să odihnesc,
Să-mi vindec rănilile din suflet
Și 'n luptă iar să mă pornesc.“ —

„Copilul mea, la despărțire,
O floare mândră ți-am fost dat“...
— „La sânu-mi floarea am purtat-o,
Dar în cărând ca s'a uscat.“ —

„Din creangă verde de mesteacăn,
Toiag, copile, ți-ai cioplit“...

„Un răzim bun mi-a fost toiagal,
Dar mi s'a frânt și l-am svârlit.“

„Poveste tainică și sfântă
Ți-am spus, copile — o mai știi?

„Mi-am scris-o 'n suflet, dar a șters-o
A lamei val și vijelii.“

Măhnita-s'a bătrânal codru
Și 'n sbuciam crengile 'și frâncea,
Din foi picau stropi mari de lacrimi...
Și ea plângeam și el plângea.

Ecaterina Pitiș.

Aduceri aminte.

VIII.

Băieșii dormiau duși pe priciuri, în vreme ce Sandu Moldovan, cel mai tânăr dintre ei, sta cu ochii deschiși, privind țintă la scândurile din tavan.

Fălăirile opaițului îl făceau să clipească din ce în ce mai des, ațipea chiar pe o clipă-două dar se pomenia iarăș cu gândul la frumoasa zână, pe care puțini o văzuseră încă, și cari trebuiau apoi să moară...

Vâlva băii!

Își aducea aminte de vremea copilăriei, când tatăl-său venia acasă târziu, mirosând a beaură, cu doi trei »ortaci« după el. Mamă-sa îi aștepta cu de ale mâncării, și ei inchinau din pahare până târziu, după miezul nopții, și spuneau la pătăni din baie.

— Tu muiere, să știi că dăm de aur... aur mult, iarăș s'a prăpădit unul dintre noi...

Murtăci ciocneau paharale, cu dinții strânși, ca să nu-i năpădească plânsul.

— Cine e? întrebă femeia cu spaimă.

— Cine să fie? astăzi el, mâine eu, poimaine, cumătru-meu ăsta, apoi așa pe rând, ca la moară...

Urmă o tăcere adâncă, în care femeia își amintea de toți cunoscuții, făcându-și sâmbul crucii:

— Doamne ferește!

Într'un târziu, bătrânul — că nu era el chiar bătrân, dar era prea muncit, săracul — începea cu glas scăzut, ca la spovedanie:

— Vezi că cu Vâlva băii nu te poți prinde, că ea fi mai mare peste aur... Pe semne o fi bătrână și sgârcită și se mânia, când vede că pun și oamenii mâna pe comorile ei... De aceea cred eu, că se năpustește asupra bieților băieși și îi omoară așa din senin...

— Nu-i așa, cumetre... Vâlva e o femeie tânără și frumoasă și nu îmbătrânește niciodată... Cât pentru aur — ce-i pasă ei! Doar tot aurul e în mâna ei, tot aurul, mă, și cel dela noi și cel din Corna și din Roșia și din Buciumani... Îmi spuneă tata, că Vâlva e tânără și frumoasă... Își pune ochii pe câte un ficior mai zdravăn și când îl întâlnește singur prin vr'un colț de șteolnă, i se arată... Ficiorul rămâne uimit de atâta frumusețe și nu poate scoate nici o vorbă...

Atunci ea îl mângăie și îl desmeardă... spune că îi drag de el și că are să-i arete pe unde să cerce după aur... Și așa se pomenesc unii oameni deodată în belșug... Dar Vâlva le cere un singur lucru: să nu spună la suflet de om c'au dat față cu ea, căci dacă vor cuteză să-și caște gura, — sunt pierduți. Și vezi cum e omul, când dă de noroc, nu știe să-și pue straje gurii și apoi Vâlva îi sugrumă, ca pe niște pui de vrabie... Dar pe urmă tot ei îi pare rău, căci ce ți-e drag, tot drag îți rămâne, și după ce a omorit un om, dă aur din belșug celorlalți, ca să-și ispășească păcatul... De aceea e credința la băieși, că dacă omoară baia vr'un om, dăm de aur gros...

Ceialalți pufăiau din pipe moțâind de somn. Ciocneau paharale, de ducă, pe când altul mai nelăcreșor spuneă cu îndoială:

— Eu nu cred în Vâlva băii. E o scornitură așa — nimic mai mult. Cred în ce ți-e rânduit. Ți-e scris să trăiești o sută de ani, trăiești chiar de te-ai pune în fața tunului; ți-e scris să mori mâine, te duci pe-aici încolo, ca și când nici n'ai fi fost vr'odată pe lumea asta...

Fălăirile opaițului erau din ce în ce mai dese. Sandu ațipise de-abinele. Visă, în revărsarea rumenă a zorilor, la zâna cea frumoasă, care îl strângea la sân, arătându-i încotro s'apuce, ca să dea de belșugul aurlui...

Se pomeni târziu, când soarele era de două sulite pe cer. Tovarășii mai bătrâni își mâneau în tăcere mălaiul și slăpina, pregătindu-se la munca de după amiază.

— Scoli, Sandule, că vine rândul' nost!

El se frecă la ochi somnoroși, părându-i rău după visul frumos, care se risipia...

Îmbucă tăcut din merinde, cu ochii ațintiți într'un ungher al craniului. Cereă să-și adune fărâmele mândrei vedenii, și nu izbucia. Își închidea apoi ochii ca să-și poată aminti mai bine de ceea ce visase, dar totul de geaba.

La vremea obișnuită ingenunchiară cu toții, recitând cu evlavie »Tatăl nostru« și »Născătoarea«, apoi o luară înspre gura băii, să-și înceapă munca.

Câteva luni mai târziu, Sandu se abătea din ce în ce mai rar pe la baie.

Chefuiă zile deărândul, împrăștiind banii cu amândouă mâinile.

Aducea pe masă vinul cu vatra și pe când ceilalți nu se mai puteau ține pe picioare, el porunciă țiganilor să-i cânte «țarina» lui și tropăia singur, pocnind din degete:

— Ziceți, mări, că vă plătesc în aur...

Odată, după o noapte de chef, se pomeni înmuait de beutură, la masă cu cel mai bun ortac al lui. Acesta era treaz și îngrijă să nu facă vr'o prostie.

— Mări Sandule.

— Ce-i, ortace?

— Vii tu să ne culcăm noi ca oamenii?

— Nu viu, mă, că nu mai pot merge.

— Te duc eu.

— Nu vreau... nu vreau, mă, că nu-mi mai pasă de nimeni...

— Scoală, Sandule!

— Nu vreau... că vezi tu nu știu, mă, cine mi-e draguță... Vâlva băii, auzi tu, Vâlva!... Când am văzut-o mai întâi era să cad în ge-nunchi, îți lua vederile, nu alta... Și m'a luat de după cap și m'a strâns în brațe... apoi mi-a spus unde să cerc după aur... Și de-a-tunci am eu atâta bănet... Dar a zis să nu spun la suflet de om, că mă omoară... Acum, că ți-am spus, ține sama și nu vorbi nimărui, că-s mort...

Tovarășul lui îl privea aiurit, fără să creadă ceva din spusele lui. Vedeă el bine, că e ametit de beutură și vorbea așa într'aiurea...

Îl luă apoi de subsuori, urmându-l cu mare greu în spre casă.

— Mări Vasile... cum ți-am spus, ți zise el la despărțire, desmetecit puțin de răcoarea dimineții nu cumva să te puie dracu să scoți o vorbă, că m'ai mâncat fript...

— Nu te teme, Sandule, așa mă știu tu?...

Și s'a schimbat norocul lui Sandu din noaptea aceea.

N'a mai dat de aur și, în scurtă vreme a trebuit să se apuce iar de băieșit, în rând cu ceilalți.

Parcă nu-i eră a bine însă.

Umblă tot singur și când se întorceau dela lucru, el rămânea cel din urmă.

Când ceilalți, sdrobiți de oboseală, dormiau ca morți, el sta cu ochii deschiși, bolborosind cuvinte neînțelese. Adormia apoi pe vremea când ceilalți se scormoniau din somn, rămânând uimiți de felul cum se sbătia prin vis, îngânând vorbe fără șir.

Unul din ei l-a auzit într'o dimineață deslușit:

— Iartă-mă... iartă-mă, dragă...

Bănuiau cu toții o nenorocire.

Într'o zi, pe când munciau numai trei tovarăși într'o schiolnă, după ce aprinsesă iasca din vârful fitilului, o luară la fugă, așteptând explozia.

Se abătura la cea dintâi cotitură, așteptând, cu lumânările de său în mână.

Doauă bubuituri detunără și, lumânările se stinsesă toate trei deodată.

— Sămă rău, îngână unul.

— Să așteptăm, zise celalalt, aprinzând un chibrit.

Trecuseră câteva clipe de așteptare.

Sandu își scoase capul, privind într'acolo.

— Nu e nimic. Iasca n'a luat foc, ne putem apropia.

— Să mai stăm puțin. Poate e umedă trestia...

Și mai așteptară.

Dar degeaba; bubuitura a treia întârziă.

Într'un târziu, când erau incredințați pe deplin, că iasca nu putuse lua foc, ieșiră din ascunzătoare și Sandu se grăbi să ghicească pricina acestei întârzieri, sgândărind cu sfredelul în aretul fitilului.

S'auzi o detunătură înfricoșată.

Cei doi, rămași în urmă, se pomeniră răsturnați la pământ.

Când a venit hoemanul să ia lucrul în samă, i-a aflat gemând și văietându-se.

Singur Sandu nu gemea și nu se văietă.

Murise, bietul, în clipa exploziei, cu pieptul strivit.

Vâlva se răzbunase.

Al. Ciura.

Din trecutul muzicii noastre.

Cântăreții populari.

Nu-i tocmai mult de atunci. O vreme prea curând uitată, pe când schimbările mari sociale făcute la noi abia încoace. Școlile nu întinseser încă lumina pe toate spiritele și obiceiuri patriarhale dăinuiau cu strășnicie. Azi nu-și mai aduce nimeni aminte de ce-a fost, culoarea pretențioasă a civilizației s'a întins peste tot, acoperind, sub monotonia ei, trăinicia datinelor.

Pe atunci, când lumea nu da năvală numai la spectacolele pipărate, fiindcă civilizația nu ni le adusesse încă, și se mulțumea și cu cele ce ne puteau da puținii artiști pe cari îi aveam, — atunci eră și o dragoste mai mare față de manifestările muzicii naționale.

Pe țărilor artei curate se producea o »societate filarmonică«, fără însă ca activitatea acelei societăți muzicale să dea și ceva roade. Operile unor compozitori de muzică școlastică, nu puteau să dea caracterul unei mișcări. De aceea Muzicescu, Podoleanu și Brătianu, trei profesori și maeștri de cor, au lasat după ei lucrări de o valoare relativă.

Însă în același timp înfloresc un Dima și apare Vido la orizontul vieții noastre muzicale; iar cu puțin mai înainte se stinseser Ciprian Porumbescu, aproape neștiut de nimeni. Dar cine ni l-ar fi putut revela pe Porumbescu sau pe cei doi maeștri de dincolo, când prin puținele cercuri, pe unde se făcea ceva muzică, nu se cunoștea mai nimic, în afara de ultimele valsuri și române fabricate de paraziți muzicali ca Stern, Veisenblüt și alți »mari« de aceeași categorie!

Se mai pomenea câteodată și de concerte date de artiști vestiți, aduși cu mare cheltuială. Și apoi »Opera italiană« câte trei, patru luni încheiate dădea reprezentații destul de slabe, cari, însă, mulțumeau grozav lumea ce le gustă. Eră epoca mantilor misterioase, tacănturilor de săbi și gesturilor mari teatrale, — epoca de tranziție a romantismului acut din »opera serie«.

Iar pe 'mprimăvară, odată cu albastrul Aprilie, reglementarele »patru simfonice«, date de o orchestră în care se găseau cele mai bune elemente din Capitală, strângeau lumea la audiții mai neobișnuite. Lumea însă eră prinsă cu arcanu la aceste concerte consacrate îndeosebi muzicii clasice. Prețurile prea mari îi făcea pe mulți să rămână străini de aceste concerte, destul de bune îndeoseb. Cel mai ieftin loc eră trei lei, sumă pe care n'o puteau plăti, decât cu mari jefte, studentul iubitor de muzică sau slujbașul cu leafă modestă.

Singurul mijloc prin care se mai păstră îndătinata dragoste de muzică a orașenilor cu mijloace modeste, rămânea același cu al țăranilor: cântăreții populari. Tradiționalii lăutari ai zilelor bătrâne mai cântau încă:

»... cântecul

Ce ni-i drag ca sufletul!

Și lanțul tradiției rămănea neîntrerupt.

Eră o muzică puțin cam sălbatică aceea, făcută de cântăreții poporului, însă în muzica aceasta sufletul unui popor întreg și-a încheiat mai toate simțirile. E muzica

singuratică a doinelor de tot felul, muzica aceea nepătată în care versul poetului necunoscut a găsit un rasunet atât de puternic în sufletul compozitorului necunoscut al tainelor compoziției, că melodia a izvorât limpede și ea, ca o limbă de apă ce țâșnește din coasta unui munte.

Cântecul acesta, purtat din loc în loc, odată cu versurile în care se intrupează cea mai frumoasă caracteristică a neamului nostru, — cântecul acesta a rămas, ca un fel de moștenire, păstrată cu sfințenie din spița 'n spița.

Și cum viforul vieții face să pară uneori că și cântecul pierde speriat de durerile cuibărite în suflete, restabilirea cumpenei, întărirea cântecului, gata să fie uitat, o făceau cântăreții acestia, lăutarii. Ei erau un fel de misionari ai cântecului și numai de dragul lui umblau din loc în loc, aducând cu ei veselie zilelor de sărbătoare. Prin sărbători ei umblau din casă în casă purtând pe lângă dașoia lor caracteristică și vraja cântecului străvechiu.

O bandă de cântăreți de acestia, bine întocmită, eră alcătuită din șase elemente. Două viori — una primă, alta secundă; — o cobza, mult asemuitoare, ca forma, cu »bunul« trabadurilor Apusului, însă mult mai mică și având iar o parte comună în ce privește stăpânitorul ei, care trebuia să alba și ureche fină de acompaniator și să poată, în același timp, sa-și ridice glasul peste bătăitul înecetinel al bandei și să »zică« cântecul ce i se cerea. Veneă apoi țimbalul, — un pian în miniatură, alcătuit numai din coarde metalice, și în fine naul sau muscalul și duba sau tubacontrabasul.

Bande de acestea complete nu prea erau numeroase. Obișnuitele, acelea ce colindau mai mult, erau compuse dintr-o vioară, o cobza — înlocuită arareori cu ghitară sau chibara, — un nai și un țimbal. Aceștia erau cântăreții colindatori, lipsiți până și de cele mai elementare cunoștințe muzicale.

Câte știa ei și ce ținere de minte uimitoare aveau, o dovedește minunat colecția de poezii populare a lui G. Dem. Teodorescu. A treia parte aproape din cântecile populare, ale căror versuri se găsesc în acea colecție, sunt culese, copiate, cuvânt cu cuvânt, din gura lui Florea Petru Șolcan, »lăutarul Brăilei«.

Luând-o pe urmele acestor cântăreți-vagabonzi ne apropiem de epoca întunecată a ivirii cântecelor populare. Cântărețul acesta nu știe de când e cântecul pe care ți-l »zică«, câți ani să fi trecut de când l-a auzit întâi. Abia își aduce aminte, câteodată, locul de unde l-a învățat, dela un alt cântăreț bătrân. Și acela îl știa dela un alt unchiș, cu un picior în groapă, care la rândul-i abia de-și aducea aminte de când l-a învățat, iar pe unde să-l fi auzit întâi nici pomeneală!

Și așa, înfășurat într-o ceață de legendă, ca și poveștea răstălmăcitei »Miorițe«, cântecul acesta s'a strecurat prin vâgăuile vremii, purtat din gură 'n gură, de generații întregi de cântăreți rătăcitori, și alcătuiind aproape singura legătură sufletească a poporului nostru. Și cea mai tare.

Aceiaș cântec la țară ca și la oraș. Aceiaș jale a doinei susurale de vică, în tremurul plângător al cobzei și în acordurile armonioase ale țimbalului. Iar glasul se ridică odată, cu isbucniile vitejești ale eroului baladei. Și cheme-l pe viteaz »Jianu«, »Corbea« sau »Novac«, când fraza se isprăvește, apare refrenul, repetirea aceea duioasă înfășurată într-o ușoară coborire cromatică, sfârșind strofa ca un suspin. Pornește iar apoi, povestea își desfășurează farmecul cu acelaș hang, în oraș sau în codru, înfiorând pe toți deopotrivă cu vitejile eroului popular.

Eroii aceștia, atât de fericit nemuriți în poezie și »viers« — melodia populară, — rămân deocamdată cunoscuți tot numai sub această formă artistică.

Cine și când va veni să ni-i desgroape, să-i scoată rând pe rând la iveală, dând la lumină aceste frumțeți ce încep să piară odată cu purtătorii lor?

Cum se va face trecerea dela muzica aceasta patriarhală la cea ticlăită prin meșteșugul compoziției, începe să se străvădă.

Lămpezimea izvorului cere însă curățenia sufletului și

pregătirea deplină ca să rămână aceeași nuanță nepătată a cristalului.

Și dibăcia mânei celui ce va meșteri nestimată, va fi cu atât mai mare, cu cât noua piatră prețioasă va putea să se încarneze în orice podoabă, prinzând tot așa de bine pe orașan ca și pe țaran. Și legătura va fi deplină!

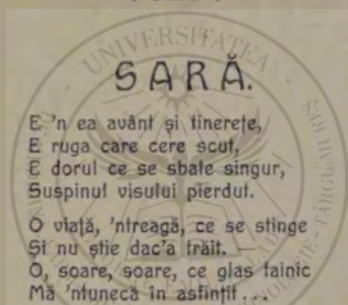
Până atunci însă?

Păstrătorii tradiționali ai cântecelor bătrânești se duc, unu câte unu. S'a stins de mult glasul lui Șolcan — »lăutarul Brăilei«; mai acum doi ani s'au dus, unul după altul, Marin Buzatu și Angheluș, naistul, — alți doi cântăreți populari vestiți și în locul comoarei de cântece, pierdută odată cu ei, parodiile nemțești și franțuzești, muzica proastă de operetă a fost întronată de urmașii celor duși.

Cine știe dacă din starea asta nesigură a cântecului nostru vechiu nu va urmă o adevărată rupere a tradiției!

Dar se poate, ca mai curând decât ne închipuim, să vie și mult așteptatul compozitor al nostru, care, înșuliat de comoara asta a muzicii populare, să alcătuiască lucrări de artă neperitoare!

B. Lăutarul.

O liră de argint e marea
Și valurile-s albe strune,
Pe care degetele-și plimbă
Truditul soare când apune.

Un bard bătrân, în fața groapei
Deschise într'a lui cărare,
Cu gândul dus în alte vremuri,
Își cântă ultima cântare.

A săgetat-o fără milă
Necunoscutul vânător. —
Un gând strein răni în calea-i
Spre soare, visul meu ușor...

E'n ea avânt și tinerețe,
E ruga care cere scut,
E dorul ce se sbate singur,
Suspînul visului pierdut.
O viață, n'reagă, ce se stinge
Și nu știe dac'a trăiește.
O, soare, soare, ce glas tainic
Mă n'tușcă în asfințit...

Deschide brațele-amândouă,
Cuprinde-mă duios la sân.
O, vino noapte, amuște
Cântarea bardului bătrân!..

E dureroasă profeție
Că vremea toate le înneacă. —
Ascultă... Nu te înfioară
Cântarea celui care pleacă?

Te-apropie, mireasă dulce,
Mângâie-mi fruntea obosită.
Lumina mea! De-asupra mării
Se sbate-o pasăre rănită.

I. G. Soricu.

Ip. Strâmbulescu, Țigăncușe.

Sângele Solovenilor.

(Sfârșit.)

Andrei s'a sculat de dimineață, și-a întins brațele în sus, s'a scuturat de lene, a căscat, s'a frecat la ochi, s'a gândit la ce a visat, s'a dat jos, s'a îmbrăcat, s'a gătit la oglinda dulapului ce-l arăta dela creștet până la glesne, s'a stropit cu parfumuri, și a sunat. A trimis pe Catinca să cheme pe Mitrut.

Îngrijitorul pleacă din ogradă, neștiind ce să creadă despre chemarea asta. »I-o fi căsunat iar pe mine, cine știe ce-mi mai găsește« — se gândia, suind scările conacului și îndreptându-se pe săile din stânga, unde sunt odăile domnișorului. »Ce i-o mai fi trăsnet prin cap de mă chiamă! Mi-o mai găsi oare un nod în papură ca să mă loviască.«

Bate încetinel la ușe și aude glasul sunător și înțepat al lui Andrei, care-i strigă să intre. A câștigat mult la vedere, domnișorul? obrazul îi e alb și plâpând, s'a mai îngrășat, parcă mai și crescut, așa, cel puțin, arată în hainele de călărie ce-a îmbrăcat: jachetă cenușie, de postav, vestă la fel, pantaloni negri, bozonati, strâmți dela glesne la genunchi și largi în sus până la brâu, de-i fac la spate ca un colac, o croială franțuzească, cisme de iuft rusece ce miroase plăcut, pîteni cu curele, mănuși de piele de căprioară, pe cap pălărie de păsă subțire și mătăsoasă. Surâde și ochii sticlese vioi:

— Am de gând să fac o recunoaștere prin locurile moșiei pe cari nu le-am văzut încă. Dacă n'ai altă treabă să mergi cu mine, ca să-mi arăți. Alege-mi calul cel mai bun, să iei și un argat, să ducă merindele pregătite de Catinca: de prânz nu mă întorc. O să mergem mai întâi la pădure, după aia coborîm la Dunăre, voi să cunosc și meleagurile de baltă, păpurișul și grindurile. Gândește-te la un loc mai prielnic unde să pot poposi pentru mâncare... Mitrut eră bucuros că-l vedeă într'alte toane, i se părea altul Andrei și, uitându-și de toate năcazurile ce-i făcuse, îi spunea voios:

— Din spre baltă, dacă ajungem nu-i de lipsă să mai căutăm loc de masă: o să dăm de hanul morii lui Brodeală... E umbră de sălcii și dac'o fi răcoare găsim bună ospățare în han, se slujește bine și curat, poate s'aibă și peste proaspăt... Dacă știm mai de vreme, trimetam vorbă.

— Bine; te iau, fiindcă cunoști locurile și o să mi le arăți... Se zice că ești iscusit și că-mi poți fi chiar de folos; eu mă cam îndoiesc, dar o probă nu strică... Mergi acum de vezi pe ce cal pui ochii, cată să-mi fie pe plac, bun și frumos... Te poți duce... Andrei ar fi voit s'adauge »și blând«, dar nu-i venia la socoteală și se și simția strămătorat dinaintea lui Mitrut. După eșirea lui, Andrei chemă iar pe Catinca, și-i lăasă vorbă să spună lui Murat că iese pe moșie și nu știe, dacă s'o întoarcă de prânz. Bătrâna îndrăzni să-i spună că boierul e singur în ietac, dându-i a 'ntelege, că i-ar merge la inimă bătrânului să-l vadă pe fiu-său până a nu plecă. Andrei însă, încăpățanat, se făcea că nu pricepe și sgornă pe Catinca cu un semn:

— Haid', du-te, — și mie să știi, să nu-mi răspunzi niciodată, nici să-mi dai povești, să știi, să-ți între pe urechi. Catinca se uită la el, îl măsură compătimitor, nu mai spuse nici o vorbă, dar îi păru rău că la început nu-i împărtășise nimic despre boala lui Isaie de peste noapte și c'asteptă pe doctorul. Ești, agale, și se duse la cămară, de mai puse niște uscături, niște afumături de gâscă, în zembilul cu merinde.

Nu trecu mult și se întoarse Mitrut, cu vorba că sunt gata caii. Andrei aprinsese o țigare și eșia fluerând; o luă pe din dos, pe scara, ce da în fundul curții, pe la bucătărie. Dinaintea grajdurilor îl așteptă un argat ținând calul de căpăstru. Floricel ținea calul lui Mitrut și alt argat se 'ndeletnicea cu așezarea zembilului cu merinde pe oblâncul selii altui cal de muncă. Andrei ochi calul ce-i fusese ales, se aruncă în șea cu înlesnire, trupul lui subțire și mlădios ajutându-l. Calul pe care i-l alesese Mitrut, eră cu adevărat frumos, castaniu, cu ochii vii, cu coamă bogată, înalt, cu picioare subțiri, par'că eră arătos, dar foarte blând, cel mai cumințe cal, îl călăria îngrijitorul în fiecare dimineață, când dormia Andrei, ca să-l aibă gata și să nu-l dea de rușine când i-o veni gustul de călărie.

Andrei băgă de seamă că Mitrut și-a încins tașca cu poșuri și că și-a luat și pușca cu dansul. Asta-l puse la îndoială:

— Ți-ai luat și pușca?... Nu mergem la vânătoare.

Andrei se înfiorase crezând c'a înțeles rostul puștii îngrijitorului... »Mai știi ce plănuiește Mitruț, dacă și-o fi pus în cap să-l prindă la largul lui și să se răsbune. Nu s'ar putea? Câte nu s'au văzut!? Să te ferească Dumnezeu de ura încuibată în sufletul moicului. De ce să ia pușca?!» Lui Andrei îi năpădea tot sângele la inimă, îi venea să se lase de dus și-l prindea o poftă să pună oamenii să-l desbrace la piele pe Mitruț și să-l bată la falangă. În inima flăcăului nu incolțiau însă așa gânduri, el nici nu-și mai aducea aminte de ce fusese. Una știă el, că Andrei e feciorul lui Isaie, că e iute și nedrept câteodată, dar c'o să facă el, cu supunere, cu credință, să-l iubească, că-i e stăpân... Apoi n'auzise și el de cocoana Irița cum fusese?... Și cine se gândise vre-odată să-și pună mintea cu mulieră, când vedeă câte înghițiă Isaie, și cum dregea nesocotințele ei... Răspunse lui Andrei limpede și curat, cu vorba lui totdeauna cuminte:

— Poi, domnișorule, pădurea-i plină de jivine în zăvoaie și bălți bișag de rate, prin miști ce mai potârnică grase și dulci în carne... Eu gândesc c'ar fi bine de ai lua și dumneata pușca... Cu a dumnilale nu mi-ar scăpa nici fulg de păsăruică. Andrei putu să vadă că-și făcuse păreri, înțelise din felul în care grăise îngrijitorul că nu-l ispitiau cugete haine, se îndreptă și primi să i se aducă pușca, o trecu frumos, pe după gât, între umeri și-și încinse cartuşiera. Așa porniră.

Isaie, înștiințat de Catinca, trecuse în foisor, își pusese ochelarii și-i privea cum vin... Uitase de boala ce-l trăsese dinspre ziuă, nu mai simția înecul ce-l apăsă încă pe piept, fața i se lumină și voioșia ce cetia pe fața lui Andrei îi risipea temerile ce avusese la început. Andrei trecu trufaș pe dinainte-i spunându-i »bună dimineața și la revedere!; Mitruț se descoperi tăcut și respectuos; apoi eșiră pe poartă și deteră piteni; caii porniră în trapăt tăcănit.

Privirea lui Isaie îi urmărea pe amândoi și în minte se gândia astfel: Din două mame și dintr'un tată, frați amândoi și frumoși de o potrivă. Andrei însă, purtând cu fudolie trufia, mișcărilor și lipsa de vlagă a Solovenilor; Mitruț, trup din trupul Muraților, mândru, drept și

semeț, cerbicos, dar cuminte. Amândoi implineau împreunarea a două neamuri osebite și ce păcat că nu se puteau ști de frați... Iar, judecând firea și pornirea fiecăruia, se gândea: Ce bine i-ar sta să fi fost mai puțin fudul și să nu fi eșit așa de crud Andrei, mai puțină sârbezime în căutătură să fi avut ochii lui Mitruț, mai curajos și mai bun să fi fost unul, mai desghefat și mai deschis, celălalt.

De ce n'a fost așa? Andrei n'ar mai fi desprețuit și urit pe Mitruț, iar Mitruț n'ar mai fi îndurat loviturile și injurăturile lui Andrei. Ar fi fost frați, frați — gândea apăsând pe vorba asta cuconu Isaie — dinaintea lui Dumnezeu, dinaintea lumii, nu numai în inima lui strâmtorată. Acum călăreții se depărtaseră și nu se mai vedeau.

Isaie Murat se dădu jos, în curte, se plimbă prin grădină, se așeză pe o bancă și suflă greu, deschizând gura și trăgând aerul ce-i lipsia din când în când. La o fereastră încremenise Catinca, ce deretică, cu perinile dela așternut în brațe și se uită la stăpănu-său cum suferă, înlemnise uitându-și de treabă și se gătea să se dea jos după dânsul, să-i aducă sticlulele cu picături. Isaie o zări și-i făcu semn să vină. Catinca aruncă borfele pe scânduri și aleargă într'un suflet, după ce trecu pe la dulap și luă sticlula și o lingură.

Văzându-o așa speriată, bătrânul o primi zâmbind, spuse că i-e bine și primi din mână ei o lingură cu doctorie; zise să spună cuiva să pună caii la docăraș. Dar Catinca se împotrivea mirată:

— Cucoane Isaie, pentru Dumnezeu, ce copilării sunt astea! unde vrei să te duci... o să vină doftorul... la ce l-ai mai chemat atunci.

Isaie însă o incredință:

— Nu-ți spun că mi-e mai bine, femeie, ce ești... Ce o să-mi facă drumul? Să iau puțin aer, să-mi mai primenesc plămânile și pieptul... Și dacă vine doctorul să m'aștepte, iar dacă-l întâlnesc pe drum ne 'nturnăm amândoi... Catinca se 'nvoi. Da! Ce eră o plimbare? Poate să-i facă bine, aerul... da, are dreptate — bătrânul. Și de când nu mai eșise! tot în casă și în casă! Ce nu se gândise mai bine!

Până să pună caii și să tragă trăsura, Catinca îi aduse o haină, pălăria și umbrela,

în buzunarul hainii avusese grije să pună sticla cu doctorie și lingura înfășurată într-o gazetă :

— Du-te sănătos, cucoane Isaie... Vezi să nu te lași pe buzunarul din dreapta, ți-am pus sticla și lingura.

Și acum se ducea, legănat pe perinile trăsurii, prin țarinile arămii, dând vorbă vizitiului s'apuce pe drumul dinspre Boieni. Se ducea liniștit și alungă gândurile ce-i făceau silă, răsuflă mai ușor, privea moșia lui, și simțea un dor mare de viață pe locurile astea ce-i erau așa de scumpe și de cari n'ar mai fi vrut să se despărtească. Din când în când se gândia la moarte, nu-i era frică, da să mai fi zăbovit până ce ar fi știut altfel pe Andrei, până să pună rost și viitorului lui Mitruț... În toate împletirile gândurilor Andrei răsărea mereu și cu încetul se ivea și Mitruț... Apoi iar îl apuca temeri: Ce dus eră ăsta, așa, pe nepregătite? Ce plămuiă Andrei? De ce-și luase pușca, ce avea de gând cu Mitruț? Toate chinurile ce-i nelinișteau somnul, tot negrul ce-i venia noaptea în vis, i se impusese acum... Se svârcolea în trăsură, nu mai vedea drumul, nu mai simțea binefăcătoarele adieri ale vântului, uită unde e... Aceeașă trudă se lăsă asupra sufletului lui. Își aducea aminte că în ajun Andrei bătuse iar pe Mitruț, fiindcă întârziase la oraș, unde-l trimisese după tutun. Geaba se desvinovățise Mitruț și-i spusese că la debit lipsia bektimisul și că alergase la regie ca să cumpere, dar găsise închis și așteptase până la 2, când veniau slujbașii, geaba îi arătase și adevărul dela impiecat... Ca un sălbatic se repezise să-l sugrume, apoi îl lovide în fălci cu pumnii și cum nu eră destul de înalt ca să-i poată croi la palme pe plac, îl trimisese la grajd, pusese oameni să-l trântescă jos, și dăduse poruncă să tragă cu vergile, 25 de lovituri.

Murat prinsese de veste și așteptă să vadă, dacă Andrei n'o să se răzgândească, după ce i-o trece furia dintâi. Văzuse pe Mitruț învinet, plecând la grajd, văzuse oamenii nehotărâți ce să facă, simțise însă că porunca o să se îndeplinească dacă n'o mijloci la vreme. — În vine sângele-i înghețase, nu mai șovăi o clipă, eșl din ietac, scările dudură sub greutatea trupului lui ce săria treptele și apucă s'ajungă, când vergile n'atinseră încă trupul despuiat al lui Mitruț...

Intrarea lui pe ușa dela grajd, ușurase sarcina oamenilor, ce, bucuroși, lăsară vergile jos, iar Andrei, furios, eșise din grajd fulgerând priviri spăimântătoare.

Eră mulțumit Isaie că și de astădată erutase o lămurire cu fiu-său. Se mărginise, însă, a spune în gura mare, așa ca s'audă și Andrei ce eșia :

— Scoală băeți și te du... Nu știu ce ai făcut de ai supărat așa de strașnic pe fiu-meu, nu știu și nu ții să aflu; dar locul tău nu mai este la curte... Să vii să-ți fac socotelile mâne de dimineață.

Și pe când îngrijitorul venise la curte, ca s'asculte de cum îi poruncește cuconu Isaie, iată că Andrei Murat se scoală bun ca niciodată, îl cheamă și-l ia cu el la călărie. N'avea dar, de ce să-i pară bine boierului, dacă se gândea mai bine, — prea fusese neadăstată schimbarea... La început se ademenise singur, puneă furia din ajun a lui Andrei pe socoteala iuțimii, se învoise la plecarea lor și-i urmărise cu bunăvoință, dar vezi că acum adâncea cu judecată, și mereu se svârcolea în neastâmpărul temerii... Ochii lui nu mai vedeau pe unde trece. Sătenilor, ce se opreau locului dealungul șoselii și seoteau căciulile la trecerea trăsurii, nu le mai răspundea, și nici unde se duce nu mai știa.

În dreptul viilor începă să-și mai vină în simțire; cu vârful umbrelei făcă semn vizitiului să cârmească pe drumul dela deal și caii, suflând greu și opintind din răsputeri, trăgeau în șleauri pe o cărare strâmtă și gloduroasă...

În deal, vierul auzise clingătul și făcuse iute nițică rânduială în casă, apoi eșl să deschidă porțile. Cuconu Isaie se dete jos, nu întrebă de nimic, trecu printre cuiburile de viță, privi neabăgător de seamă rodul frumos și ruginiu, la câțiva pași se opri, găsi o cărarușe de întors și veni înapoi. Vierul deschisese ușile casei și poftea pe boier înăuntru, dar Isaie rămase în cerdac; o fetișcană roșcovană și pistruiată, cu tample roșii și stîrbă dar vioaie și limbută — fata vierului — îi aduse tava cu dulceață și cafeaua, iar pe o farfurie niște struguri. Murat înghiți în silă, ca și cum i-ar fi vîrit cineva cu pisălogul niște hapuri amare, sorbi din cafeaua, ce-i pără fierțură de sterigie, și lăsă farfuriuța cu ceașca pe cebucul parmaclăcului. Se lăsase molesit pe scaunul ce i-l adusese vierul, își desco-

perise capul și-și trecea degetele reci pe frunte. I se părea că mintea i s'a închegat, că în capul lui nu mai încapă nimic: ori tidva îi eră prea mică pentru năvala gândurilor ce-i ciocneau ca pe o nicovală, ori prea mare, și-i hănuiau într'un gol.

La plecare, vierul îi spuse ce fel de recoltă socoate să scoată ăst timp, și-i dete părerea pentru cumpărătura câtorva buți noi:

— Bine, răspunse Murat, suindu-se în docăraș, am să dau vorbă îngrijitorului. Dar când pomeni de îngrijitor își aduse aminte că e Mitruț, și Mitruț eră plecat cu fiu-său Andrei, și Andrei era fratele mai mic al lui Mitruț, și el ură de moarte pe Mitruț, — și cine știe cum o să-și răsbune Andrei împotriva lui Mitruț, fiindcă nu și-a putut îndestulă pofta de a-l bate cu vergile în ajun. Știa cuconu Isaie de ce e în stare furia Solovenilor, știa el ce cumplit își răsbună Irița, o femeie, pe roabele ei, când mijlocia el cu bunățate să le scape din ghiarale răposatei, dar mi-te Andrei, ce eră al ei cu chipul și sufletul.

Îi părea rău că nu se pusese de-a curmezișul de dimineată, că nu se sculase mai de noapte ca să chieame pe Mitruț, să-i facă socotelile și să-l slobozească. Vedeă iară, cum în ajun, la grajd, flăcăul așteptă supus să-i cadă vergile pe trup din porunca lui Andrei, vedeă ochii recunoscători ai îngrijitorului, când mijlocise el intrând pe neașteptate și punând capăt pregătirilor sălbătice ale lui fiu-său. Dar știa însă, cuconul Isaie de ce e în stare o mlădiță de Murat, când mândria i se rănește, bănuia că nici în ajun Mitruț n'ar fi lăsat nepedepsit pe Andrei, dacă o vergea i-ar fi atins trupul, și se temeă de vre-o

nesocotință a lui Andrei acum că cutreeră singur cu Mitruț și se îngroziă de răsvrătirea dreaptă a asuprațului.

O bură de ploaie și un firicel de vânt îl înviorază puțin pe cuconul Isaie, altfel i s'ar aprinde creerii, și ar strigă ca o fiară, și ar plânge. Bagă de seamă că-i pe sfârșit calea și că se apropie de casă. Iată Gârșița ce șerpue sglobie și spumoasă printre livezi, iată podișca după Gura Suhatului, iată împrejmuirea de zid a curții cu duzii de-alungul și cu mușchiul verde pe co-perișul de olane, iată conacul.

Trăsura intră pe porți și se oprește la poalele pridvorului; cuconul Isaie se dă jos; ureă sus și cade zdrobit pe jilțul de afară. Se ivește Catinca cu șorțul dinainte, cu mâinile unsuroase și încărcate de rântaș, cum vine dela bucătărie și îl întreabă de nu-i e foame. Isaie Murat n'aude sau nu poate răspunde; vede c'a rămas cu pătăria pe cap și se descopere; se scoală, își trăneste mincicovul într'un belciug din cuier; păsește, îmbătrănit, prin săli și trece în ietacul lui de culcare iar ochii i se opresc pe puștile prinse în niște coarne de cerb. Catinca care înțelege ce fel de sbucium sdruncină sufletul stăpână-său, se șterge de unsoare pe mâni cu șorțul ce-i sta prins cu șireturi pe șolduri, îl apucă binișor de mână, îl trage afară ca pe un copil și pe când ochii ei stau gata să picure, ai bătrânului s'au și innecat de lacrimi... Dar bătrâna se ține bine, nu se dă slăbiciunii:

— Ia fă bine de-ți vezi de sănătate, boerule... Uită-te! Da ce, ești prunc micuț Dumniata? Ia lasă, mă rog, și vin' la masă, să vezi ce mai mămăliguță ți-a pregătit, cu mâinile ei, Catinca.

Caton Theodorian.

La răvășit.

— Icoane din Popor. —

I.

În muntele »Grind«, la hotarul cu movili rotunde și multe, între două trupuri de pământ frățesc, se răvășesc vitele. S'a strâns lume multă și din țară și »de dincolo«, din satele de pe »Moeci«, și s'a grămădit la stâna lungă din poeana, de lângă părau, unde se face numărătoarea. Sub-șeful vamei nemțești strigă, după o țidulă galbenă, numele omului și câte capete de vaci are. Un alt funcționar stă mai la o parte, la ușa oborului și atinge cu un băț fiecare cap de vită, care ese afară, zicând cu glas molatec, în limba lui: »o darabă, două darabe« și așa mai departe până se împlinește numărul din carte. Face o socoteală, iscălește și dă omului la mână hârtie, că-i slobod să treacă peste frontieră. Și cum a scăpat de numărătoare, fiecare își ia binișor de pe urmă vitele lui și le dă pe mâna câte unui copil, să le treacă muceha și să le pască, pân' or sfârși și ei cu toate daravelile.

Ca niște puncte albe-roșii, se depărtează tot mai tare cemetiile, afundându-se 'n verdele pădurilor de brazi. Clopotele bălângănesc tot mai slab, pe când mugetele răsună prin toate văile.

În bătătura stânei încep să se strângă oamenii, vorbind așa între ei:

— Câte oca ți-a dat ție, măi vere? întrebă Toader Herminoiu, un om înalt, cu mustați mari, negre, crunt la 'nfățișare și c'o tăietură adâncă de-alungul obrazului, oacheș-arămiu.

— Zece de brânză și două de urdă. Cam puținel, nu-i așa? Că Bodoaca mea e vacă de frunte, cum rar îi poți găsi păreche! răspunde omul.

— Ei, dar eu, din patru capete cu lapte m'am ales cu mai nimic! Ba că una a bolit toată vara, ba că nu știu care dă cu picioru' la muls și varsă șiștaru'! Ce să-i faci? Așa-i când dai vita pe mâna altuia. Te pricopsește cu nimica goală și după alte toate ți-o dă și slabă blană, și itălu' pecinginos de-l scoli de coadă 'n sus. Și tu, biet, trebue să dai creițari, bob numărat, că altcum nu-i chip! răspunde Toader.

— Că bine zici, nu vi se par, anu ăsta, cam slabe vacile? întrebă unu'.

— Încă cum? Slabe moarte, nu altfel! zice Tache al Bichii. Bagsamă din pricina secetei!

— Ce secetă, nene? Vite multe și muntele mic, că a mai oprit iarbă și de fân! începe vorba Toader Herminoiu. Au ros muntele ciocan până la Rusalii, din Rusalii până la Po-breajen au mâncat la frunză, cum mănecă caprele; iar de aci 'ncolo au dat strechea prin munții vecini, prin livezi, prin toate hobaile, ca un ghespar scociorit. Și le prindeau oamenii, înfundau oboarele cu ele, și steteau, săracele, zile 'ntregi d'a rândul, pufuind prundișu' ori numărând zăbrelele gardului și stelele de pe cer și sbierau de foame și de doru' ităilor de se rupea inima drumeților de ele, și văcarii noștri nici habar n'aveau! Și Toader Herminoiu se 'nflăcărează tot mai tare și cearcă să atâte pe oameni. Dar se amestecă și Ghică Mușă, mâna dreaptă a stăpânului, tot schimbă mereu vorba și povestește câte-i trec prin cap, ca să nu se aprinză para răsvrătirii.

— Așa-așa oameni buni! Văcaru'-i totu' la stână, stăpănu' 'nseamnă laptele ce dau vacile, cum îi spune el, cumpără sare de lins și tărâte la tauri câtă-și dau ei cu părerea c'ar fi de ajuns, adună vite multe, ori le mai împrăstie când îi secetă, după povața lor. Ce-i de vină bietu' stăpân, dacă a avut noroc de niște nagode de oameni?... Hei, măre Doamne, când eră Pestrițu', mergeau altfel lucrurile!

— Da' ce mai e cu el? zice unul din grămadă.

— Ce să fie? A ajuns ca vai de el! I s'au uscat mâinile amândouă și răsuflă mereu într'un umăr. L-au tot dus la spitalu' din Zărnești, dar cum îl duc, așa-l iau îndărăt, și li s'au urit și la Domni cu el, că nu-i de leac, oricât s'ar căzni ei!

— Da' de cine e vorba, fârtate? întrebă un Sohodolean, care nu mai fusese 'n muntele ăsta pân' acum.

— Ce, nu știi? făcū Ghică Mușă mirat. Apoi cine n'a auzit de pățania bietului Pestrițu', cel mai vestit văcar de pe Moeci.

— Uite eu unu' nu știu nimic! zice omul. Ghică-l trage aproape de el, îi apucă mâinile

între palme și 'ncepe povestea. Oamenii fac din trupurile lor roată deasă 'n jurul lui, și ascultă cu suflarea oprită 'n coșul pieptului. Ba și Toader Herminoiu a lăsat vorba lui mare și trage de cât colo, dela spatele mulțimei cu urechea.

— Apăi, eră într-o Duminecă, după Pante-limon. Se făcuse nuntă 'n »Coacăze« și tuliseră acolo și ciobani și vâcari și tot, să mai vază și ei lumea și să mai guste un cuiu două de vinars. Dela stâna vacilor plecaseră mai toți. Ră-măsese doar baciul, ițălaru', unu' dela sterpe și Pestrițu la alele cu lapte.

Eu mă brodisem să viu în ziua aceea în munte, de ca omu', cu câte ceva țărâte la vite și ca să nu mânc mâncarea de geaba, m'am pus, să le ajut și eu mai la una mai la alta. La amiază am adunat vacile 'n bățătura stânei, că n'avea cin' s'alerge după ele, când li s'ar fi abătut de bâzâit, și ne-am pus, să facem de mâncare.

Sterparu' și al dela ițăi stau în preajma vitelor; baciul nu știu ce cotroliă prin stâna foalelor, eu am luat să mestec mămăliga; iar Pestrițu s'a dus cu bota la bijoi în părau.

Afară eră soare și frumos. Vacile parte pășteau prin bățătură, parte dormiau, rumegând, la umbră. Căni stau toți în ușa stânei, cu limbile scoase, uitându-se cu jind la aburii ce ieșiau din căldare.

Răstorn mămăliga, baciul aduce brânză, vin și ai de pe afară, numai Pestrițu întârzie cu bota la apă.

Stăm noi, stăm; dar Pestrițu nu s'arată.

— Par' c'a pus acolo de mămăligă, de nu mai vine! zise Baciul.

Ese unu din noi afară și dă un chiot: nici un răspuns.

— Poate că s'a dat la umbră, ș'a pus bota căpătâi de amiază! adaugă baciul. Dar ce D-zeu, par'că, nu prea aveă el obiceiul ăsta?!.. Ia, trage o fugă măi, ăla dela ițăi și vezi ce e?..

Ițălaru' a tuns-o la fugă, de-i duduiă pământul sub picioare, și cu dulăii după el. Dar n'a apucat să ajungă bine 'n părau, și lătrăturile dese și schelălăilele câinilor au deșteptat văile din somn. Noi am înțeles, că larma asta nu-i d'a surda și am eșit în prag, cu bulzii 'n mâni.

— De bună samă, că s'a găsit cu vr'un cunoscut și s'a întins la vorbă! a zis nu știu care.

Dar în clipa aceea am zărit pe ițălar, gâfâind greu pe urcușu' dinspre stână, dând din mâni și cătând mereu îndărăt, pe când câni înțetiau tot mai tare larma 'n părau.

— Da, ce dracu' e măi? întrebă sterparu'. Ițălaru' moțâia numai din cap, înghitea în sec și zoreă fără de spor spre stână. Când s'a apropiat mai mult, s'a oprit locului, și-a tras odată sufletu', și abia a putut să 'ngăimeze:

— Un urs!

— Ce? Cum? Și Pestrițu? întrebăram noi speriați.

— Nu știu, nu l-am văzut!

Am pus mâna, care pe ce a nimerit: Unu' pe pușcă, altu' pe topor; sterparu' a luat un tăciune aprins și ne-am repezit cu toții grămadă și 'n chiote lungi, ca să ne ținem curajul, spre părau.

Când colo ce să vezi? Lângă bijoi, în mijlocu' câinilor, zăcea namila la pământ, într'un lac de sânge și cu două sușălei de carne, amestecate cu pânză 'n ghiare. Lângă ea cuțitu' lui Pestrițu, roșit până 'n plăsele. Și el: trântit la vre-o zece pași în alt lac de sânge. Pe semne că-l svărlise ursu' acolo, când a simțit răceala oțelului în inimă. După ce și-a venit în fire, târziu de tot, la spital, ne-a povestit, că a pus bota la bijoi, și, până să se umple, că eră mică de tot vâna apei, s'a rezemat d'un fag alături și sta așa nici deștept, dar nici adormit. Auziă bine ciuruitu' picăturilor în botă, și-și da sama, că nu se umpluse încă; auziă și cântecelele paserilor printre ramuri, ba într'un timp, a deslușit ș'un foșnet de frunze aproape, tot mai aproape. A crezut, că-i vre-o vacă, ori cănele lui și n'a deschis ochii, până s'a simțit apucat de amândoi umerii, când s'a pomenit în față cu »moș Martin«. Ce-a fost mai departe vă închipuiți: buimăcit cum eră, în loc să 'nchiză ochii și să se facă că doarme, a scos cuțitu' și a lovit.

He-hei!... Așa eră Pestrițu, îndrăzneț și cu sânge rece în totdeauna. Când aveă bătă în mână și cuțitu' 'n teacă, nu se temeă nici de »ăl din scorburi«. Umblă în inima nopții prin păduri, se ducea prin munții 'nvecinați, ba tulii și spre livezi cu vacile lui cu lapte, când se 'mputină iarba acelu. Le 'ngrijă el, nu-i vorbă; dar și lapte ca la stâna asta nu se pomeniă! Și toamna, la răvășit, eră o veselie pe oameni,

că le venia să dea coșurile de brânză d'a dura pe coastă, să se ducă înainte acasă și ei să mai rămâie la chef cu Pestrițu și cu stăpănu!

Când a sfârșit Ghică Mușa povestea mai erau în jurul lui doar vre-o doi oameni și câțiva copii. Ceialtați, cari știau întâmplarea, plecaseră, unul câte unul în treburile lor.

Mihail Lungianu.

Academia română.

Și în anul acesta, adunarea a fost deschisă prin raportul general al dlui Sturdza, în care se arată munca ce s'a desfășurat în anul trecut. În cuvinte călduroase dl Sturdza a amintit de moartea ilustrului Hașden, apoi a regretaților Vulcan și Ollanescu, foști membrii zeloși ai acestei instituțiuni. A rostit de asemenea cuvinte alese despre pictorul Grigorescu, care pentru marele său talent și pentru direcția în care muncea, fusese numit membru onor al Academiei. N'a fost până acum an, în care Academia să fi pierdut atâția membri și eră foarte natural ca acest necrolog al secretarului general să facă o adâncă impresie.

În acelaș raport s'a accentuat în deosebi succesul Academiei de a fi ajuns în sfârșit la începutul tipăririi dicționarului limbei române. E un vis pe care Academia îl urmărește, așa zicând, dela înființarea ei. Recunoscându-se inutilitatea și lipsa de fond științific a operei patrioților entuziaști Laurian și Maxim, s'au făurit mereu

Andrei Bărbăntu.

Hodoș, n'au mai putut fi înlocuiți și, cu cea mai mare dragoste, vechiul principiu, anume de a alege în locul unui ardelean pe un alt ardelean, nu se mai poate menține căci cel mai mare contingent de oameni învățați astăzi tot România îl dă.

Anul acesta însă principiul a mai putut fi salvat. În locul răposatului academician ardelean, Iosif Vulcan, a fost ales dl Andrei Bărbăntu din Brașov. Dl Andrei Bărbăntu, cu toate că nu are un număr mare de scrieri, este un bărbat distins al cărui cuvânt are greutate în societatea ardeleană. Academia a făcut o bună alegere.

Celelalte două locuri ale răposaților Hașden și Ollanescu, s'au ocupat de cătră prozatorii Gane și Duiliu Zamfirescu. Numirea celui dintâi a fost primită cu unanime

la planuri de dicționar și după atâtea devieri și încercări, iată pe dl Sextil Pușcariu, profesor universitar la Cernăuți, pe cale de a înfăptui opera așteptată. În anul acesta au eșit întâiele două fascicule ale dicționarului dlui Pușcariu și Academia leagă frumoase nădejdi de hărnicia și talentul tânărului învățat. S'au răspândit în toate părțile locuite de Români apeluri pentru abonarea acelui dicționar. Ar fi de dorit ca preotii și învățătorii ardeleni să nu întârzie a se abona.

La lucrările Academiei din acest, an dintre ardeleni nu au mai luat parte, decât dñii Atanasie Marienescu și Cavalerul Pușcariu. Ceialtați doi, Episcopul Popea și Vicarul Moldovan din Blaj, din cauza vârstei și a ocupațiilor, de mult nu mai pot trece granița. Ca mâine nu vor mai veni nici acești doi căci gârboviți de ani, munca li se face mai auevoioasă. Și iată cum, unul câte unul, se duc Academicienii ardeleni. Au dispărut figurile mărețe de odinocară, Cipariu, Barițiu, Papiu Ilarian,

Duiliu Zamfirescu.

N. Gane.

aprobări, pe când alegerea lui Zamfirescu a surprins oarecum, din cauză că lumea literară aștepta să vadă pe Coșbuc în rândul nemuritorilor, sigur fiind că poetul nostru este un artist de o valoare mult superioară lui Zamfirescu. Dar se vede că lui Coșbuc îi se rezervă un scaun pentru o dată viitoare. — Delavrancea, astăzi om politic și străin de mișcarea literară, a fost ales membru corespondent al Academiei.

Aceste sunt, în linii generale, întâmplările de seamă

din sesiunea de primăvară a înaltei instituțiuni de cultură. Pentru premii nu s'a manifestat un interes special, nefiind anul acesta premii cu destinații literare. Singura carte de interes obștească, luată în considerație și premiată, este lucrarea lui Radu Rosetti (a istoricului Rosetti, nu a poetului, care nu mai e luat în seamă de nimeni) despre »Pământ și săteni», a cărei răspândire și în Ardeal ar fi de dorit, — dl Rosetti fiind unul dintre cei mai buni cunosători ai trecutului țăranului român și a stării lui economice.

Din literatura străină.

(Urmare.)

Synnöve Solbakken

de Björnsterne Björnson.

Băiețelul care-l trăsese de pe bancă, ședea pe un scaunel lângă un bătrân, care moțăia la celalalt capăt al băncii, și de câteori da copilul să se ridice, bătrânul se trezea, și-i da un ghionț în spate.

— N'are de gând să se mai uite, își zicea Torbjörn și orice panglicuță roșie, care flutură pe dinaintea-i îi aducea aminte de Synnöve; fiecare icoană, frumos zugrăvită, din biserica veche, eră întocmai atât de mare sau ceva mai mică decât Synnöve.

Uite-uite că-și arată căpșorul. Dar cum dadu cu ochii de el și-l trase supărată înapoi.

Dascălul și preotul apărură din nou. Clopoțele începură a suna și credincioșii se ridicară.

Tată său și omul balan, vorbind încet, trecură dincolo, la băncile femeilor.

O femeie, tot balană, veni spre ei; zimbea și ea, dar nu chiar așa voioasă. Eră mică de stat, trasă la față și țină pe Synnöve de mână.

Torbjörn se duse drept la Synnöve, dar ea se trase îndărăt și s'ascunse în rochia mame-si strigând: »Dă-mi pacle!»

— Mititelul ăsta, se vede că n'a mai fost la biserică, zise femeia cea slabă și-i puse binișor mâna pe cap.

— Nu. De aceea se bate ca un prost, când îi trece pragul pentru 'ntâiaș dată.

Torbjörn se uită rușinat la ea și apoi la Synnöve, care i se părură și mai încruntată. Ieșiră împreună: părinții povestind, iar Torbjörn pe lângă Synnöve, care se acăța tot mai tare de rochia mame-si. Pe băiețelul cu pricina nu-l mai văzu. Afară, înaintea bisericii, părinții se opriră. Torbjörn auzi de câteva

ori numele lui »Aslak» și de teamă să nu vie vorba și de el, se trase mai îndărăt.

— Astea nu-s de tine — îi zise mamă-sa Synnövei — du-te fată, du-te mai încolo; du-te, când îți spun!... — Synnöve se dete cam supărată la o parte. Torbjörn se apropie de ea și, o clipă, stătură amândoi nemișcați, uitându-se unul la altu. Deodată ea isbucni:

— Pui!

— De ce pui?

— Pui, pui! să-ți fie rușine!

— Da, ce am făcut eu?

— Te-ai bătut în biserică — și tocmai când cetea popă rugăciunea — pui!

— Așa e — dar e mult de atunci. Se gândi ea ce se gândi și i se părură că are dreptate; apoi îl întrebă:

— Tu ești Torbjörn Granliden?

— Da, — și tu Synnöve Solbakken, nu?

— Da, Am tot auzit că ești un băiat cuminte.

— Nu-i adevărat; acasă, eu sunt cel mai rău dintre toți.

— I-a auzil asta n'am mai pomenit... strigă Synnöve bătând în palmușoare...

— Mamă, mamă, știi ce zice?...

— Taci și pleacă! îi răspunse mamă-sa. Și ea se întoarse încet de tot, de-a'ndăratele, cu ochii ei mari, albaștri, ținând la maică-sa.

— Eu am auzit că tu ești așa cuminte, zise Torbjörn.

— Da. Câteodată, când învăț bine.

— Adevărat că pe la voi geme pământul de strigoaie și de spiriduși? întrebă Torbjörn, punându-și o mână în șold, întinzând un picior înainte și proptindu-se pe celalalt, întocmai cum făcea Aslak.

— Mamă, mamă! știi ce-a zis? zice că...
— Lasă-mă 'n pace, ți-am spus, și nu tot veni nechemată!

Și iar se 'ntoarse de-a'ndăratele cu colțul batistei în gură, rozându-l și sugându-l.

— Ce? Nu-i adevărat, că la voi pe dealuri s'aud cântece în toate nopțile?

— Nu.

— Și tu n'ai văzut niciodată strigoaie și spiriduși?

— Nu.

— Zău?...

— Pfu! nu-i iertat să zici așa!...

— A! nu-i nimic, răspunse el și scuipă

printre dinți ca să-i arete cât tâșnește de departe.

— Ia sama, c'o s'ajungi în iad!

— Crezi?

întrebă el mai smerit; fiindcă la iad nu se gândise, numai de bătaie se temea, și deocamdată era tată-său de parte.

— Cine-i mai tare la voi acasă? întrebă apoi și-și trase căciula mai pe-o ureche.

— Nu știu.

— La noi e tata. E așa de tare încât și pe Aslak l-a bătut. Și Aslak e voinic, nu glumă.

— Așa!?

— A ridicat odată un cal.

— Un cal!?

— Da, da, zău, un cal — așa spunea el.

— N'a mai stat nici ea la îndoială — firește — ci a întreat:

— Cine-i Aslak?

— E un băiat rău și a mâncat dela tata o bătaie, cum n'am mai pomenit pe lumea asta.

— Așa. La voi acasă vă bateți?

— Câteodată. La Solbakken nu vă bateți?

— Nu, niciodată.

— Atunci ce faceți?

— Mama gătește, împletește și coasă. Și Karin lucrează, dar nu așa bine ca mama. Karin e leneșă. Randi vede de bucătărie; tata și slugile lucrează la câmp și prin curte.

Pân' aci era mulțumit.

— Sara cetim și cântăm și așa facem și Duminica.

— Toți împreună?

— Da.

— Nu vi se urește?

— Urește?...! Mamă, zice că... Dar își aduse aminte de vorbele mame-si și se întoarse iară la el.

— Știi că eu am oi multe, multe?

— Ce spui?

— Da. Și trei vor avea miei în iarna asta, și una de bună samă va avea doi mieluși.

— Și zi tu ai oi multe?

— Da. Și am și vaci și purcei. Tu n'ai?

— Nu.

— Vino pe la mine că-ți dau eu și ție

G. Pătrașcu: În amurg (studiu).

un miel și să vezi, că se fac, cu vremea, tot mai mulți.

— Hm, ce bine ar fi!

Câteva clipe tăcură.

— Nu i-ai da și Ingridii un miel?

— Cine-i Ingrid?

— Ingrid — Ingrid cea mică.

Synnöve n'o cunoșteă.

— E mai mică de cât tine?

— Mai mică, firește. E cam ca tine.

— Da, da, s'o aduci și pe ea. Auzi? Și fiindcă tu o să ai un miel, ei o să-i dau un purcel.

Tocmeala i se pără și lui minunată. Pe urmă mai povestiră despre cunoscuți, de cari, bine-înțeles, aveau prea puțini.

Părinții își isprăviseră poveștile și s'au despărțit.

Torbjörn se visă toată noaptea la Solbakken;

D. D. Mirea: Studiu de copil.

se făcea că vede acolo numai miei albi mulți, mulți de tot și o fetiță bălae cu panglici roșii la căiță, umblă, de colo până colo, printre ei. Ii spusese și soră-si, Ingrid, și amândoi să pregăteau, zi de zi, să meargă la Solbakken.

Mare le fû mirarea când le spuse mama că n'au să se ducă:

— Nu cumva?... zise ea — fiindcă v'a poftit mărunțica? Auzi, auzi?!

— Lasă, lasă! Să vie numai Dumineca. Atunci veți vede! se gânde! Torbjörn.

Dumineca veni.

Copiii se 'ntâlniră la biserică și Synnöve îi spuse:

— Zice lumea că tu ești dedat cu laude, cu minciuni și cu ocări; și nu-i iertat să vii la mine, până când nu te vei fi desvâțat de toate astea.

— Cine-a zis?

— Mama.

Ingrid îl așteptă cu nerăbdare. Cum sosl le spuse, și ei și mame-si ce pățise.

— Ai văzut?! îi zise maică-sa. Ingrid tăcû. Dar din clipa aceea amândouă nu-l mai lăsară să ocărăscă și să înjure.

Intr'o zi se luară copiii la ceartă că oare „Să mă mănânce câinii” e o vorbă de ocară sau ba. Ingrid mănca bătae. Torbjörn șopti toată ziua printre dinți: „mânca-m'ar câinii!”, până când, seara, îl auzi tată-său.

— Bine, bine. Să te mănânce dacă vrei — și-i dete una de se rostogoli pe jos. Ii fû rușine băiatului, mai ales că eră și Ingrid de față. Nu trecû însă mult și Ingrid se duse de-i netezi părul și-l mângâie.

La câteva luni porniră însfârșit amândoi dincolo la Solbakken. Apoi veni și Synnöve la ei și apoi iar ei la Synnöve și iar Synnöve la ei și tot așa până se treziră mărișori.

Torbjörn și Synnöve se 'ntreceau la învățătură. Umblau la aceeaș școală. Sporul băiatului la carte eră atât de mare, încât preotul îl luă mai deaproape.

Ingrid o ducea mai greu cu cartea; Torbjörn și Synnöve îi ajutau. Fetele erau nedespărțite și în sat le ziceau

C. Brâncuș: Bust.

oamenii „Găinuși albe”, fiindcă tot laolaltă își luau sborul și erau, amândouă, bălăioare.

Din când în când Synnöve se supără pe Torbjörn că prea era țănoș și sălbatic și vecinic se luă la trântă. Atunci Ingrid făcea pe mijlocitoarea, le purta vorbele până-i împacă.

Când auzea mama Synnövei de trânteli și încăerări, nu suferă să vie Torbjörn în săptămâna aceea la Solbakken; lui Sämund însă nu-i spunea nimeni nimic.

— Prea e aspru cu copilul, zicea mama și-i ruga pe toți să tacă.

Cu vremea, crescând mari, se făcură toți trei copii, fiecare 'n felul lui, chipeși și frumoși.

Synnöve era înaltă și subțirică, bălae cu fața gingașă, luminoasă, cu ochii senini albaștri.

Când vorbea, zimbea, și oamenii ziceau că zimbetul ei te înseninează.

Ingrid era mai mică și mai îndesată, părul îi era și mai deschis, fața mică și rotundă, cu trăsături blânde.

Torbjörn, mijlociu de stat, dar împlinit și voinic. Avea părul negru, ochii albaștri, un albastru mai întunecat, trăsăturile feții expresive, brațe și picioare vânjoase.

Când era mai necăjit, avea obiceiul să se laude că el știe să scrie și să citească, că și domnul învățător și că nu se teme de nici un om în toată valea — „afară de tata”, se gândea, dar asta n'o spunea.

Torbjörn ar fi vrut să fie confirmat mai de timpuriu, dar nu se 'nvoi tată-său:

— Câtă vreme înveți la școală, ești tot copil și ies mai ușor la căpătâiu cu tine.

Și așa ajunse Torbjörn să meargă la popa, deodată cu Synnöve și Ingrid.

Așteptase și Synnöve destul, că era să 'mplinească 16 ani cât de curând. Dar maică-sa zicea 'ntotdeauna:

— Las-o să mai învețe, că nu știe omul nici odată destul, când e vorba să-și cunoască legea și credința — iar tatăl, Guttorm Solbakken, îi dădea dreptate. Nu era deci mirare că se iviseră câțiva pețitori. Unul era feciorul unui om cu trecere, celalalt un vecin bogat. Și mama se minună:

— Asta-i prea de totului tot; doar nu e nici confirmată. Iar Guttorm zicea: N'avem în

cotro, trebuie s'o confirmăm, Synnöve însă, nu știa din toate astea nimic.

Soția și fetele preotului o aveau drag pe Synnöve și de câteori ieșau din biserică o chemau în casă să mai stea de vorbă. Ingrid și Torbjörn rămăneau afară cu ceilalți. Unul din flăcăi îi zise odată lui Torbjörn:

— Pe tine nu te poștește să intri; să vezi că au să ți-o ia dinaintea nasului?

Flăcăul cu prorocirea s'a ales cu un ochiu umflat și cu vântăi.

Tovarășii luaseră obiceiul să-l năcăjească cu Synnöve și cu nimic nu-l puteai scoate din sărite ca cu asta. Din pricina astorfel de glume se adunară odată mai mulți, într'o pădurice din apropierea bisericii, unde se 'ncinse o strașnică bătaie. Numărul potrivnicilor lui Torbjörn creștea cu nemiluita, la urmă s'adunase o ceată întreagă.

Fetele porniseră 'nainte, așa că n'avea cine să-i despartă, și lupta era din ce în ce mai înviersunată.

Să se dea înapoi nu-i venea, iar potrivnicii se apropiau tot mai tare de el. Era silit să se apere cum putea și 'mpărți multe lovituri cari, mai apoi, spuneau singure povestea întâmplată.

Se află și din ce pricină pornise cearta și se făcu zvon mare în sat.

Dumineca următoare, Torbjörn nu voi să se ducă la biserică și, când fû să meargă iar la popa, se făcu bolnav.

Ingrid se duse singură. La întoarcere o întrebă frate-său, ce-a zis Synnöve?

— Nimic.

Când, însfârșit, se duse iar la biserică, i se părea că toți se uită la el și că tovarășii râd de el pe furiș.

Synnöve veni mai târziu ca ceilalți; — în ziua aceea stătă multă vreme în casă la preotul. Torbjörn se temea să nu-l mustre preotul, se încredință însă că din tot satul, singurii cari nu știau nimic din cele întâmplăte, erau tatăl-său și preotul. Se liniști, dar își frământă mintea, cum să facă să vorbească iar cu Synnöve. Pentru întâia dată nu îndrăzneă să ceară ajutor dela Ingrid.

După lecția de religie, Synnöve intră iar în casa preotului. Torbjörn așteptă până mai erau câțiva în curtea bisericii, apoi fû silit să plece. Ingrid o luase înainte cu alții.

A doua zi sosise Synnöve cea dintâi și se plimbă cu una dintre d-șoarele preotului și cu un domnișor tânăr prin grădină.

D-șoara scoase câteva flori cu rădăcină și le dete Synnövei; tânărul îi ajută. Torbjörn eră cu ceilalți în curte și privea și auzia cum îi spuneau Synnövei, cum trebuiesc răsădite florile, iar ea spunea că le va sădi singură, cu mâna ei, și că va face întocmai precum o învățaseră.

— Singură n'o să poți, zise tânărul; iar Torbjörn luă aminte.

Când ieși Synnöve din grădină, toți o încunjurară, par'că și mai sfioși. Ea se duse de-a dreptul la Ingrid și o rugă să s'așeze cu ea mai la o parte, pe iarbă, să-și mai spuie câte ceva, că de mult n'au mai stat de vorbă împreună. Torbjörn rămase printre ceilalți și se tot uita la florile minunat de frumoase ale Synnövei.

De data asta plecară împreună, și Torbjörn o întrebă:

— Să nuți duc eu florile?

— Ba da —, răspunse ea prietenește, dar fără să se uite la el. Apoi luă pe Ingrid de mână și porniră 'nainte. Aproape de Solbakken se opri și își luă rămas bun dela Ingrid. Luă apoi coșu cu flori dela Torbjörn:

— O palmă de loc, cât mai am de mers, pot să mi le duc singură.

Torbjörn se gândise tot drumul cum să-i spue că-i ajută el să-și răsădească florile dar — n'avu când.

Ea se 'ntoarse și plecă grăbită. El se gândea mereu că tot trebuie să-i ajute la răsăditul florilor.

— Ce-ai vorbit? întrebă pe Ingrid.

— Nimic, răspunse ea.

Se culcaseră toți. Torbjörn se sculă binișor, se îmbracă și ieși.

Eră o sară frumoasă, liniștită. Pe cer pluteau nouri suri-albaștrii, sdrențuiți ici-colea; ca dintr'un ochiu viu par'că se uita cineva pe pământ. În jurul curții, și prin prejur nu se vedea tipenie de om. Din toate părțile țărâiau lăcustele; un greere sfârâia dintr'o parte altul răspundea dintr'alta și se înfiripă în iarbă o cântare strașnică de i se părea flăcăului că-l însoțesc cete întregi, deși el nu vedea pe nimeni.

Pădurea se nălță fumurie, din ce în ce mai întunecată, până 'n munți, ca o mare întinsă

de negură. Din desișul codrului s'auzeă glasul cocoșului sălbatec care părea că-i cântă cântecul lui; o cucuvaie pribeagă se vâta cu glas sfâșietor, iar apele, în căderea lor, își îngânau viersul de veacuri, par'că mai tare ca 'n alte dați. Părea că întreaga fire s'a adunat să-l pândească.

Torbjörn, cu privirea îndreptată spre Solbakken, pașia înainte. Încunjură drumul obișnuit o luă de-a dreptul spre curte și ajunse în curând în grădina Synnövei de sub fereastra cămăruței unde dormea ea. Se uita împrejur și ascultă. Tăcere peste tot. Căută unelte și găsi o sapă și o lopată. O parte din răzor eră săpată, dar numai două flori erau sădite, pe semne ca să vadă cum se prind.

— Sărăcuța! s'a ostenit și a fost silită să lase lucrul neisprăvit. Aci trebuie un braț vânjos, — gândi el și s'apucă de lucru. Nu i eră somn de loc și nici odată lucrul nu i se păruse așa de ușor. Își aduse aminte de grădina preotului și cum trebuiau sădite florile și le-așeză toate cu rânduială.

Noaptea trecea; el nici nu luă seama. Abia de se oprea, ici-colea, câte-o clipă să răsuflă. În curând dete gata tot răzorul și răsădi toate florile, după ce mai scoase câte unele și le schimbă, cum i se părea că vine mai frumos.

Din când în când își aruncă ochii la fereastră de sus — da de s'ar uita cineva să-l vadă. Nu se zărea însă nimeni nici acolo nici aiurea; nimic nu se mișcă, nici un lătrat de câne nu s'auzeă. Tăcerea dâncă domnea de jur împrejur, până ce, deodată, s'auzi cântecul cocoșului și prinseră a se deșteptă păsărelele din crâng; una câte una își luau sborul ciripindu și o „bună-dimineață“.

Cum sta așa și mai netezea răzorul, îi veniră în minte poveștile lui Aslak. Cum crezuse el pe-atunci că, la Solbakken strigoile și spiridușii răsar ca ciupercile!..

Se uita la fereastră și zimbi:

— Oare ce va crede Synnöve, când va veni, până 'n ziua, să-și vadă florile?

Se luminase de-a binele; păsărelele făceau o larmă strașnică. Torbjörn sări gardu și grăbi spre casă...

S'apoi să poștească careva să zică că el a fost hoțu care a sădit florile în grădina Synnövei Solbakken!

(Va urma.)

Dări de seamă.

Două romane.

M. Sadoveanu, *Insemnările lui Nicolae Manea*, Minerva, București 1908.

C. Hodoș, *Martirii*, Minerva, București 1908.

Terenul pe care se muncește, poate nu mai puțin, dar mai fără succes, în literatura noastră, este fără îndoială acela al romanului. S'ar părea că e lipsită de adevăr, constatarea aceasta, fiindcă cei mai buni, cei mai lăudați autori din zilele noastre, cu foarte puține excepții, au scris și romane. Câte unul sau mai multe. Începând cu domnii Slavici și Vlahuță, sfârșind cu dl I. Adam, seria «romanțierilor» este destul de lungă. Dar fără a ținea seamă de împrejurarea că nici unul dintre ei nu și-a întemeiat reputația prin opere scrise în genul acesta, nici chiar dl Duiliu Zamfirescu, deși d-sa și-o menține aproape numai prin «Viața la țară», — avem noi un roman pe care să-l citească toți oamenii cu carte, care să trăiască în sufletul opiniei noastre publice culte? Avem vr'o roman pe urma căruia să rămână mai mult decât un dulce parfum ușor, o senzație de chinuri amare, o fugară amintire de tablouri din alte vremi, — în cazul cel mai bun câteva pagini frumoase și bine scrise?

Neputința de a da un răspuns afirmativ acestor întrebări n'o explică numai stângăciile începuturilor acestui gen — de vr'o jumătate de veac suntem tot la început și aproape mai rău decât atunci, — sau numai copilăria aceea că prea ne este puțin desvoltată, complicată viața în toate manifestările ei, încât nu poate da subiecte de romane. Nici chiar învinuirea că n'avem talente — doar dovada contrariului să face de atâtea ori într'un an! — nu lămurște seceta de care ne plângem, cât mai ales firea scriitorilor români: lipsa de stăruință în observare și 'n studii, lipsa rodniciei îndelungăbădări la muncă.

Sărăcia aceasta, recunoscută de toți, a făcut să fie primite și înregistrate cu bunăvoință toate cărțile cu eticheta «roman». Sentiment foarte creștinesc, de bună seamă, dar care nu este îndreptățit decât atunci când valoarea operei se ridică peste tot felul de încercări și nu corumpă gustul, formarea gustului literar. Caz, iarăși, nu prea des.

Acum de curând au apărut două romane, iscalite de nume cunoscute și prețuite. Unul este «*Insemnările lui Neculai Manea*» de dl M. Sadoveanu. Volumul are și un fel de prefață, un amestec de multe lucruri cari au stărnit râsul dlui Scurtu, dar a căror înțelepciune a la Til Buhoglină trebuie sacrificată, fără pagubă.

Insemnările acestea cuprind povestea vieții unui profesor, dela cele dintâi amintiri și până în clipa când nu va mai urma nimic ce ar putea aduce vr'o schimbare în sufletul lui. Cuprind crâmpoie din viața altor oameni, ceea ce se împletește firesc cu zilele lui Manea, și unele momente cari n'au de a face cu el. Astfel sunt, de pildă, unele în acel «șir de istorii» pe care-l spune Radianu și cucoana Smaranda Pacu. Pot să fie «foarte adevărate întâmplările» din familia mustăciosului domn Avramescu,

din a telegrafistului Munteanu sau din ale altora, dar ce caută în însemnările lui Neculai Manea? Vreau să descrie mahalaua, să arate atmosfera viciată în care trăiesc cei doi profesori? Dar aceasta s'ar fi văzut mai bine, mai sigur dac'ar fi fost mai puțin încărcat tabloul, dac'ar fi lipsit măcar vr'o patru-cinci dintre istoriile despre «Bursucii» și «Chițigoii» uliței Dealul-Mărului. Ori vreau să explice, prin contagiune, patimile, decadența morală a acestor doi oameni? Și atunci sunt lungimi necaracteristice, lucruri de prisos, fără semnificație, cari împiedică înaintarea povestirii.

Altfel Neculai Manea e bine zugrăvit. De când era în casa părintească băiețel, de-și vără «degetele cele mari ale mânilor în chimiraș», până la zilele de îndestulare lângă Maria Cumpătă, nevasta lui Grigore, sufletul i se vede lămurit. Și trebuie să se însemne că o deosebită calitate la dl Sadoveanu, ca un simț artistic fin, cumpătul, economia de amintiri, aproape zgârcenia cu care ne vorbește de copilăria lui Manea la sat. Nici tovarăși de joacă, nici întâmplări cari luminează în suflet și te fac să plângi vremea lor senină, nici colțuri de natură în cari îți rămâne o parte a inimii, nimic, — doar odată 'n treacă, ca o scăpare din condeiu, par'că, întâlnim «prundisurile Moldovei și desigurile huceagurilor». Împrejurarea aceasta ne trezește un fior de bănuială: Manea nu se va dori acasă, la satul lui, niciodată. Chiar când îl va purta vântul înspre pădurea Miroslavei, va trece fără emoții, vorba lui: strein. În multe ale lui nenorociri, după ce i se spulberă întâiul vis, după ce-i mor copilul și nevasta, după ce nu-și află atât amar de vreme liniște, deși trece de vr'o două ori pe la părinți, gândul nu i se 'ndreaptă spre casa scundă. Căci acolo era odată săracie, «ploduri» multe și zile grele, iar astăzi traiu fără bunăînțelegere în familia sorei lui Manea.

Procedul acesta însă nu-mi pare că s'ar potrivi și lui Ion Radianu. Tatăl acestuia «are boi, are pământ, e gospodar fruntaș, prin urmare băiatul a trebuit să aibă o copilărie mai luminoasă. Odată, când se plângea de lume, își și mărturisește o credință: «Ce fericite vor fi fiind ființele acestea cari vin dela țară... Și totuși, pe el nu-l cuprinde nostalgia, dorul nebul, foarte natural, după viața aceea fericită! Din trăsurile cari alcătuiesc sufletul lui Radian, lipsește aceasta.

Pe urmă ar fi trebuit arătate mai cu de-amănuntul și mai cu putere cauzele (și acestea, psihologicește, prea puține) cari au tîrît în uricioasa patimă a beției un bărbat cu însuși atât de alese ca ale acestuia. Căci e o disproporție izbitoare între lumina tare, aproape brutală, în care-l vedem pe Radianu, (ca 'n acele splendide pagini ce-l zugrăvesc în seara de dinaintea morții, pp. 182—4), și motivarea luncării lui.

Amândoi oamenii aceștia sunt, după credința lor, victimele societății în care trăiesc. «Cercând să deslușesc din ce a izvorât nenorocirea mea, mă gândesc că pricina n'o fost altă decât nouitatea vieții în care intrăm», — scrie Manea. «Lumea aceasta m'a zdărobit și m'a ucis»,

aşa se tângue Radianu. De fapt vina cea mare o au ei, pricina nenorocirii este întâi în firea lor neputincioasă. Sunt amândoi feciori de plugar. Au trăit multă vreme 'n sărăcie, munciind crunt ca să-şi facă o carieră. Au avut minte ageră, dar au fost slabi de înger. Au trecut, — unul din ei mai greu încercat, — prin nefericiri de dragoste. Mai departe, povestea nu li se aseamănă decât într'un punct: şi unul şi altul e lipsit de voinţă. Hotărâri mănuitoare, de bărbătească demnitate, nu încep în sufletul lor. Radianu, ce e drept, e plin de venin şi de răutate, şi din adâncimile prăpastiei în care s'a prăbuşit, îşi geme uneori blăstemele împotriva celor ce l-au nefericit, cum ar ridica cineva pumnii spre celce i-a răpit o comoară scumpă. Lui Manea îi lipseşte şi un astfel de izvor de energie. Firea îi este atât de moale încât aproape ne mirăm de scrupulele morale dela sfârşitul romanului, — cu toate că sunt arătate cu artă subtilă şi încheie admirabil istoria unei vieţi, deschizând perspective asupra monotoniei care nu mai e nevoie să fie arătată.

Dintre celelalte persoane ale cărţii e schiţat viu şi exact Leonard Iliescu, tipul în embrion al politicianului vulgar. Astăzi liberal care declară cu mândrie că la alegeri «liberalii nu se trântesc aşa, cu una cu două», mâne, când vin alegerile, conservator, caracterizându-şi foştii tovarăşi ca «o sleahtă care a cucurit totul în ţara asta, făgăduind tuturor orice şi făcând iama în averea ţării». De asemenea e prins bine, dar şi mai din fugă, bătrânul Roman, un înţelegător, în sens strănt şi cam vechiu, al datorei.

Romanul e scris în formă autobiografică, — formă des folosită în Apus, având şi la noi precedent (d. e. «Răstăcirea» de I. Adam). Are multe înlesniri, îngăduie presărarea unor observaţii fără să ne jicnească acest amestec al autorului în povestire, ici-colo ia un aer de înţimătate forma aceasta, dar are şi neajunsul de a cădea adesea în monotonie. Dl Sadoveanu însă ne fură cu musicalitatea limbii, cu vâul de poezie în care 'mbracă tot ceea ce scrie, şi c'o uşoară senzaţie de vis, care încearcă pe cetitor. Ca 'ntr'o umbră străvezie se văd toate.

Volumul are şi ilustraţii, mi-se pare de dl Gh. Stoica, — unele bune, altele cam bătoase¹⁾.

Celalalt roman este al d-nei Constanţa Hodoş: *Martirii*. O lungă serie de tablouri, cari încearcă să zugrăvească viaţa Zarandului în primele două decenii de după 1848; năsuinţele de a formă din ţinutul acela o cetate tare a Românisului, — paralel cu descrierea vieţii lui Stoe Murăşanu. De fapt autoarea stăruie mai mult asupra părţii din urmă. Pentru aceea îşi începe cartea cu bunicul acestui om, dela anul 1812, cu toate că mai potrivit s'ar fi putut începe cu clipa în care Stoe şi Ilie termină gimnaziul, şi li-se deschid ochii asupra unei lumi nouă.

Amândoi prietenii aceştia ajung între fruntaşii noştri din patruzeci şi opt. Iau parte la ciocniri. Într'o luptă sunt răniţi. Stoe îşi crede mort tovarăşul, el însuşi ajunge în îngrijirea unei vechi familii polone care s'a ungurit. După ce se întreamează ia de nevastă o fată din familia aceasta şi-şi câştigă pâinea ca învăţator. Ilie însă trăieşte

şi e numit prefect al Zarandului. Îşi caută oameni harnici şi Români tari, astfel îşi aduce aminte şi de Stoe. Îl face mai întâi notar, pe urmă subprefect. Ci steaua comitatului menit să străjuiască Ardealul dinspre partea ungurească, apune în curând. Zarandul se desfiinţează, alipindu-se la două comitate vecine. Slujbaşii români rămân pe drumuri, iar Stoe pleacă 'n România, în căutarea «pământului şi apei».

Da, pământ şi apă! Aşa se numeau, când au fost publicate mai întâi, paginile d-nei Hodoş. Titlu vag şi sugestiv, cuprinzând toate întâmplările din volumul acesta, lămurind ţinta lor. Căci pentru a găsi undeva pământ şi apă pleacă Chiril al badii Costan din Maramurăş. Ca să aibă cândva şi copilul ei pământ şi apă, îşi duce Aniţa băiatul la şcoală. Pământ şi apă caută şi mulţimea îndărăjită, îi făgăduiesc conducătorii ei. Şi tot pentru asigurarea acestor elemente pe seama familiei, trece Stoe 'n Țara românească.

Numai cât, dintre toţi acei cari luptă să câştige ceva, Ilie singur e de croială războinică. Figura lui se desface puternic dintre celelalte, se ridică deasupra şi le stăpâneşte. Chipul lui e făcut cu o singură culoare, — doar odată se vede, foarte discret, un colţişor care nu se aseamănă cu ceace vedem totdeauna. Caracterizarea aceasta romantică, covârşirea sentimentelor, în orice împrejurare, de unul singur, cu toată unilateralitatea şi lipsa ei de natural uneori, îi dă viaţă intensă lui Ilie. Simţul vremii în care a trăit acesta încă se vede. Căci Ilie are mult din sufletul, din firea generaţiei în care a luptat, cel puţin atâta cât are şi din figura vizionarului. Glasul lui are accentele vechilor prooroci posomorîţi din Israel. Cetiţi articolele lui, după ce s'a dăruit Zarandul şi el s'a închis în casa lui din Baia de Criş, întunecat ca un Meicoid:

«Omoriţi-vă mai bine, copiii şi nevestele, spânzuraţi-vă de sălcioile înşirate dealungul Crişului, cei cari n'aveţi putere în voi să înfrunţaţi bătaia de joc, dar nu vă daţi satanei... Hrăniţi-vă cu ciupercile din pădure şi cu miera mestecăunului, dacă duşmanii vă iau porumbul pentru dare»...

Pe Stoe îl întâlnim mai adeseori şi între împrejurări mai felurite. Am avea prilej să-l înţelegem mai deplin, şi totuşi nu-l înţelegem. Adecă îl înţelegem, dar nu-l vedem consecvent, dintr'o bucată, acelaşi totdeauna. Azi se îmbărbătează la fapte de jertfă sublimă, iar mâne n'are curajul şi puterea de a privi lucrurile în faţă. Uneori e soldat credincios al idealului pentru care trăieşte, alteori lucrează împotriva lui.

Lipsa aceasta de unitate în sufletul lui Stoe rezultă din caracterul cărţii d-nei Hodoş. D-sa n'a privit odată, în întreagă 'ntinderea lui, câmpul faptelor pe cari le povesteşte. A văzut numai postată după postată, pe rând. Când eră Stoe 'n Arad nu şi-l închipuia cum va fi la Aciuva, iar când s'a aşezat aici, nu prevedea ce va face ca subprefect la Hălmagiu. Pentru aceea «Martirii» nu sunt o operă încheiată, ci o serie de vioaie schiţe scurte, de tablouri cu trăsăturile pufine şi repezi. Sobiţele şi tablourile acestea se urmează cu o străşnică iuteală. Cetitorul trebuie să le urmărească fără pauze, par'că chiar fără putinţă de a face popasuri, — o calitate aceasta, de sigur.

¹⁾ Vezi la cronică despre «Frumuşea cărţii».

O notă de atracție a volumului d-nei Hodoș este frăgezimea, căldura cu cari sunt descrise unele sentimente. Felul cum se vorbește despre răzburarea anilor de robie, și despre inima femeiească, are pecetia spontaneității, îți dă fiorul sincerității. Gândiți-vă numai la amărăciunea și turbarea cu care pornește oamenii împotriva »sângelui blăstămat», — sau la gingășia iubitoare, fermecătoare prin toate amănuntele ei, cu care îngrijește Auița de Stoie. Cu aceasta ajungem însă, — ce născz te cuprinde când citești »Martiri» aceștia: fiecare calitate îți aduce aminte de un neajuns! — ajungem la faptul neexplicabil și neîndreptățit prin nimica, la împrejurarea care-ți rămâne mai neînțeleasă din toată cartea. Stoie nu-și mai cercețează mama după ce iese din gimnaziu. Pare un lucru fără însemnătate, poate, unora din cei ce n'au citit romanul, — dar trebuie citit ca să se vadă, în punctul acesta, cum nu sunt oameni.

Literatura românească nu s'a îmbogățit cu romanele acestea. Zilelor noastre însă li s'au dat nouă pagini vrednice să fie citite. Unele vor aduce lacrimi în ochii bătrânilor, vor trezi dispoziții visătoare și scurte mâini aprige în sufețele tinere, căci vorbește despre fapte și oameni pe cari îi vedem într-o aureolă de sfinți războinici. Celelalte pagini vor arăta chipuri din viața intelectualilor din provincie, moravuri din România și lini din sufletul unor oameni asemeni cărora n'ar trebui să înălțăm în viață. Și vor mai arăta atât »Martiri» cât și »Insemnările lui Neculai Manea», că scriitorii noștri n'au încă știința compoziției, răbdarea de a culege amănunte semnificative și de a încheia o acțiune. Nici chiar când au talent.

Teatru german.

— G. Hauptmann, H. Sudermann și E. von Wildenbruch.

Trei din reprezentanții de azi ai teatrului german au avut ocazie să prezinte publicului ultimele lor lucrări dramatice, în timpul din urmă. Acești trei scriitori, cari se bucură de renume nu numai în Germania, ci și în străinătate, sunt Gerhart Hauptmann, Hermann Sudermann și Ernst von Wildenbruch.

Germanilor le place să vadă, întrupată în Hauptmann, dramaturgia modernă, deși părerea aceasta este contestată, de mulți, cu înăviersunare.

De fapt, între cei trei amintiți, G. H. e figura cea mai simpatică. Pe când la Sudermann ești jignit de mulțorii de efecte teatrale prea isbitoare, adevărate »lovituri de teatru», iar la Wildenbruch ai să te lupți împotriva spiritului dramei: aplicarea unui idealism prea radical, a frazelor patetice prea oratorice, a scenelor tănguitoare prea vulgare. Hauptmann e mai simpatic prin adâncimea ideilor, prin problemele ce le tratează, deși nu le desleagă întotdeauna.

În acești trei scriitori se află întrupată epoca de tranziție a teatrului german.

»Ostetea împăratului Carol» e o dramă istorică. Carol e Carolus Magnus, regele, mai pe urmă împăratul Fraților.

E interesant de observat la H., cum știe să țese în caracterele persoanelor sale simțăminte și gândurile, de cari e cuprins el însuși. Cred că nu se înșeală nici acum critica când susține că nota fundamentală a dramei ultime își are ca substrat real, frământările sufletului ale lui H. (ca în Florian Geyer, în »Clopotul scufundate, în »Două lumi» Einsame Menschen) etc.

Eroul dramei e Carol cel Mare, trecut de 60 de ani. Carol e tipul caracterului de fier în istoria universală. Se luptă și scapă din cătușele familiare, are veșnic înaintea ochilor mărirea regatului, nimicirea dușmanilor credinții creștine, asigurarea granițelor împotriva răsvrăților, apărarea puterii papale contra atacurilor longobarde și bizantine, răspândirea credinței creștine; în sfârșit, e un spirit pururea activ. Nu numai cu spada ci și cu puterea artelor. Lamprecht îl caracterizează astfel în istoria germană: »Original, schöpferisch, der Begründer eines neuen Zeitalters der Politik, der Bildung und Gesittung», e deci întemeietorul unei nouă ere a politicii, a cultului și a moravurilor.

După cum se luptă în Aquitania, în Spania, în Alpii ostici, apoi cu Saxonii, cu Longobarzii, cu Avarii, cu același entuziasm ajutură întemeierea unei literaturi bogate, zidirea templelor mărețe cu sprijinul magistrilor luminati și ai arhitecților cu renume. După luptele acestea trupești și sufletesti, închiuă imperiul într'un întreg consolidat, decretează drept reședință pământul german, domnind de aici asupra imperiului, care se întinde până la mare, la nord, la sud și la est, iară la est până la Elba și la Tisa.

Pe domnitorul acesta ni-l înfățișează H., nu în floarea vârstei, nu în mijlocul războaielor, nici ca om matur, ca învingător, ci ca moșneag trecut de 60 de ani. Un rege Lear ca înfăptosare, cu o filosofie ușoară, superficială.

»Die Welt ist Wachs und der sie formt bin ich» (Lumea e ceară, iar acela care-i dă forma sunt eu).

Nu e însă Carol cel Mare, care a trecut Mont Cenisul, St. Bernhardul și Pireneii jucându-se cu furtuna cerului, ci un om cu apucături senile, lipsit de energia caracteristică idealului păstrat în cântecele și epopeele urmașilor săi.

Drama se petrece pe timpul frământărilor cu Saxonii, cari nu voiau cu nici un preț să se încreștineze și se împotriveau din răspuneri lui Carol cel Mare. Subiectul e luat după o năvelă a lui Sebastian Erizzo, un italian, care a trăit în secl. al XVI-lea.

Carol cel Mare are o iubire tinerească! Iubita lui e Gersuind, o ostătecă saxonă, răpită cu deasila dela ai săi și dusă la mânăstire ca să se împrietească cu moravurile și religia creștină. Unchiul ei vine la curte ca să o ceară înapoi și să protesteze. Astfel aude împăratul. G. e femeia sensuală »pur sânge», deși n'are nici 16 ani. Veselă, sglobie, limbută, desteaptă — câteodată prea deșteaptă pentru anii ei — îți face impresia mai mult a unei fete hipermoderne din capitalele secolului nostru.

Între aceste două extreme se dă lupta. Carol o îndrăgește uitându-și de datoriile față de supuși. Ea, cu cât e mai lipsită de rușine, cu atât iubirea lui Carol e mai mare, cu toate că e inexplicabilă pentru oameni cu simțuri normale.

Gersuind e obscenă, G. e obrasnică, G. n'are nici o

calitate pentru a fi iubită și totuși... Poate chiar negativul acesta de morală îl îndeamnă pe îmblânzitorul de popoare «barbare», să o iubească.

În orice caz însă faptul acesta nu e de loc dramatic. Mai bine zis nu e dramatic felul cum a fost tratat.

Înainte de toate e nenatural și prin urmare nedramatic, un moșneag de 60 de ani amoretat de o fată de 16 ani. (Se poate întâmpla, nu-i vorba, dar atunci e patologic. Ce săvârșește Carol e mai mult ridicol — ceea ce n'a vrut autorul.)

Batrânii sunt bineveniți pe scenă ca regi, ca cerșitori, ca burghezi, ca orice, plini de ură, de dragoste părintească, de dragoste de neam, de erudiție — dar au ceva tragi-comic în iubirea lor de un erotism tinerețesc, nepotrivit cu etatea lor.

O observație nimerită face un critic când susține că subiectul e potrivit pentru o baladă. În balada s'ar fi putut trata eselenț dragostea înfocată față de G., sclava ostateca, plină de dragoste nepotolită și, mai cu seamă, tonul adânc, misterios al otrăvirii ei din partea cancelarului Ercambald, mâna dreaptă a lui Carol, când ea își petrece desfrânat cu marinarii la marginea orașului, bălându-și joc de domnitorul ei.

De altfel, e dramatic faptul când un bărbat observă că nu mai e capabil să iubească sufletește ca în tinerețe. Asupra punctului acestuia a voit să insiste și H., scoțând în relief această stare sufletească. Și aici se găsește indiciu de elemente autobiografice la autorul german.

Subiectul se poate întrevădea din cele înșirate. G. e otrăvită și moare în brațele călugărilor, în mănăstirea Auf dem Plan. Ercambald o face aceasta în credința fanatică că numai astfel scapă țara de acest flagel al Domnitorului.

Simțind și H. imposibilitatea unei astfel de iubiri, aduce în actual al 3-lea — penultim — un inel în joc, trecându-l în mâna Gersuindei. Inelul are darul să pastreze iubirea Împăratului celei ce-l poartă. Dar povestea cu inelul e prea târzie.

Carol, primind inelul înapoi, după ce a murit G., își recapătă voința. E iarăși cel de mai înainte. Cel din istoria universală. După ce grațiază pe Ercambald, care-i mărturisese omorul «pro patrie», după ce pricepe mugetele mulțimii, care alegăra la porțile mănăstirii ca să omoare pe Saxona «vrăjitoare», din cauza căreia Domnitorul lor nu mai e cel de mai înainte, Carol c. M. se ridică, întinde spada în aer și pleacă la luptă, căci s'au răscolit Danezii. Lupta lui sufletească a trecut — e iarăși Carolus Magnus...

Aceasta e «piesa legendară»: cu unele calități de limbă, deși e prea mare exuberanța retorică a batrânului și a tinerei fete, cu scheletul dramatic prea unitar — lipsindu-i cu desăvârșire episoadele dramatice — și cu o prea slabă caracterizare a psihologiei specifice a timpului, în care se petrece acțiunea.

Și totuși — e ceva ce te ține locului. Sunt accentele calde, cari licăresc ici și colo. Când vorbește Carol cu ostateca, în act. II-lea, sau când își ia rămas bun dela ea, în fața cosciugului.

De altfel, e ciudat cât de puțin dramatică e dezvoltarea piesei. Nu e nici o ascensiune. Capacități peste capacități — actual întâi, al doilea, al treilea. Nu vezi nici o evoluție.

În orice caz «Ostateca Imp. Carol» nu se va menține pe scenă.

Nici Sudermann nu se arată în culori brillante. Ciclul de piese într'un act, a căror premieră a fost în Lipsa în 21 Febr., se numește: *Roze* (Rosen.) Legătura întreolaltă e nulă: o simplă întâmplare, că în fiecare piesă vine vorba de roze. Într-una aduce o fată roze în odaia iubitului, în a doua oferă «princesa îndepărtată» o roză, dar e refuzată și într-a treia, aduce iubitul unui oficer, mort în duel pentru ea, roze pe cosciug. Altfel.

Cea mai puternică din cele 3 piese — în volume au apărut patru, dar se joacă numai trei — mi se pare a fi «Ultima vizită». Un oficer a fost împușcat în duel pentru o contesă, cu care avea relații. Prietinel lui, camarad de arme, îngrijește înmormântarea. Ne aflăm în casa mortului. În odaia din fund e catafalcul. Înainte de a fi îngropat contesa voia să-l mai vada odată. Fata gazdei, unde locuia cel mort, eră confidenta lui de mult timp. Ea îngrijește să nu vină nimeni nechemat în odaie, cât timp stă fosta iubită lângă catafalcul. Contesa aduce roze — un buchet întreg, e învăluită în voal negru și e copleșită de durere. Prietinel o consolează. Femeia-de-lume însă — trecând dela catafalcul iubitului, care a murit pentru ea — cerea chiar în odaia aceasta să-și dea întâlniri cu prietinel celui mort, îl înduplea să-i cante scrisorile adreseate mortului.

Scrisorile însă nu sunt încăiri. Cine le-a luat? Cine vrea să o compromită? Isbucnește și insultă pe mort, care n'a fost «om de onoare», căci nu i-a dat scrisorile de cu vreme. Daisy, fata gazdei, pășeste înaintea lor. Ea are scrisorile. Dela cine? Dela el. Cum? I le-a dat înainte de a pleca la duel fiindcă a știut că se află în mâni bune Daisy i le predă doamnei — desfăcute. Ce obraznicie! Așa i le-a încredințat el, căci știa, credea cu tărie că ea nu le va cefi. La întrebările contesei și a oficerului ea răspunde firm, cu ochii inundați de lacrimi: «Am fost iubită de el. De ieri am fost nevastă și bărbat. Ne-am cununat laolaltă». Iar când contesa vrea să iasă batjocoritoare, după ce a fost respinsă și de camaradul celui mort, căci: «omul de onoare a murit pentru D-ta», Daisy alegăra la cosciug, ia rozele, întinde mâna rezolut și arată ușa contesei, aruncându-i florile în față, flori, cari pângăresc memoria lui.

Deși piesa e prea învechinată cu efectele crasse de scenă — amintind și scene din romanul de colportaj — are figuri bine caracterizate și poate să aibă puținică viață.

«Princesa îndepărtată» e o comedioară inofensivă, care face bucurie «marei lui public».

Un motiv vechiu, uzitat de sute de ori: adevărata princesă vine incognito și nu e recunoscută de o bunătată de om, care are pe buze, tot ce-i zace la inimă. În cazul nostru ne aflăm la băi, princesa e anemică și ținută ca într-o cușcă, de minciunile convenționale. Într'un restaurant, unde vrea să odihnească puțin, nu e cunoscută de un biet candidat de profesor. Ei i-a reușit să se refugieze de dama de curte, voind să iasă la aer curat. O conversație dragăgăz între candidat, care fantazează de princesă, pe care nu o cunoaște, și-i povestește de frumusețea ei, până când ea e în fața lui.

În sfârșit iese la iveală greșala, el e plouat — ținuse

pe alta de princesă, adorându-o cu «ocliianul» și scriindu-i versuri — iar la urmă «tout s'arranges». Ea îi da o roză — el nu primește. E prea multă cinste pentru el — un biet candidat de profesor.

Cealaltă piesă «Margot» e prea forțată în motivari. Fata silită să ia pe altul, protestează și se aruncă în brațele avocatului ei, care-i apăraseră cauza împotriva unui bogatan, care abuzase de ea.

Cealaltă piesă de care vreau să vorbesc pe scurt e «Die Rabensteinerin», o dramă în 4 acte de Ernst von Wildenbruch.

Secolul al XVI-lea. Cetăți de nobili cavaleri. Hoți de codru, organizați în bande. Jefuiri ziua în amiaza mare. Omoruri. Declamații. Wildenbruch nu e scriitor de ultima speță. Între epigonii marilor dramaturgi germani, s'au remarcat, în tendința de a urmă firul dramatic țesut de Schiller, Grillparzer și de Friedrich Halm, (autorul «Fiului pădurii») doi scriitori; Adolf Wilbrandt și Wildenbruch, de care e vorba. Drama istorică au voit să o revie amândoi, dar puterile nu i-au ajutat, deși au avut succese sporadice. Wildenbruch și-a făcut nume cu dramele din istoria Hohenzollernilor, după ce are la activul său și alte piese de mai multă valoare.

Piesa de față e pentru publicul fără multe pretenții. Fata căpeteniei unei bande de hoți, Bersabe, se amorează de tânărul patrician Welsch, care se luptă cu

moartea, după ce se apăraseră vitejește, pe drum spre logodnica sa, împotriva tatălui fetii.

Rănit crede că B. e logodnica lui. Dar adevărata logodnică îl duce din casa odioasă. Ei nu se mai uită. Logodnica e nerecunoștința personificată. Vanitate, rea voință, egoism — tot ce vrei găsești la ea.

Acțiunea e prea încurcată, ca să merite să se insiste asupra ei pe îndelete. La sfârșit Bersabe ajunge pe eșafod — fiindcă e fiica tatălui ei, a marelui tâlhar. Și iubirea învinge toate.

Prezum scapă în «Der Haiduck» dama de curte pe lăncu Jianu, așa scapă aici tânărul Welsch pe osândita la moarte, căci e un obicei și în Augsburg, în timpul acesta, de a se agrația persoanele, cari sunt pețite în fața morții. Chiote, bucurie, tânără păreche va pleca din Europa — va merge în colonii, să ridice prestigiul comerțului german.

Ura! Ura! Ura!

După cum vedeți, o piesă, la care se poate suspina mult și plânge mult.

Rolul principal e mulțămitor pentru eroinele de pe vremuri. Și mai există și astăzi astfel de ființe, cu toate că le vedem numai în piesele clasice, căci cele hipermoderne cer alte glasuri, și alte trupuri.

Când te gândești și tragi o comparație între arta dram. germană de mai înainte și cea de acum stai și te minunezi.

Alte vremuri.

Lipsa, Febr. 1908.

H. P. P.

Cronica.

Dela Brașov. Se pare că brașovenii ar voi să dovedească publicului românesc, că indiferentismul față de mișcările social-culturale, de care s'a făcut rînovat în mai multe rânduri, aparține acum istoriei, căci orice s'a aranjat în timpul din urmă a deșteptat interesul unui grup mai mare, ca de obicei. Astfel comitetul despărțământului Asociației, în fruntea căruia stă harnicul profesor A. Bărsan, a avut curajul a aranja o serie de conferințe, care a deschis-o, în 15 Martie, în fața unui public destul de numeros, adunat în sala festivă a gimnaziului, însuș președintele despărțământului, alegându-și cu mult simț practic tema atrăgătoare: despre trecutul Brașovenilor. Conferința, interesantă pentru toți, a fost pentru unii o reasumare sistematică a celor cetite, iar pentru alții material nou. Mult cetitul profesor a expus limpede și la înțelesul tuturor, o parte din materialul vast reperitor la această temă pe care o cunoaște cu teimeu. Și ce a spus, a alcătuit un întreg armonios, bine rotunzit. Plecând dela importanța conferințelor în dezvoltarea culturală a unui popor, a schițat momentele principale din viața Românilor brașoveni, scoțând la iveală rolul lor ca negustori, ca industriași, ca oameni de carte, ca credincioși ai biserii ortodoxe, etc. Dar valoarea conferințelor a apreciat-o publicul cunoscător de astădată cu deosebire în predarea, care a dat conferinței haina unei cuvântări frumoase. Dl Bărsan a cetit numai la început

puțin, apoi a vorbit și a vorbit frumos, încălzindu-se de subiectul pe care-l trată. Publicul l-a urmarit cu cea mai mare atențiune și a aplaudat mult.

A doua conferință a fost a dlui Dr. Alexandru Bogdan. Dânsul s'a ocupat cu «Strigoii» lui Eminescu și-a împărțit conferința pe două Dumineci, anume pe 22 și 29 Martie. Conferința dlui Bogdan, scrisă într-o limbă românească foarte frumoasă, e rezultatul unui studiu aprofundat, făcut cu multă răbdare. Dl Bogdan, omițând intenționat o apreciere estetică a poeziei și urmând procedeul criticilor germani, a căutat să lămurească fondul istoric al poemei, scoțând la iveală evenimente istorice analoge cu cele povestite în «Strigoii» și note caracteristice ale diferitelor personaje istorice, cari au oarecare puncte de atingere cu caracterul persoanelor lui Eminescu. A studiat mai departe motivele poeziei, căutându-le în mitologia poporului nostru și a altor popoare, mai cu seamă a celui german. În legătură cu acestea a vorbit, cum nici nu se putea altfel, de «Lenore» a lui Bürger și de Sacontala, și a dovedit printr'un studiu comparativ, făcut între «Strigoii» și alte poezii ale lui Eminescu, mai cu seamă «Luceafărul», că poetul a purtat cu sine mult timp motivele principale din «Strigoii», până când le-a intrupat în această formă. Studiul dlui Bogdan, ocupându-se pe larg și cu credința poporului în strigoi sub diferitele ei forme, are un capitol interesant de folclor.

În 5 Aprilie a urmat conferința dlui prof. I. Petrovici, însoțită de proiecțiuni executate cu schiopticul. Dânsul ne-a purtat prin Roma, arătând și explicând, din punct de vedere arhitectonic și istoric, diferite monumente antice. Sprijinit de aceste manifestări publice ale ființei poporului roman, a aflat prilej a vorbi publicului cu multă pricepere de spiritul acestui popor. Și de astădată s'a dovedit: că conferințele împreunate cu demonstrațiuni, ca unele cari, bazate pe principiul intuițiunii, ocupă și ochii publicului, nu numai urechea, sunt urmărite cu cea mai mare atențiune.

În 25 Martie s'a dat în sala redutei de aici un concert în beneficiul sanatorului de tuberculoși din Budapesta, la care și-a dat concursul și corul reuniunii de gimnastică și cântări de aici, fiind invitat de comitele suprem al comitatului Brașov. S'a executat frumoasa baladă a dlui G. Dima: Mama lui Ștefan cel mare. Și acum, ca și cu altă ocazie, superioritatea dirigentului G. Dima a ieșit la iveală. Tot publicul a admirat atențiunea, cu care coriștii urmăresc și cele mai mici mișcări ale dlui Dima, a admirat acuratețea și nuansarea fină, cu care acest cor mic, în comparație cu corurile celorlalte naționalități, a executat cântarea. Doamna Dima, în rolul mamei lui Ștefan, a contribuit mult la succes. Partea de solo a lui Ștefan a avut-o de astădată învățătorul N. Oancea, care, cu vocea sa cu timbru simpatic, s'a achitat de rolul său spre mulțămirea tuturor.

D-na și dl Zaharie Bârsan a procurat publicului brașovean o sară plăcută în 29 Martie, jucând, cu măiestria-le cunoscută, trei piese potrivit alese. Ținând seama de aceea că de astădată aproape toate locurile în sală erau ocupate, ne vine a crede că acum și publicul brașovean știe să aprecieze pe Bârsan.

Conferințele dlui Dr. Valer Brănișce, în Lugos. Conferințe de literatură și istorie românească în Lugos. Lucru nou. — Generația de acum numai din auzite mai știe că s'a mai pomenit astfel de lucruri la noi. Însemnățile lor, în centre îndepărtate de școale sau instituții cu specialiști în materia aceasta, e foarte mare. Cu atât mai mare cu cât se lățește lipsa de interes pentru cunoașterea trecutului nostru și a culturile noastre.

Conferința la nivelul înalt, cum ca cele ale dlui Brănișce ar fi un leac pentru anemia culturală noastră națională.

Dl Brănișce a făcut în cele 6 conferințe cu multă pricepere și elocvență, o reprivire asupra întregului nostru trecut și a atins cele mai interesante probleme din înțelegerea neamului nostru.

A început cu notele caracteristice cari constituie individualitatea poporului român, a trecut apoi la originea poporului român, și la contraversele împrejurul continuității elementului român în Dacia.

În a treia conferință s'a ocupat cu clasificarea limbii românești și cu problemele lingvistice, cari preocupă pe specialiștii în această materie (elemente slave, albaneze etc.)

Conferința a patra a fost dedicată vremurilor de patimă, — secolelor de întunecare așa de puțin luminate și a trecut la influența religiunii și a diferitelor mișcări

religioase (hussitism, reformatiune, unire, reacțiune) asupra dezvoltării limbii.

În a cincia conferință s'a ocupat cu Românii macedoneni, cu trecutul și situația lor actuală din Balcani și cu macedonenii ajunși în Dacia (familiile Șaguna, Gozdsu, Mocsonyi, Hurmuzaki etc.).

În a șasea conferință, — de încheiere, — a vorbit despre condițiunile dezvoltării literaturii naționale, insistând îndeosebi asupra creațiunilor artistice ale poporului.

Conferințele au atras lume multă, și au fost ascultate cu mare interes. Avem nădejdea că vor contribui la scopul care și l-a luat conferențiarul ca punct de plecare, — ca să trecem dela naționalismul inconștient la cel conștient, — dela naționalismul maselor incolte la naționalismul bazat pe temelia cunoștințelor trecutului și a avutului cultural al neamului.

Ca. B.

Un martir al hărniciei În Nr. 78/1908 al Gazetei Transilvaniei cetim un foarte interesant »Raport final» despre activitatea unui profesor dela școala normală (preparandia) din Gherla.

Acest oras, precum se știe e reședința unei episcopii gr.-catolice. Pe lângă episcopie este un seminar teologic și o școală normală de învățători. Ce se petrece în acest centru bisericesc numai Dumnezeu știe, fiindcă nici să fie sub pământ n'ar fi învaluit într-o așa de mare tăcere. Din când în când s'aude câte-o plângere, câte-o protestare și pe urmă iarăși tăcere. Tăcerea asta însă nu e tăcerea hărniciei conștiente, nu e liniștea unei munci ordonate — ci durere, o amoroasă trândăvie, însoțită de toate păcatele ei mai mult sau mai puțin strigătoare la cer. Te surprinde o jale când vezi că toate păcatele din centru se încoțățenesc, încetul cu încetul, în întreg cuprinsul diecezei! O amorțală generală, o letargie a morții învalue întreaga viață națională din ținutul episcopiei unite a Gherlei.

Mai anii trecuți a sosit în acest centru un profesor tânăr, Anton Domide, care pătruns de simțul datoriei și de dorul de a munci pentru deșteptarea generațiilor tinere, s'a așternut pe lucru. În cele 12 puncte ale »Raportului final» vedem o'a desfașurat o activitate, care-i face cinste. Celor trândăvi, ca întotdeauna și pretutindeni, nu le-a venit la socoteală zelul tânărului profesor, care ținea lecții cu elevii și la 8 ore seara, cumpărând singur lumânările necesare. Ne mărturisese că ținea câte 50—60 ore la săptămână; a înființat o reuniune de cântări, cu care a dat mai multe concerte; a ținut conferințe la adunările reuniunilor învățătoresci din dieceză; a pornit revista »Pedagogia Română».

O asemenea activitate, în orice parte, ar fi fost îmbrățișată cu drag și sprijinită din răspuțeri, în Gherla însă ea s'a sfârșit cu »deliberarea» profesorului dela școală. Bietul om astăzi e liber și își caută slujbă. Elevii dela școală protestează în »Lupta», împotriva nedreptății ce s'a făcut harnicului lor profesor.

Ne-am ocupat de acest caz, fiindcă el aruncă o lumină asupra stărilor dela unul dintre institutele noastre de învățământ. Cunoaștem cu toții și cele petrecute de curând la Caransebeș, unde o parte din profesorii școlăi nor-

male de învățători au fost destituiți. În alte părți păcatele se răsfățau în tăcere.

Oricât am vrea să tălmăcim neamul cu laudă, nu ni-e permis să trecem peste păcatele cărturării noastre, care arată tot mai multe semne de demoralizare și de slăbire a conștiinței naționale. T.

Dictionarul limbii române. Am primit la redacție fasciculul I din această publicație, care să trăgănează de atâta vreme. În fruntea acestui fascicul se povestește întreaga istorie a străduințelor, cari în curs de atâția ani s'au zadărnicit în frământările neputinții.

M. S. Regele la 1884 a pus la dispoziția Academiei Române suma de șase mii lei, în fiecare an, pentru a se face un fel de «Etymologicum Magnum Romaniae», care să cuprindă toate cuvintele limbii române și mai ales cuvintele vechi, amenințate să dispară din limbă vorbită.

Lucrarea a fost încredințată celui mai mare filolog de pe acele vremuri, lui B. P. Hasdeu, care, în curs de 13 ani, a publicat trei volume, până la începutul literii B. Temelile pe cari așezase Hasdeu lucrarea erau prea vaste și se cerea timp prea îndelungat, poate mai multe vieți de oameni, ca să poată fi terminată. M. S. Regele și Academia Română doriau să vadă lucrarea mai repede gata, de aceea la 1897 o încredințară altui filolog, dlui Al. Philippide, căruia i s'au dat, pentru adunarea materialului, ajutorul d-lor: S. Fl. Marian și I. Urban Iarnick, și patru elevi de ai dlui Philippide. Tot atunci s'a ales și o comisiune, compusă din d-nii I. Kalinderu, T. Maiorescu, N. Quintescu, D. Sturdza și Gr. Tocilescu, mai târziu și dl St. C. Hepites, membri ai Academiei, cari aveau să supravegheze și să grăbească lucrările. Dl Philippide, om conștiințos și minuios, s'a apucat, cum era firesc, să adune din răspuneri materialul necesar. D-sa voia să facă o lucrare tot așa de înținsă ca și Hasdeu, voia să prezinte Academiei o lucrare cât mai desăvârșită. Toate acestea cereau timp din greu. Noua ani de zile s'a lucrat fără zăbavă, dl Philippide trăia numai pentru dictionar și desigur c'ar fi făcut o lucrare serioasă, dacă în 1905 M. S. Regele nu și-ar fi exprimat dorința ca «Etymologicum» să fie cât mai curând pus în mână tuturor. «Perfecțiunea lui are mai puțină însemnătate, decât ființa lui» — spune M. S. Regele. La acest avertisment al Regelui, comisiunea pomenită a intervenit pe lângă dl Philippide să facă câteva prescurtări planului de lucrare. Dl Philippide n'a voit să schimbe nimic, ca să grăbească apariția lucrării. Atunci Academia în 1906 a încredințat redactarea Dictionarului unor puteri mai tinere, d-lor Dr. S. Pușcariu și Ovid Densusianu, amândoi filologi cu reputație. Acest din urmă, om ciudat, cum l-a lăsat Dumnezeu, n'a voit să primească însărcinarea ce i s'a dat, decât cu condiția să lucreze la dictionarul limbii române și oareu! A. Candrea-Hecht. Academia bineînțele că n'a putut primi o asemenea condiție. Astfel a rămas dl Pușcariu singur să isprăvească monumentală lucrare.

Dl Pușcariu, om metodic, cum este, și-a întocmit un plan de muncă și după un an ne-a și dat primul fascicul al dictionarului. D-sa își da seama că el va avea greșeli și lipsuri, fiindcă natura lucrărilor lexicografice e de așa fel, mai ales când ele fac începutul. Acest dictionar nici

nu vrea să fie, decât «temelia pe care se va putea clădi mai ușor în viitor o a doua ediție, care va putea purta titlul Magnum etymologicum Romaniae», ne spune singur dl Pușcariu.

Abia a apărut primul fascicul și toți nemulțumiții, din toate părțile, au început să cârtească. Unele dintre observații sunt juste și se vor putea întrebuița cu folos la a doua ediție a dictionarului, care va fi mai ușoară, mai ales că și d-nii Densusianu-Candrea au început publicarea unui dictionar, pe care noi însă nu-l cunoaștem.

Cetitorilor noștri ardeleni le recomandăm cu toată căldura dictionarul Academiei, alcătuit de dl Dr. S. Pușcariu, din a cărui hărnicie și muncă se resfrânge o rază de mândrie și asupra noastră a tuturor.

Auzim că e aproape de apariție deja și fasciculul al 2-lea. Pentru întreaga lucrare abonamentul plătit înainte e de 40 Lei. T. C.

Frumsețea cărții. De câțiva vreme se dau și la noi cărți împodobite cu ilustrații. Ca să se poată înțelege rostul și însemnătatea acestui fapt, dăm — în traducere prescurtată — câteva observații din revista ungurească «Uj idők» (XIV, Nr. 9, p. 184), scrise când cu apariția recentă a poeziilor lui Iosif Kiss, supt titlul de mai sus. Fărăste, lucrurile acestea se potrivește mai mult la ce vom avea de aci încolo, de cât la ce avem.

Dorința, care în țări mai fericite s'a manifestat de mult, mai cu seamă de când industria este pe căi nouă, a ajuns în mâni de artiști și s'a prefăcut în artă industrială modernă, dorința aceasta la noi e dedată foarte recentă. Tipul ei îl zugrăvește Anatole France în Silvestru Bonnard, — și înseamnă că e bine și negrăit de plăcut să trăiești între lucruri frumoase. Și cartea, cartea modernă, vrea s'ajungă lucru frumos, izvor de bucurii spontane, când se prezintă cu frumseți izvorite din stilul ei, ca și alte produse ale măiestriei omenesci: tablouri, statua, covoarele, dantela, mobila. Prin urmare cartea nu va mai fi un fel de calendar, un învelselor amestec de chipuri colorate și necolorate, cari vorbesc în limba picturii în oleu sau în limba clișeului, ci va fi produsul unei arte decorative. Al unei arte deosebite, pe care împrejurarea că servește și scopuri practice, o îndreaptă, o leagă, o strânge între anumite margini. Acesta e un punct de care trebuie să ținem seamă la ilustrarea cărții moderne, — adică faptul că privim de aproape cartea, că artistul, — ilustratorul — pune preț pe această privire. Deci el spune ce are de spus în așa fel, încât să vedem îndată: desenele și făcut de-adreptul pe hârtia cărții. E desenul manual în sensul strict al cuvântului, — poartă pecetea lucrului de mână. Puterea liniei este aici totul.

Altă însușire, care face din carte un obiect de artă, este că fiecare colț împodobit, dela început până la sfârșit, e al aceluiași artist. Ceeace ni se dă astfel s'ar putea numi potrivit emailul individualității. E o muncă subiectivă, ca orice operă de artă. Trezește dispoziții lirice, dispozițiile acelea, în a căror elipe rodnice, calde, fierbinți sau liniștite a fost creată, pentru cari este reflector, mărturisitor, sau — dacă voii! — document. Adecă: are

stil, stil individual, profil individual, ca tot în ce se relevă prin materie, v'ro manifestare omenească, fie tablou sau țesătură, muzică sau parfum».
(d—).

*

Din Germania. O societate pentru răspândirea artelor frumoase. Acum o lună s'a pus bazele unei societăți pentru răspândirea artelor frumoase în Germania. Fîndcă fac parte din comitet aproape toate societățile artistice ale Germaniei, societatea promite a ocupa un loc de frunte în mișcarea culturală actuală. Societatea se numește «Deutscher Verein für Kunstwissenschaft», s'a constituit în 7 Martie în orașul Frankfurt am Main și se compune dintr-o comisie specială de 100 de inși și un comitet de 25 de directori de muzee, de custozii și scriitori de artă. Ca președinte e ales cunoscutul director general al muzeelor împăratești din Berlin Wilhelm Bode, care a tipărit o mulțime de volume privitoare la istoria artelor, în deosebi a picturii și sculpturii din Renașterea italiană.

Reproduce din noua revistă de artă «Monatshefte für Kunstwissenschaft» (Ian.—Febr. 1908, nr. 1—2) punctele marcante din §. 1 al statutelor, unde se scrie: «Vîntoarea activitate a societății: Scopul e ridicarea vieții artistice în Germania. Mijloacele vor fi următoarele: 1. Tipărirea unui anuar de artă, ilustrat, cu rapoarte literare anuale, 2. editarea manualelor de artă și a fotografiilor obiectelor de artă, 3. editarea unui catalog al monumentelor germane din toate timpurile, 4. înființarea institutelor pentru promovarea artelor și a legăturilor între aceste institute în Germania și străinătate, 5. acordarea de stipendii pentru tineri studenți, 6. pentru promovarea artelor și a simțului artistic se vor face pași următori:

a) Societatea se va întreprinde ca să se studieze mai temeinic artele frumoase la universități și la celelalte școli superioare;

b) societatea se va îngriji ca și în școlile medii să se predea cu mai mult efect istoria artelor;

c) societatea va purta grije ca aparatele trebuincioase pentru studiul artelor frumoase să figureze mai bine în școli și la universități;

d) va facilita posibilitatea de a-și esopera profesorii și profesoarele diploma pe baza studiilor din domeniul artelor;

e) ist. artelor să fie luată și ea în considerare la examenele de profesură, căci numai așa se va putea ajunge la o cultură adevărată;

f) soc. va îngriji pentru cursuri de artă pe seama profesorilor și profesoarelor;

g) pe seama școlărilor de adulți, etc. și a h) școlărilor pe seama poporului de rînd, cu ajutorul schiopticoanelor, etc.

În scurt timp societatea a primit o mulțime de legăte și a fost sprijinită chiar din partea Împăratului Germaniei, care a luat protectoratul asupra Sa. Se așteaptă adheziunea tuturor capilor statelor germane, precum și înrolarea tuturor centrelor culturale din Germania.

Despre societate scrie directorul Bode în revista «Woche» (Nr. 13) un articol de propagandă.

Societatea «Domnița Maria», care s'a înființat de cu-

rînd în București va putea învăța multe din experiențele societății acesteia în stil mare.

H. P. P.

*

Apajune, der Wassermann, opereta lui Millöcker, în care e ca erou principal un Român, s'a jucat în Germania în 1906/7 de 3 ori. (Gmunden și Linz.)

*

A început să apară la începutul anului 1908 o revistă menită pentru istoria artelor, (Monatshefte für Kunstwissenschaft, redactor Dr. Georg Biermann, Verlag Klinkhardt und Biermann, Lipsca). Revista e condusă de o pleiadă întreagă de scriitori cu renume. Colaboratori regulați sunt vre-o câteva sute, din toate părțile lumii. Pe lângă studiile speciale, cari tratează numai istoria artelor din trecut, cuprinde fiecare număr: cronici actuale de artă, o bibliografie bogată a articolelor de reviste și a volumelor aparute și prețioase notițe pentru cumpărătorii obiectelor de artă.

La bibliografie sunt amintite și 2 articole ale dlui Tzigara-Samurcaș din «Convorbiri literare».

Prețul revistei pe an 16 Mărci. Numărul 2 M.

*

În revista «Neue Weltanschauung», Monatschrift für Kulturfortschritt auf naturwissenschaftlicher Grundlage, care apare de la 1 Ianuarie, vedem anunțat un articol al dlui prof. G. Murgoci: Bernstein (O zi în trecutul pămîntului.)

H. P. P.

*

Știri. Anatole France a publicat al doilea și ultimul volum din Viața Jeannei d'Arc.

Întăiul volum, apărut acum câteva luni a fost primit cu oarecare rezerve, de către critica franceză, al doilea însă care cuprinde părțile cele mai emoționante din viața fetei carei din Orleans, e un capodoperă de filosofie a istoriei.

Cauzele adânci, culisele, părțile tainice din sufletul eroilor și ale evenimentelor, sunt puse într-o lumină nouă — care pare a fi cea adevărată — și sunt povestite cu tonul naiv și familiar al unui cronicar din veacul al cincisprezecelea.

Cartea lui Anatole France stabilește responsabilitățile și e un emoționant rechizitoriu împotriva medicilor și a universității din Paris, principală instigatoare a procesului prin care Jeanne d'Arc a fost acuzată de vrăjitorii, a fost considerată ca o rușine a Franței și purtată din temniță în temniță.

* Teatrul românesc în Sibiu. Publicul sibiuan a avut din nou prilej să-și dovedească dragostea față de teatru. Știm că de câteva ori dl Z. Bărsan a plecat desiluzionat din acest centru românesc. De astădată artiștii noștri au fost primiți cu toată dragostea de care sunt vrednici: S'au reprezentat: Duminecă în 3 Maiu 1908 st. n.: «Chinul unei femei», dramă în două acte, după E. Girardin. «Cănele și pisica», comedie într'un act. Luni, în 4 Maiu 1908 st. n.: «Drepturile sufletului», dramă într'un act, de G. Giacosa. «Dela Nord la Sud», comedie într'un act, de D. Piccioli. «Învățata», comedie într'un act, localizare din limba franceză. Mai pe larg în numărul viitor.

* «Viața literară și artistică», revista dlui H. Chendi a încetat fără de veste. În viața-i scurtă, de abia un an

și trei luni, a reușit să se impună publicului din România, mai ales celui din capitală, care o citea cu pasiune. Pe lângă colaborările fruntașilor literari, G. Coșbuc și Ion Gorun, cuprindea pagini de informație artistică și literară. Caricaturile dlui Iser și polemicile ascuțite ale dlui Chendi au fost notele de atracție ale acestei reviste, care, prin dispariția ei, stărnește atâtea bucurii și atâtea păreri de rău.

Dl Chendi își va continua activitatea literară la noi în Ardeal, unde întotdeauna a avut cetitori.

* Gorkii, care trăiește pe insula Capri, scăldată în lumină, a terminat un nou roman, în care se ocupă cu rolul preoției în revoluția rusească. Se spune că descrie minunat tagma preoțească și tipurile de popi rușești.

* În numărul trecut, din greșala paginatorului, în loc de portretul lui Gh. Barițiu a apărut un portret străin. Rectificăm și regretăm această greșală.

* Reproducerea lucrărilor dlui Cireșescu de care se face amintire în cronică »Românii din Roma« apărută în numărul 8, le vom da în unul din numerele viitoare.

* În numărul trecut am reprodus: »Evlavie« (sculptură) de D. D. Mirea, »In cârciumă« (pictură) de I. Basarab și »Flori« (pictură) de Luchian, cari au fost expuse la Expoziția Tinerimii artistice de cari ne ocupăm mai pe larg în numărul de față, publicând și câteva reproduceri mai însemnate după operele, cari au fost expuse la această expoziție de primăvară.

* Din România ne sosește știrea că doctorul I. Radovici, unul dintre oamenii idealști, care purta la inimă soarta biete țărănime, s'a aruncat în mare, lângă Neapole. Pierderea acestui bărbat distins e regretată de toți oamenii cinstiți ai neamului nostru. Odihnească în pace!

* Răspunsul dlui Oct. C. Tăslăuanu, la articolul »Demagogie criminală«, publicat de dl Aurel C. Popovici în »Convorbiri Literare« Nr. 3, a apărut în ziarul »Lupta« din Budapesta sub titlul »Indrumări politice«.

Poșta Redacției.

A. C. București. Te miri de cese ceartă oamenii luminați, cari sunt călăuziți de același ideal? De ce se încing între dânsii luptele sălbătice, căutând să se zdrobească unii pe alții? E o problemă socială foarte interesantă și cu orice explicări am vrea s'o polemizăm, ca să ridice în ultima analiză la sentimentul primitiv al omului sălbatic de a vedea pretutindeni pericole, de a crea pericole și într-o ordine socială, când ele nu mai există. Emile Faguet în »Le pacificisme«, lucrare apărută de curând, zugrăvește foarte limpede cauza acestor dușmăni intelectuale. O reproducem:

»Omul ăsta nu gândește ca mine.

— Ce-ți pasă? răspunde înțelepciunea.

— Dar dacă nu gândește la fel cu mine, poate să fie un dușman, ca și când ar vorbi în altă limbă, ca și când ar fi din altă țară.

— Pentruce?

— Pentrucă deosebirea dă naștere urii — și văzându-mă că gândesc altfel decât dânsul, o să mă urască și o să mă atace.

— Pentruce te-ar urî?

— Pentrucă văzându-l că se gândește altfel decât mine, îl urăsc eu.

Iată exemplificarea minunată a dușmăniilor intelectuale din toată lumea. Numai cei ce au ajuns deja la o viață pur rațională se pot emancipa de sub influința sentimentelor primitive, cari determină voința la acțiuni dușmănoase, când își vad periclitate păreri. Omul superior niciodată nu se lasă răpit de vârtejul discuțiilor violente. Înțelegi că neamul nostru nu a prea produs încă oameni de acestia. La noi sălbătăcia intelectuală e încă în vârstă ei de aut. Un om obiectiv, care urmărește numai adevărul, e luat peste picior.

N. P. Loco. Răspunsul »positiv« ce vi-l putem da fragmentului fantastic e: nu! Sentimentele naționale

C. Artachino, Desen.

sunt mai frumoase în practica vieții, decât în poezie, unde-î așa de ușor să declami.

D. S., Blaj. Du-te barcă ușorică
Pe albastrul apei line
Valurile te ridică

Mergi cu bine!

Să sperăm că valurile talentului și ale vârstei te vor ridica... Un student în cl. V poate nădăjdi că va fi încununat odată cu lauri.

Titian. »Cântecule prea e cu multe visuri.

Tu ești un vis feerie
Și eu *sunt* visătorul;
Un vis ne-a fost trecutul
Un vis ni-e viitorul.

C. T. »Fiori de primăvară. Versuri frumoase, cari plac prin cântecul vorbelor ce se ascultă, dar nu se înțeleg. Poate știți că asemenea versuri se publică numai în »Revista celorlalți».

C. Rosmarin, Cernăuți. Vi s'a răspuns poste restante.

N. C. S., Brașov. Nu vrem să tulburăm suspinurile unei inimi îndrăgostite. Dar trubadure, care ascuți frea-mătul crângului și rapsozii privighetoarelor din »Stejeriș» — crede-ne că lira, pe lângă dragoste, cere și acel dar dumnezeesc, pe care noi îl numim talent. Mai ales când îți închini versurile unei poete, strunele trebuie să sune și răsună... altfel, vezi, că nu ne plac nici nouă, decum ei.

Oreste, București. Scrii foarte frumos... Mai rar așa manuscrise caligrafice. Ce pagubă că nu sunt și versurile așa de frumoase... »Primăvara» și traducerea din Carmen Sylva au unele calități, dar nu destule pentru a intra în împărăția nemuririi.

Vă rugăm să fiți siguri ca simpatiile personale — de cari de altfel fără să Vă cunoaștem V'asigurăm — nu au absolut nici o influință asupra judecății noastre, când cetim versurile bune sau rele ce ni se trimit. Acest obicei se răsfață numai pe la revistele din țară.

C. A. în B. »Imi toarnă vin» prea e în ditirambi antici. Când se »mbată omul, nu o mai spune la lume. Nu ți-e frică de antialcoholici?! Mai trimite altele!

Leru, Beiuș. Alte »incercări» poate vor fi mai reușite.

A. Maior. Inceputul din »Mama» e din Eminescu, iar sfârșitul din Goga. Așa nu e bine să începi, fătul meu!

C. S. »În vremuri grele» nu se poate publica, fiindcă e o simplă întâmplare. Povestirea întâmplării deasemenea nu are calități. Să nu credeți că faceți literatură și artă, când luați condeiul în mână și povestiți o întâmplare oarecare. Nu. Literatura cere ca povestirea să fie frumoasă...

Adela Volsinski, Cernăuți. Adresa d-șoarei Cunțan este: Str. Poplăcei, Sibiu (Nagysszeben).

N. S. Craiova. Oricine dorește un răspuns e rugat să alature mărcile postale necesare.

Redactor: OCT. C. TÂSLĂUANU.

IOSIF JIKELI

SIBIU, strada Ciznădiei 47.

Magazin special de obiecte de sticlă, porcelan și metal, unelte pentru casă și bucătărie, rame pentru icoane, lămpi electrice și de petrol, en gros și en detail.

Pentru biserici:

Candelabre argintate și suflăte cu argint, sau cu aur veritabil, apoi Candelă; sfeșnice argintate, pentru luminări.

Căldăruși pentru apă sfințită. Anaforări, cădelnițe. Prețurile cele mai moderate.

Chivot pentru păstrarea icoanelor. Discuri pentru bani etc. argintate, nichelate sau de aramă. Potir, stea, copic (cuțit), lingurițe, disc pentru agneți, argintate sau aurite. Comandele se efectuează imediat. (5—*)

În prăvălia dlui

A. MORAWETZ

Sibiu, Str. Ciznădiei Nr. 14.

se pot cumpăra cu prețuri reduse, cele mai elegante, moderne și solide obiecte de lux; oroloage, juveluri, și argintărie de casă.

Costume bărbătești de tot felul, Reverenți perfect croite și Uniforme militare

se pot comanda cu toată încrederea la firma bine cunoscută

Petrașcu

Sibiu, Str. Ciznădiei Nr. 34.

Materialul este cel mai bun, prețuri cât se poate de moderate și executarea comenzilor urgente se efectuează în cel mai scurt timp.

Tuturor Românilor buni, doritori de a încuraja industria românească, le recomandăm călduros, să lucreze la aceasta firmă solidă.

Numerul 18 cor. costă 3 metri stofă pentru un costum complet bărbătesc, camgarn — culoare după plac — în magazinul »Országos Posztókvivelteli Áruház» Budapest VII. Verseny u. 2. Comandele cu ramburse. Modele se trimit gratuit.

(1)

Harta Compusă a Ungariei

de

Dr. Fr. Schuller,

aprobată de Înalt. Minister al Instrucțiunii publice și de Ven. Consistor arhiepiscopesc ort. rom., recomandată pentru a se introduce în școli ca mijloc ușor și plăcut de a învăța Geografia Ungariei; este totodată și un joc plăcut pentru copii în familie. **Ediția de lux, Cor. 5.50, ediția școlară Cor. 3.**

Prospecte, deslășiri, precum și blocuri pentru desemnarea Hartei, oferă gratuit și franco

Francisc Neuzil,
Compactor, Sibiu.

(6)

În atelierul lui să mai pregătesc în gros: Blocuri de desen „Globuse și Blocuri de desen „Donathes.

Cheia profesorului Donath pentru deslegarea proporțiilor de suprafață a diferitelor obiecte plane; Herbarul profesorului Găspăr precum și Mape spre păstrarea documentelor.

Din editura lui W. Krafft în Sibiu:

Barcian, Sava Popovici, **Gramatica germană**, teoretică-practică pentru usul tinereții române. Ediția a cincea, completată de Dr. Danil Popovici Barcianu, broș. 2.80.

Barcian, Dr. D. Popovici, **Dictionarul român-german**, revidat și completat. **Ediția a III-a**, broș. 6.—, leg. 7.50.

— **Dictionarul german-român**, revidat și completat. **Ediția a III-a**, broș. 8.—, leg. 10.—.

Acest dictionar român-german și german-român, care în primele lui două edițiuni a fost bine primit de publicul român și german, prin îmbunătățirile ce i s'au adus în această nouă ediție, credem că va satisface și mai deplin așteptărilor, ce se fac unui dictionar atât cu privire la cuprins, cât și cu privire la formă.

Diaconovich, Dr. C., **Enciclopedia română**, editată sub auspiciile și din însărcinarea „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”. 3 volume mari, cuprinzând 37,622 articole cu 6 harte, 3 planuri și 167 ilustrațiuni, broș. 70.—, în 3 volume luxos legate 80.—.

Acest dictionar enciclopedic este lucrat de aproape 200 autori distinși, are medalia de aur dela Expoziția științifică din București din anul 1903 și urmărește scopul de a populariza științele și artele, a lăți cunoștințele folosite în sinul poporului român și în deosebi a oferi o icoană cât mai fidelă a întreg trecutului și a tuturor stărilor actuale ale Românilor.

Conductor la învățarea limbii maghiare și române, conținând o mică gramatică, dictionar sistematic, conversațiuni și modele de scrisori de I. Popovici. — 70.

Ebers, George, **Homo sum**, roman. Cu autorizațiunea autorului tradus de Mugur, broș. 1.60.

Russu Șirianu I., **Moara din vale**. Nuvele, broș. 1.40.

Inițioara, adevărat floarea poeziei naționale din cei mai buni scriitori români în uzul tinereții române. — 60.

Florescu, **Limba florilor**, Simbolica naturală a celor mai favorite flori, în legătură de lux. 1.—.

Primul atelier de uniforme din Ardeal

Fondat în anul 1872.

Medalii de argint

și de aur.

A. ZACH

posesor

I. Vilhelm Zach, Sibiu, Str. Ciznădiei 57.

Furnisor al mai multor institute militare.

Mare deposit de stofe din țară și străinătate, pentru haine civile și militare. Specialist în costume de călărie; pantaloni englezești fason „breches”. Asortiment bogat de armatură și recuise de scrimă și duel. Pregătește tot felul de uniforme pentru toate armele din orice țară precum și haine civile. Croială modernă și perfect potrivită după jurnalele cele mai nouă.

Prețuri fixe, serviciu prompt, condițiile de plată, după invoială. (5)

Cărți de icoane cu totul nouă și confecționate elegant în chromotipie:

Multe de toate, cu numeroase icoane și cu text explicativ pentru copii mai mici; 6 foi, format 8° mare, cu învăli-toare dragălașe. — 80.

Animale domestice, cuprinzând o serie de animale domestice format 4°, 8 foi, în scoarțe tari. 1.50.

Din grădina zoologică, cu cele mai însemnate animale sălbatice, format 4°, 8 foi în scoarțe tari. 1.50.

ABC pentru fete și băieți, } toate trei cu text explic.
Alfabetul, } (construcț. proverbe și cu-
Abecedarul copiilor, } vinte) în format 4°, cu câte
8 foi à C 1.40.

Cele 10 pisicuțe, } cuprind basme ilustrate cu chipuri
Cele 6 lebede, } foarte dragălașe și cu un text potrivit
Moșia, } priceperii copiilor mai mari, format 4°,
cu 8 foi à 1.40.

Toate aceste cărți și icoane reprezintă edițiunile cele mai îngrijite, ce au apărut până acum în acest ram în limba română și se disting fără deosebire atât prin un text ales, cât și prin o confecționare într-adevăr artistică.

50 icoane în colorii, din testamentul vechiu și nou (**Biblia**) cu text la fiecare icoană, trumos legate. 4.—. Icoanele singuratic, potrivite pentru premii, 10 bucăți 1.— incl. trimiterea francată.

Cincizeci de **istorioare morale** pentru băieți și băiete de amical pruncilor F. H., cu 6 chipuri colorate, în legătură frumoasă. — 80.

Hințescu, **Proverbele Românilor**. broș. — 60.

Ardeleanul glumeț sau 101 de Anecdote populare alese pe sprânceană și întocmite din glumele lui Nenea Stan, broș. — 60.